

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Indicibvs Illvstratvs Et Avctvs Concionatoriis

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber Secvndvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77031)

psal. 118.
v. 131.
Clem. Alex.
l. 7. hrom.

optimè dixit: Os meum aperui, & atraxi spiritum. Ad rem Clemens Alexandrinus: Plus, inquit, paratus esse debet homo petere, etiamsi non impetret, quam impetrare non petendo; adeò optimum bonum est ipsa petitiò. Hoc ipsum certè Dei donum est os aperire, spiritum attrahere, cor

& pulmones recreare: Sic orare tantum, est inter humanas miserias suaviter respirare. Quod tam egregie quam clarè Ambrosius exprimens: Petitiò, inquit, Deo facta, magnum est fructus, & qui petit à Deo, dum petit, accipit; ipsum namque petere est accipere.

R H E T O R I C A

C A E L E S T I S

L I B E R S E C U N D U S.

CAPUT I.

Orationis assiduitas docetur.

Chrys. 16. 2.
hom. 17. de
muliere
Celanancà
mibi pag.
1039.

VERVS Orator Chrysoſtomus, ut orationis assiduitatem altius infigeret animo & nusquam non orandum doceret: Non queritur locus, inquit, sed devotio mentis. Hieremias in lacu ceni demersus erat, fideliter orans Deum promeruit. Daniel in lacum leonum missus ad se Dei misericordiam inclinavit. Tres pueri in camino ardenti erant, & Deo placuerunt. Lavo in cruce erat, & exauditus est, fideliter postulando. Crux ei nihil obsuit, sed confessio fidei paradysum aperuit. Iob in sterquilino erat, & per patientiam suam Deum propitiabatur. Quod si in iudiciis assisistis, ora. Et cum irascitur rex, ora. Quod si in balneis es, ora: ubicunque fueris, ora. Ubique Deus praesens est, semper in proximo est; non clauditur loco, invocanti dicit. Adsum. Quod si hominem rogare volueris, interrogas, quid facit? Et dicitur tibi, prandet, cenat, dormit, cum amicis agit, non vacat: aut certe minister respondere tibi non dignabitur. Ad Deum autem nihil horum opus est, sed ubicunque fueris, aut invocaveris, audit te.

Bern. l. 2. de
animà c. 6.
mibi pag.
1056.

Hæc Bernardus confirmans: Ubicumque fueris, inquit, intra temetipsum ora. Si longè fueris ab oratorio, noli querere locum, quoniam tu ipse locus es. Si fueris in lecto, aut in alio loco, ora: & ibi est templum. Igitur quocunque loco consistis, cogitationes tuas iacta in Deum, & aliquid salutare in animo tuo versa. Omnis siquidem locus ad meditandum congruus est. Addit quod auro & gemmis scribendum. Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidisse.

Luc. 6. 18.
vers. 1.

Vult Deus à cogitationibus nostris nunquam excludi, vult iis assidue interesse. Eò spectat præceptum illud: Quoniam oportet semper orare. Quà de re jam explicatiùs agendum.

§. I.

Quæ filiorum Dei nota.

DEUM assidue cogitare, vera filiorum Dei nota est. Aquilæ, quod mireris, pullos suos orare docent. Nam eos unguibus ad solem suspendunt, veluti monstrarent, quem venerari deberent. Quod si fixis immotisque oculis solares radios admittunt, in nido servant, & alunt: sin autem lumine tremulo velut oratione minus attentè palpitent, ejiciunt nido, tantquam non suos: perinde si Aquila parens dicat: Mei non degenerant, sed acie immotè solem adorant. Hinc profeci, cum istud Aquilarum examen pingent, adscribere solebant hæc verba. Sic credo. Quasi mater pullo dicat: Video quidem rostrum & pennas, unges & colorem meo non dissimilem, sed tamen jam primum credo te Aquilæ filium esse, cum acie fixà salutas solem. Haud aliter & nos, DEI filios esse illos judi-

camus, qui oculos penè immotos in æternum solem defigunt, qui Deum assidue cogitant. Amans in re amata oculos tantò fixius collocat, tantò plùs amat. Nil certius: quò Deum plùs amamus, hoc Deum sapius cogitamus. Vbi thesaurus est, ibi & cor est. Vis scire, quid ames? Attende tantum, quid frequenter cogites. Nota filiorum Dei est, Deum assidue cogitare.

Hoc autem beneficiorum memoria postulat. Deus non omnibus tantum horis, sed singulis horæ punctis in nobis beneficus est, nos saltem semel benefactorem hunc cogitemus quavis horâ, quæ compluria punctorum millia comprehendit. Verissimè dixit Bernardus: Sicut nullum est momentam, quo homo non utatur, vel fruatur Dei bonitate, & misericordia, sic nullum debet esse momentum, quo eum præsentem non habeat in memoria.

De Aquilâ in altricem suam longè gratissimâ hæc memorat naturæ encomiafies.

In urbe Thraciæ Sexto eximia fuit virgo, non avorum tantum & auri, sed formæ simul ac pudicitia diaves. Hæc fortè prædam sequebatur per nemora venatrix, cursu feras appetans & arcu. His studiis incensa in montis præalti vertice geminas invenit Aquilas, sed tantum implumes, & multâ siti languidas. Ex his alteram, quæ præstantiorem spondebat indolem, è nido subduxit, & in pedes se coniecit, hanc avem filiolas instar educatura. Iamque ales regia ad dominæ nutus adeò assueverat, ut captam famulæ manum blanda revolvaret. At nutrix virgo cum alie suâ veluti verba miscens, & attracta mulcens, quâdòque diu colluserat.

Sed tandem morbus suam aliti altricem peripuit. Febrile cepit virgo, & affigi lecto. Omnem oris elegantiam vis morbi abstulit. Hic Aquila industria incredibili velut famula lecto assidere, & tantum non poscere quid vellet, quid imperaret. Subinde lecto exiens in ventum evolavit, seu fortè perdix, seu turdus, seu cothurnix, seu palumbus occurreret. Quidquid venatu assuecit est ad dominæ lectulum apportavit, & prædam unguibus tenens monstravit, tantquam si quaereret, num placeret quod attulisset? Ita convictus sui pretium & impensam fidelissimè rependit. Interea febris humorem omnem virgineis venis emulserat, jamque mors vicina & avi & altrici diem supremam indixerat. Hinc avis penè magis ægrota, non jam amplius evolare, domi latere, & modò grabato incubare, modò gremio sedere, nunc dominæ caput circumvolare, nunc labris oscula propinare, nunc alto silentio mœroris non obscura signa edere, nunc questus ferali murmure ingeminare, & mœrentibus amicis augere luctum, jam etiam cibum rejicere, & somnum spernere. Ut verò ales misera suam altricem jam mortuam vidit, vitam pariter exosa pectus rostro foderet, & vulnere unguis imprimere: perinde si mortis moras increparet. Cum verò funus prodiret do-

Judaei olim
horam di-
viserant in
1080. mi-
nuta,
+ Bern. in
suprà lan-
dato.
Plan. l. 10.
Nat. hist.
c. 50.

mo, Aquila quamvis vulnerata feretrum altricis fidelissimo comitatu secuta est. Vix autem cadaver in rogo ardere cœperat, mox ales regia in medias se flammâs præcipitavit. Nitebatur quidem sacerdos fustem obijcere, & avem generosissimam aspellere, sed frustra. Nam ultro vi omni neglectâ, eodem altricis ac dominæ rogo, avis gratissima conflagrare voluit.

§. II.

PAUSEMUS hîc nonnihil Lector, & si quid à priore libro tædii conceptum est, hilari metro discutiamus. Quod de reginâ volucrum diximus prosâ, id etiam versâ cantemus.

Salustianus
lib. 5.

Littore Threicio, rapidis quæ barbara tellus
Fluctibus alluitur, quæ nomen & ossa reliquit
Occumbens tua Phryxæ soror, nec distat longè,
Vnde suo liquidas nudo monstrare Leandro
Dum parat Hero vias, turri sublimis ab altâ
Emeream accendit Cyprio pro lumine tædam
Dives aëthæ, dives formæ, dives & auri
Virgo fuit, nulli laudum cœssura tæarum
Hero, sed in actò longè victura pudore.
Namque cupidinæ in victo corde saggitas
Arcebat, nullis Veneris penetralibus armis.
Fortè sequebatur nemorosa per avia præadam
Venatrix, cuiusque feras agitabat, & arcu
Cum super aërii saxo culmine montis,
Vnde grævis longè spectantibus inminet horror,
In nido geminas Aquilas implumbis alis
Repperit adverso tentantes lumina Phæbo:
Horrebant teneris cervix & brachia pinnis,
Arebant fauces jam dudum, & hiantia præadam
Gutturâ poscebant, mater dum pabula ferret,
Aut saniem, aut laceri fibræ & membra columbi.
Ex his præstantis quæ visa est indolis unam
Accepit gremio, jugâ mox & laxa reliquit
Virgo metu, celeres pedibus timor addidit alas.
Non aliter magnum qui clam pastore juvenum
Occidit lupus, ac pavitans, humilisque sequentes
Auscultat post terga canes, & consulti auras.
Iamque adeo ad nutus assueverat ales heriles,
Vt præadam interdum pedibus dimitteret unctis,
Ambirætque manum dominæ revocantis, at illa
Blanditiis & verba refert, mollique remulcens
Attactum, colludit avi quæ charior una
Est oculis, est una genis, est una capillis.
Heu letis quam vana fides, quibus aspera sati
Vis luctus pariter clavo confixit aheni!
Ecce datura duas uno de vulnere mortes
Virginis egregios sebris depascitur artus,
Et carpitur nitidam formæ populatur honorem:
Punicum decus oris abicit, nativæque languent
Lilia, vernantis frontis flos decolor aret:
Vnus utrique modus, geminoque tumensibus aestu
Horrescunt tremula circum præcordia fibræ,
Ac sic parca ambas nescit de stamine vitas:
Sæpe feram contra tabem luctat a volucris
Exiit è thalamo, dominæ miserat a dolores,
Et præadam tenero quæ fors placitur a palato
Per cælum venatur agens, seu forè cothurnix
Occurrat, seu turdus edax, aut cere aperdix.
Apportat quodcumque datum est, alimenta rependens
Altrici, dederat quæ pabula vesca priusquam
Eniti, & vacuo posset se credere cælo,
Prædatrixque sequi valles, & montibus altis
Attonitas avium turmas agitare volando.
Iamque adeo humorem venis emulserat omnem
Febris, & egelidâs viduaverat ossa medullis;
Et jam virgineo sera mors in corpore regnans
Indicebat avi supremæ fata diei.
Iam lepus impavidos sestis prope mania cursus

A Exeret, jam falco rapax impune propinquat
Turribus, accipitæque metu securus ab omni
Errat, nec notos Aquila reminiscitur unguis:
Nam deses latet illa domi, dominæque grabato
Incubat, & lentas moriendo protrahit horas.
An animæ post fata sue superesset, & auras
Duceret ereptâ crudeli funere vitâ?
Nunc corpus stomaia plausis circumvolat alis,
Nunc sedet in gremio, labris nunc oscula sigit
Dulcia, nunc tristes serali murmure questus
Integrat, & luctum mœrentibus auget amicis.
Errabat virgo Stygiis jam frigida ripis,
Iamque ter Herculeas superâras Phœbe columnas,
Cum lacrynis humecta, cibos blandumque soporem
Spernit avis, tantum juvat indulgere dolori
Quærentem miseræ moriendo abrumpere curas,
Vt verò agnoscat nimum sua fata morari,
B Irarum fluctus subito furiat a dolore
Præcipit, pectusque sero fodit impia rostra,
Atque iterans duos pulmonibus imprimit unguis,
Increpitans seram tam crebro è vulnere mortem.
Interea ante fores ingens in vestibulo atris
Agmen adest, manibus tædas, luctumque sub imo
Corde ferens, largoque humectans flumine vultum:
Supponunt humeros oneri, subeuntque volentes
Exuvias animi superum jam templa tenentis:
Fit clamor, longisque tremunt ululatus aures,
Imposuere rogo corpus, quod pone sequuta est
Ales membra trahens rubro stillantia tabo, ut
Vna eademque duo coldeste funera pompa.
Vix bene virginem corpus liberat igni
Mulciber, & picum glomerat in aëra fumum,
Cum subito ruit in medium, seseque cruentam
Injecit moritura pyræ, letumque petivit:
C Quamvis objecto nequidquam fuste sacerdos
Pelleret, ast ultro grato se miscuit igni,
Inque sinu dominæ cantum meditata quievit.
Fœlices animæ vestro sine sine sepulchro
Manna fluat, cælumque irroret hymertia mella;
Vos lauri virides, vos myrthea protegat umbra:
Æternum durate, meis durate canentis.

§. III.

Hic altis in altricem suam tam gratus fuit animus. Mirabilis Deus in sanctis suis, sed non minus mirabilis in volatilibus suis. Quid agimus, mortales, si beneficiorum divinorum minus memores, minus grati ceteris animantibus sumus? Non est momentum, quo nobis non benefaciat Deus, non sit igitur momentum, quo nos non simus memores Dei. Illud Bernardi assidue inculcandum: Omne tempus, quo de Deo non cogitas, hoc te computes perdidisse.

Vt autem tantò frequentius & magis assidue Deum cogitemus, sciamus nil Deo jucundius esse (sic loquar) quam suum cum humano corde permutare. Hanc facere argentariam solet Deus, quodcumque aptum huic rei hominem habet. Ideo ipse veluti ditissimus trapezita & argentarius: Præbe, inquit, fili mi, cor tuum mihi. Cui filius forsitan dixerit: Mi amantissime pater, sine corde non possum vivere. Et nosti quam serio præceperis, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ. Qui hoc faciam, si cor non habeam? urget nihilominus divinus Pater: Præbe, fili mi, cor tuum mihi. Et ne corde careas, permutemus, ego tuum, tu meum accipe.

Reverâ Deus nobiscum sic agit humanissimè. Iufferat olim, quod Daniel testatur, in Rege Nabuchodonosore sic corda mutari: Cor ejus ab humano commutatur, & cor fera detur ei. Hoc ipsum in Saule factum testantur facti regii: Immutavit ei Deus cor aliud.

Hæc autem divini & humani cordis permutatio, tunc

Loco citat.

Prov. c. 23.
q. 26.

Matt. c. 23.
v. 37.

Dan. c. 4.
v. 13.
1. Reg. c. 10.
v. 9.

tunc

tunc revera legitime fit, cum homo suam omnem memoriam sic affigit Deo, ut paene jugiter Deum cogitet. Ita homini cor aliud inferitur, cor vanum auferatur. Dixerat psaltes: Cor eorum vanum est. Hoc vano corde ablato, divinum substituitur.

Psal. 5. v. 10.

Historiam hanc uberrime narramus in Trif. meg. 10. 3. c. 9. 3.

Carolus IV. Imperator Moguntiae cum Gerlaco Archiepiscopo egit praesentibus Canonicis compluribus. Fuit ex horum numero, qui pretiosiore, quam par erat, pileo est usus. Id Imperator observans, & hominem suavi ore comiterque accedens: Elegantem, inquit, habes pileum; mutemus. Et simul dum suum porrigit, alienum capiti suo imposuit. Ita Deus, cujus deliciae sunt cum hominibus esse: O homo, inquit, mutemus corda; tu vanum habes & mundanum, ego tibi meum dabo, & divinum.

Ille Aquilarum pullus, Plutarchus teste, qui in nido ad latus materni cordis collocatur, robustissimus evadit, & genuinam Aquilarum indolem ostendit: Homo, qui Deum semper cogitat, divino cordi proximus, in adversa omnia fortillimus consurgit. Immutat ei Deus cor aliud.

§. IV.

Plin. l. 10. Nat. hist. c. 3 sine.

Notum est illud Plinii: Aquilarum pennae mistae reliquarum alitum pennas devorant. Cogitationes nostrae penae animi recte conferuntur. Et quia minimè unus generis sunt, rectè dixeris aquilarum, vulturum, cygnorum, columbarum, passerum, pittacorum pennas misceri. Stupidum modò bonae, modò malae, modò pessimae sunt cogitationes nostrae; hinc nobis plurimum negotii facellunt. Quisquis cogitationibus suis vult moderari, hoc unum, quam potest, maximè diligentia spectet, ut de die quam saepissimè Deum cogitet. Hae cogitationes, Aquilinae pennae sunt, quae alitum aliarum pennas devorant. Sunt cogitationes sepebae, sunt invidiae & avarae, sunt sordidae & impurae pennas dixeris aseripias. Sed misce illas aquilinis, & ab iis devorabuntur. In seipso id quisvis experitur, quod quo saepius Deum cogitat, hoc cautior, hoc & sanctior, & etiam auiam dicere in actionibus omnibus fit felicior. Rectissime dixit Hieronymus: Vna cogitatio felix est, cogitare de Domino. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanae sunt: Vanissima sunt.

Quomodo potest homo moderari suis cogitationibus.

Hier. in Ps. 93. v. 11. Eode Psal. & versu.

Et videte ingentem earum vanitatem. Parientes filiolum summam curam educant. Ad scholas puer deducitur; discit formare litteras; paulatim aliora combibit, & proficit inter coevos; simul & musicae dat studium, organis ludere, chelyn & testudinem tractare, fidibus & alsa voce canere perdiscit; ita musis mansionibus cognoscendis annos aliquot infumit: jamque è patriâ in Academiâ mittitur, ad Philosophiam se applicat, deinde jus civile cognoscit, Bartolû & Baldum tractat. Ab his studiis in exteras terras alio sole calentes amandatur. in Gallias, Italiam, Hispanias proficiscitur, hic diversorum idiomatum disciplinam accipit; hic saltare, equitare, palæstricis vacare inter studia habet; hic homines sunt. Maxima quæque sperantur, vir evadet maximus, aptissimus ad omnia. Parentes longissimam cogitationum serie disponunt, quod filio munus, quam sponfam deligere, quæ ratione nuptias, quæ tot alia placeat instituire. Ita demum filius in patriam redit, cultu & moribus peregrinis, studiorum præbet specimen, magnam sui spem conceit, serenis negotiis sensim admovetur. Sed cum grande cogitationum suarum volumen jam paene absolvent parentes, unicam subreptit febricula, & tot vanissimas parentum cogitationes, unicam filium tollit, conditque tumulo. Verè scit Dominus cogitationes hominum, quoniam vanae sunt. Vna igitur cogitatio felix est, cogitare de Domino.

Psal. 93. v. 11.

Pingebant prisca Aquilam cum diplade, quæ volu-

cris pectus admorderet. Pictura inscriptionem apponebant hanc: SEMPER ARDENTIVS. Hominem designat haec icon, qui quanto frequentius DEUM cogitat, tanto frequentius cogitare, tanto & ardentius amare desiderat, quod enim diutius divinam pulchritudinem ac bonitatem aspicit, eò plus diligit. Hoc ponit ob oculos illud genus serpentum Dipsas, quæ hominem ita pungit, ut quod plus bibit, plus sitiat, Semper ardentius. Hic idem fit. Aeternae Sapientiae promissum est: Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient. Crebris de Deo susceptis cogitationibus id assequimur, ut Deum paene assidue cogitemus, & quod initio non aded erat facile, usu non facile tantum, sed & suave fiat. Quocirca imitemur Aquilas, & ad preceptum Domini, in arduis ponamus nidum nostrum. Sic infra nos erunt omnes tempestatum furiae: mugiat, tonet, fulgeat, imò & ruat caelum, volent laxa, praecipitent fulmina, inter tot ruinas stabimus, modò animus per assiduas de Deo cogitationes Dei hospitium fiat, Illud Bernardi vel centies, vel millies repetendum ingemino: Omne tempus, quo de Deo non cogitas, te computes perdidisse.

Ecclesi. 1. v. 29. Job. c. 39. vers. 30.

CAPVT II.

Qua ratione semper & assidue orandum.

Hisai Principis Iobi pronunciatum est: Homo nascitur ad laborem, avus ad volentum. Cum autem longe diversissimi sint labores, in percontando ponitur, quinam sint difficillimi? Theologorum non nemo ad rogatum respondet, quatuor videri difficillimos omnium labores. Laborantis in partu, Docentis in ludo, Imperantis in bello, Precantis in templo. De labore primo in divinis voluminibus crebra mentio. Cum Rablases Assyrius optimum Regem Ezechiam in angustias adduxisset, Rex Isatae nuntiarum iussit: Venerunt filii usque ad partum, & vires non habet parturiens. Labor & dolor parturientium maximus.

Job. 1. v. 7. Quatuor sunt labores difficillimi. 1. Labor parturientis. 4. Re. 6. 29. vers. 3.

De altero loquuntur scholae. Quanti laboris centum aut ducentos discipulos cum in officio continere, tum liberalibus disciplinis imbueri. Multi discipuli, multae cura: hic garrat, iste dormit, ille pingit, hic circumspicit, pars magna dicentem non attendit. E tanto numero subinde vix vicini dicta capiunt, ceteri fungi, sed insolentes & vagi sunt. Grandis labor tam vagus aut stupidus scientias instillat.

2. Labor docentis in ludo.

Tertium imperantis in bello laborem esse difficillimum nemo ambigit. Hic sana intelligentia, capax memoria, multa experientia, & ante omnia ingens animus, sed & corporis vires requiruntur. Subinde consilia manu firmanda sunt. Nonnunquam volandum potius quam equitandum. Imperatorum inter tympana & tubas agere, vehemens labor.

3. Labor imperantis in bello.

De labore quarto precantis in templo. Cassiodorus testis. Ipsius, inquit, est perfecta oratio, cujus & causa clamat, & lingua & altus, & vita, & sermo, & cogitatio. Haec omnia conjungere, difficillimum. Ideò Abbas Agathon interrogatus, quis omnium optimus simul & gravissimus videretur labor? dixit: Rectè orare. Homo nascitur ad laborem. Hic quartus precandi labor nos omnes citat, praesertim cum Christus dixerit: Quoniam oportet semper orare, & non desicere. Ioannes Maldonatus asserit multos & graves auctores magno studio quaesivisse, quæ ratione Dominicum hoc dictum sit interpretandum. Quando igitur nostrum omnium interest illam Domini cohortationem non verbis solum explicare, sed & monstrare factis, complures ejus explicationes in medium dabimus.

4. Labor precantis in templo. Cassiodorus. Psal. 146. Exaudiamus.

Luc. c. 11. v. 1. Explicationes ejus quod Dominici dicit: Quoniam oportet semper orare, etc.

§. I. Pri-

§. I.

1 Explicatio. Prima explicatio. Non iussit Christus assidue nos genibus nostri, & indefessas oculo manus attendere: sed aut orare, aut utile quid aliud agere. Bene orat, qui bene agit. Orationem veram, dixeris esse actionem sed religiosam; actio bona, oratio est, sed operosa & practica.

2 Explicatio. Altera explicatio: Semper orat, qui statas orandi vices religiose observat. Religiosissimus rex David hoc observans: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi. Atque hoc est Dominum in omni tempore benedicere, praestituta orandi tempora minimè negligere.

3 Explicatio. Tertia: Semper orat, qui orando perseverat, tamen si non impetret, quod flagitat. Hic nemo desperet, nemo annos numeret, nemo dicat: jam septennium, jam decennium, jam annos plurimos precando explevi, & nihil impetravi; nemo talibus querelis caelum surditatis accuset, quoniam oportet semper orare, & non deficere. Non deficit, qui orare non desinit.

4 Explicatio. Quarta: Miratur Augustinus, quomodo Christus multiloquium prohibeat, nihilominus semper orare jubeat. Sed ad institutum: Si, ait, non vis intermittere orare, noli intermittere desiderare. Continuum desiderium tuum, continua vox tua est. Tacetis, si amare destiteris: Frigus charitatis, silentium cordis est. Si semper manet charitas, semper clamas, si semper clamas, semper desideras, si desideras, requiem recordaris. Semper orat, qui semper vitam beatam, aeternam desiderat.

5 Explicatio. Quinta: Ioannes Chrysoctomus breves sed crebras jaculatorias preces jure maxime estimat. Breves, inquit, & frequentes orationes Christus & Paulus praecerunt, parvis ex intervallis. Si continuas & crebras orationes facias, totumque tempus interfolas frequentia, facile poteris modestiam exhibere, & ipsas orationes cum multa facies solertià.

6 Explicatio. Hoc & Cassianus adstruens: Vilius censent, inquit, breves quidem orationes, sed creberrimas fieri, ut frequentius Dominum deprecantes jugiter eidem coherere possimus. De ipsidem jaculatoriis precibus Augustinus ad Probam scribens: Dicuntur, inquit, fratres in Aegypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas & raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter erecta intentio per productiores moras evanescat. Anna Elcana uxor multiplicabat preces non cumulando verba, sed iterando: ut potius multum oraverit quam multa. Vnde fiebat, ut ejus animum non dissiparetur in plurima, sed ad unum colligeretur. Maximam profectò virum sunt haec breves & jaculatoriae preces, quae Dei memoriam assidue refricant, animum evagari non facile sinunt, peccata plurima impediunt.

7 Explicatio. Sexta: Assidua paenè memotia Deum colere. Ad hoc Cassianus instigans: Mens nostra, inquit, jugi omnipotentis Dei contemplatione pascatur. Hac ratione paenè semper conditoris meminisse possumus. Quod beatus Nilus confirmans: Qui amat Deum, inquit, semper cum hoc tanquam cum patre consuetudinem & sermonem habet, repudians omnem notitiam turbidam. Sanctus Basilus, in eam rem vult etiam noctem dividi: Vide, ait, ne media pars vitae transeat inutilis: tribue partem somno, partem precationi, imò ipse etiam seminus pietatem exerceat. Et beato Hieronymo teste, Sanctus etiam ipse somnus est oratio. Sicut autem qui peccando in mortem obdormiunt, tota quasi aternitate peccant; ita qui orando aut sancta cogitando in somnum decidunt, tota quasi nocte orant.

8 Explicatio. Septima: Assidue orat, qui omnia negotia & universas actiones suas, tam inchoare quam finire, medias etiam precibus distinguere; in his omnibus intentionem rectam restaurare consuevit. Ejus animi Siracides: Laudabo nomen tuum assidue. Solymanus rex David, quia utique actiones omnes precibus cepit, distinxit, finiit, hinc liberè pronuntiavit: Semper laus ejus in ore meo.

A Octava: Pauperes elemosynis sibi conciliare, ut 8. Explicatio cum ipse precari desierit, illi incipiant, ut alternatim canitur in templis. Pelagius & Rufinus dignum relationem memorant his ipsissimis verbis, quae optimà fide subjungam. Venerunt aliquando, inquit, ad Abbatem Lucium in Ennato monachi quidam, qui dicebantur Euchtia, hoc est orantes: & interrogavit eos senex, 73 i. apud dicens: Quod est opus manuum vestrarum? Et illi dixerunt: Nos non contingimus aliquod opus manuum, sed sicut dicit Apostolus, Sine intermissione oramus. Dicit ei senex: Et non manducatis? Illi autem dixerunt, etiam manducamus. Et dicit eis senex: Quando ergo comeditis, quis pro vobis orat? Et iterum interrogavit eos, dicens: non dormitis? Et illi dixerunt: Dormimus. Et dixit senex: Et cum dormitis, quis pro vobis orat? Et illi invenerunt, quid ad haec responderent ei. Et dixit eis: Ignoscite mihi fratres, quia ecce non facitis, sicut dixistis: Ego autem ostendam vobis, quia operans manibus meis, sine intermissione oro. Sedeo enim, juvante Deo, infundens mihi paucas palmulas, & facio ex eis plectam, & dico: Misereere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; & secunda multitudo miseracionum tuarum dele iniquitatem meam. Et dixit eis: Oratio est, an non? Et dixerunt ei: Etiam. Et ille dixit: Quando permansero tota die laborans & orans corde vel ore, facio plus minus sedecim nummos, & pono ex eis ad ostium duos, & residuos manduco. Qui acceperit illos duos denarios, orat pro me, tempore quo ego manduco, vel dormio, atque ita per gratiam Dei impletur à me, quod scriptum est: Sine intermissione orate. En optimum modum orationis, qui orationem paenè assiduum facit, eam in alios atque alios partiendo.

§. II.

9 Explicatio. Nona & omnium commodissima explicatio Domini dicitur: Quoniam oportet semper orare. Revera plus hic mysterii tegitur, quam explanationes haec omnes aperiant. Et revera diversa sunt, semper orare, & semper bene agere. Alioqui dixisset Dominus: Oportet semper bene operari. Atqui hoc nemini non perspectum: Nunquam licere malè operari. Ab isto igitur diversum Dominus jubet, Oportet semper orare. Quam in re Christus moraliter loctus est eo planè modo, quo nos dicere consuevimus: Hi homines toto die comedunt, toto die bibunt, & ludunt. Sunt alicubi puerperae, quae paenè singulis horis comedant. De hominibus tam exercitate gulæ non malè dixeris. Hi homines semper comedunt.

Hoc loquendi ritu Servator non Mathematicam orationis assiduitatem, sed moralem imperavit, ut saltem quot horis semel iterumque animum erigamus ad Deum jaculatoria prece. Hoc Augustini & Cassiani, hoc Chrysoctomi praecipue vult interpretatio, quae docet non solum certa precandi intervalla observare, sed quam fieri potest, creberrimè orare. Hoc Ecclesiastici monitum est: Non impediaris orare semper. Hoc & Pauli praecipuum: Sine intermissione orate.

Orationem jugem, jugis postulat necessitas. Hostis perditus & pernox nos urget, haud aliter quam oratione jugi vincendus. Ad exemplum urbis sanctae id faciendum monens Isaias: Super muros tuos Hierusalem, inquit, constitui custodes: tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt.

Atque hoc est semper orare. De oratoribus tam assiduis dictum videtur illud regii Psaltæ: Oculi Domini Psal. 33. super justos, & aures ejus in preces eorum. Cornelius centurio Romanus, è gentibus oriundus, religiosus tamen ac timens Deum cum omni Demo sua, faciens elemosynas multas plebi, deprecabatur Deum semper. En virum orationis plurimæ. Non is erat è populo Dei, non circumcisus, non sacro

1. Explicatio. 2. Explicatio. 3. Explicatio. 4. Explicatio. 5. Explicatio. 6. Explicatio. 7. Explicatio.

Pelag. l. 1. v. 9. m. pag. 613. Rufin. l. 3. n. 212. pag. 731. apud Roj. v. v. 1. Theoph. c. 5. v. 18. Misereere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam; & secunda multitudo miseracionum tuarum dele iniquitatem meam. Tbes. c. 5. v. 16. De his D. Guarimon. l. 4. de adominat. l. 1. r. 1. g. 1. c. 52. Eccl. c. 18. v. 22. 1. Theoph. c. 5. v. 16. 1. Saia. c. 62. v. 6.

facro fonte lustratus; miles fuit, alumnus Martis, inter arma educatus, sed quia Deum timuit, ideo precatioes & jejunia frequentavit, eleemosynas largas erogavit, Deum, quem nondum honorat, deprecans semper. Hoc tantopere Deo placuit, ut Angelum miserit, qui virum suavissimè solatus: *Orationes tuas, inquebat, & eleemosynae tuae ascenderunt in memoriam in conspectu Dei, Deus, mi Corneli, non potest oblivisci tui; fidissimè monitoris loco est, largiendi & orandi studium.* Ideo jubet accersiri Petrum, qui te tuamque familiam omnem baptismate sacro abluat, & Christo adjungat.

En primum paratissimum semper orantis, Deumque semper deprecantis. Illius oblivisci non potest amantissimus Deus: *Ecce, inquit, in manibus meis descripsite. Tu corde tuo, tuamque memoriam me non excludere. Describe me in tabulis cordis tui.*

Ergo non impediamur semper orare. Benedicamus Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore nostro, quoniam oportet semper orare & non deficere.

§. III.

Sed multa hic objicias: Quid opus tam crebra, imò tam assiduà oratione? Deus omnia novit: Et num divina liberalitas orationes nostras expectat? Deinde centies, inquis, rogavi Deum; quid impetro? cessabo igitur, cum videam, nolle Deum precibus meis annuere. Eadem, mi Christiane, tibi sapienter inculcanda sunt, cum tu easdem etiam querelas sapienter recantes. Hæc Dei dilatio, ut scias, non est invidia, sed curæ; non est ignorantia, sed providentia. Fidem tuam & constantiam tuam exerceri ac spectari vult Deus. Ita Christus mulierem Chananæam vociferantem audire distulavit, imò veluti canem repulit, ut illa contentius rogaret, sibi majus præmium obtineret, aliis exemplum illustrius præberet. Sic Annæ petitio differretur, ut ejus devotio, clarior evulgeretur. Neque verò multiloquium censendum prolixa oratio, aut eorumdem verborum in oratione repetitio. *Anna sevilis multiplicabat preces coram Domino, Franciscus Assisitas noctem integram illud unicum ingeminavit: Deus meus, & omnia. Idem in Ecclesiâ more modòque veteri consuevit fieri. Productioribus colloquiis familiaritas cum Deo contrahenda est. Idem Moses in medio caliginis diebus septem detinebatur, inde in montem ad colloquium quadraginta dierum cum Deo ineundum evocatus est.*

Dixerat Christus ad fontem considens mulieri Samaritani: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ viventis in vitam æternam.* Femina ejus aquæ avidissima: *Domine, inquit, da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire.* Quid ais, mulier? vis divinum beneficium ad superbiam & fastum, valetudinem ad oblectationem, divitias & gratiam ad Dei contumeliam derivare? Renuit Christus hanc aquam à se oblatam concedere; neque injuriâ. Non placuerunt verba illa: *Et non sitiam, neque veniam huc haurire.* Vult Deus quotidie rogari; supplices, non superbos amat, fatuam pacationem, semel pro semper, non admittit Deus. Sic enim dona ejus, vilescerent, ita tandem, quod donum est, velut debitum exigeretur.

Melius est igitur sitire, & ad hauriendum huc venire. Melius est, ad Deum assiduis precibus accedere, quam rebus omnibus abundare, ac suoque nutu vivere. A catello, quem domi ad oblectationem alis, id dicitur, hic cum famelicus est, velut ad obsequium accurrat, blandus adest, & mulcet, petitque cibum eo, quo potest, sermone. Si ei frustillum nimis minutum objicias, mox redit, & subinde in pedes sese erigit: iterum buccellam projecit, iterum hiat, & oculis in dominum

Ibid. v. 4.

Isai. c. 40. v. 16. Prov. c. 3. v. 3.

Dilatio Dei in donis est cura & providentia.

1. Reg. c. 1. v. 12. Chrys. ho. 1. Assidue sonabat eade, nec desistit eisdem verbis iteratis multis temporis ab eodem.

Ibid. v. 15.

Melius est Deum semper orare, quam rebus omnibus abundare.

intentis adstat, dum plura recipiat: *sin illi os grande aut multum pulpæ des, nec revocatus quidem redit, sed ad rosendum & glutendum attentissimus abibit.* *disi aliquando canem, inquit Seneca, missa à domino frustra panis aut carnis aperto ore captantem? quidquid exceptit, protinus integrè devorat, & semper ad spem futuri biat.* Hoc nostrum est ingenium. Hinc petentibus rogata vel non conceduntur vel minutatim, ut animum, oculos, spem omnem intendamus in Deum. Cum non elurimus, aut sitimus, ad pietatis & gratiæ fontem non recurremus.

Dicit fortasse quispiam, inquit Chrysostomus, si habeo justitiam, quid opus est oratione? Huic sanctissimus Pater in psal. 137. respondens: *Oratio, inquit, non est parvum vinculum dilectionis in Deum, quæ cum eo nos colloqui affuecit, & ad sapientiam studium deducit. Homines quidem nobis superiores allocuturi, & habitum, & incessum, & amicum, & omnia componimus. Ad Deum autem accedentes biamus, fricamus, nos huc & illic versamus, negligentes ac socordes sumus, humi genibus flexis per forum oberramus. Quid igitur miri, si non faciat Deus, quod volumus, cum nos non faciamus, quod jubemur. Nihilominus oratio, tamen nihil impetret, nos atque conjungit Deo, qui sua etiam promissa vult nostris precibus honorari.* Bernardi hoc asserentis verba sunt: *Nemo orat, nisi quod credit & sperat. Vult autem à se requiri Deus, etiam quod pollicetur. Et ideo forte multa, quæ dare distulit, prius pollicetur, ut ex promissione devotio excitetur: sicque quod gratis daturus erat, devota oratio promeretur. Sic pius Dominus, qui omnes homines vult salvos fieri, merita nobis extorquet à nobis: & dum non prævenit tribuendo, quod retribuatur gratis, agit, ne gratis tribuat.*

Maximus Tyrius è veteri Apologo narrat, Regem Phlegia Midam auri cupidissimum, aliquamdiu fontem è vino fluere jussisse. Ad hunc situndus venit Saryrus, qui promisside tam suavi liberalius sitim suam propitiâs, jam vino gravis facillimè se capi passus est. Rex huic captivo suo blandiens petiit ab eo, quod sibi charissimum acceptu, & Deo non difficile factu foret. Petiit ergo, ut quidquid in omni regno suo nasceretur è terra, probatissimum aurum esset. Non difficulter votis annuit temulentus Deus. Cumque jam omnis terræ partus, omne pomorum, olerum, frumentorum genus succrevisset, purum putum aurum fuit, sed ingens oborta famas stultissimum votum publicè damnavit. Midas suam suorumque infelicissimam felicitatem deplorans, fatuæ petitionis seipsum accusavit, jamque non unum, sed Deos Deaque omnes impensissimè rogavit, restituerent regno suo fructuosam paupertatem; hostibus darent tam infelicem opulentiam. Dii senatu coacto deliberarunt, quid ad Midæ libellum supplicem respondendum. Consensu demum decretum est: Habeat ut nactus, & sciat, Deos non in omnem horam mutabiles esse; votis suis fratur.

CAPVT III. Quid in oratione petendum.

Hic Tyrius: Placet Apologus, inquit, & latens sub eo veritas. Quanti suum sibi exitium accersunt grandibus votis? Ut consequantur, petunt; damnant, cum consecuti sunt. Multi violenter impetrant, quod cupiunt, & id donum interpretantur. Errant fatui: supplicium est, non donum, sed quod suis ipsi tam improbis & importunis precibus extorserunt. Plurima sunt ejusmodi bona, quæ non nisi iratus Deus potest concedere. Pars orationis præcipua est, scire quid petas. Hic ergo docebimus: Quid in oratione petendum.

Hic Tyrius: Placet Apologus, inquit, & latens sub eo veritas. Quanti suum sibi exitium accersunt grandibus votis? Ut consequantur, petunt; damnant, cum consecuti sunt. Multi violenter impetrant, quod cupiunt, & id donum interpretantur. Errant fatui: supplicium est, non donum, sed quod suis ipsi tam improbis & importunis precibus extorserunt. Plurima sunt ejusmodi bona, quæ non nisi iratus Deus potest concedere. Pars orationis præcipua est, scire quid petas. Hic ergo docebimus: Quid in oratione petendum.

§. I.

It nonnunquam, ut quis comparanda vesti tabernam adeas, & pannum petas: Hic sedulus panni negotiator officinam excutens, violædum, pralinum, venetum, multicolorem pannum profert, ut delectus sit emptori. Sed enim emptor coloris negligens: Bonum, inquit, & durabilem volo pannum, sive atri, sive cinerei, sive alterius coloris sit; pannum exhibe, qui ætatem ferat. Non aliter, agebat Socrates, orandum est: bonum aliquid & utile petendum. Quidnam tunc illud, scit ille melius, qui dat, quam qui rogat. Nos sæpissime petimus, quod longè salubrius, non impertraremus. Facultates petis & opes? hæc multa millia hominum præcipitarunt Orco. Honores petis? scis ipse plurimos tantò gravius cecidisse, quando altius ascenderunt. Conjugium petis amplè ac nobile? Multis consultus fuisset ignobilem, deformem, inopem sed honestam duxisse virginem. Petis valguinem? quot millia damnati gregis cælo fuissent recepta, si annis aliquot ægrotassent. Ergo cælestium arbitrio te totum permitte: quia qui tribuere bona ex facili solent, etiam eligere aptissima possunt. Hoc idololatrias vel ratio docet. Hinc eruditus ille, sed nebulosus Sartyricus, fatua & sæpe improba hominum vota sic irridet:

In oratione bonum aliquid & utile petendum.

Submissè voce petis, quæ clarè non auderes. Persuisi sat, & insidio.

Hæc stultissimè hominum vota sunt: si hoc aut illo mortuo pinguem hereditatem obtineamus; si pecuniam inveniam!

Rom. 1. 8. 2. 16.

Sen. l. 2. de B. ef. c. 14.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

A sunt impense ac submissè, nonnunquam etiam miserabiliter rogantibus, perseverabimus non dare. Sunt qui dicant: Scio hoc illi non profuturum. Sed quid faciam? rogat, resistere precibus ejus non possum. Ipse videt. De se, nò de nò queretur. Cum multis Deus sic agit. Israël's populus, in solitudine importunis precibus carnes postulavit: valde displicuit Deo hæc postulari, sed tamen annuit iratus magis quam propitius. Idem populus ævo Indicum Hebræorum, regem petiit. Quæ id Deo displicuit, sed tamen concessit, non ut beneficium, sed ut supplicium. Sciebat hoc illis non profuturum. Duo Zebedæi filii per matrem quam subornarant, affectionem in regno Christi petierunt; responsum est: Nescitis quid petatis. Petiit Paulus stimulum carnis a se auferri; responsum est: Sufficit tibi gratia mea. Quid ergo petendum?

Deus sæpe importunis precibus postulat, sed tamen annuit iratus magis quam propitius. Idem populus ævo Indicum Hebræorum, regem petiit. Quæ id Deo displicuit, sed tamen concessit, non ut beneficium, sed ut supplicium. Sciebat hoc illis non profuturum. Duo Zebedæi filii per matrem quam subornarant, affectionem in regno Christi petierunt; responsum est: Nescitis quid petatis. Petiit Paulus stimulum carnis a se auferri; responsum est: Sufficit tibi gratia mea. Quid ergo petendum?

II.

B Compendio res tradenda. Vnicum est, quod honestissimè ac jure petitur à Deo, Gloria aut Gratia. Vtrumque petit qui alterutrum. Explico. Gloriam petere dicendus est, qui petit aliquid æternum. In specimen has preces ponimas: O mi Deus, hoc solum deprecor, æternitate tota inter diabolo & hostes tuos te maledicere. Cetera da, & aufer quod vis, eade, seca, &c. prout vis, habebis obsequentem. Aut hoc modo: O Domine, ego quidem musicorum imperitissimus sum, & cum tuis illis in celo musicis heu neutiquam conferendus, sed ex gratiâ in Angelorum societatem me recipere, ut æternam te laudem. Qui sic orant, gloriam petunt, sed modestè ac submissè, quod utique Deo plurimum placet. Neque displicet beatitudinem simplicissimè sic petere: Domine, in celum me admitte. Hæc tales preces æternitatis donum, gloriam cælestem ambiunt.

Ita à Deo petitur Gloria, & Gratia. Quis dicatur Gloria petere:

Quis Gratiam?

Gratiam verò Primam, ut eam Theologi vocant, petimus, cum læsæ conscientie veniam rogamus; aut certè gratiæ augmentum poscimus, cum in gratiâ quidem sumus, sed eam augeri cupimus. Qui gratiam sic ambigit, simul etiam gloriam appetit, nam passu pari hæc eunt. Cum enim augetur gratia, simul etiam gloria, quæ futuro seponitur, augmentum sumit.

Quæ crebrius petenda.

Porrò Gratiam censetur petere, quicumque spirituale quippiam, qui virtutes, qui cælestem sapientiam, qui vitiorum victoriam petit. Seculariter crebrius petenda sunt: Venia peccatorum. Non peccandi propositum, Spiritus orationis & precum, Humilitatis, & Charitatis incrementum. Id denique, quod Deus scit nomini maximè necessarium. Ita gratiam postulam.

Gratiam, & Gloriam petere honestissimè & laudatissimè.

Quocirca hæc duo absolute bona sine ambagibus, sine præfatione multà, sine conditione peti possunt. Gratiam au Gloriam petere honestissimè ac laudatissimè. Orationis Dominicæ petitiones inspicite, Gloriam aut Gratiam, ejuque augmentum omnes spectant. Quarta solum petitiõ, quæ panem postulat, periturum aliquid videtur poscere. Sed & hæc, attendimus, verè spirituale est, nam aut panem petimus supersubstantialem (ut Græcus contextus est) seu divinum & æternum, aut certè quotidianum, seu solam vitæ alimoniam, quam Salomon modestissimè petens: Tribus, inquit, tantum victui meo necessaria: si & nos pariter solè petamus victui, spirituale aliquid petiile censetur. Quod eruditè Ildorus Pelusiotæ confirmans: Nil, inquit, præter panem requirere, spiritualis proculdubio ac præclarè & philosophicè mentis fuerit. Qui q uotidianum duntaxat panem mendicat, his quasi verbis Deum compellat: Amantissime Pater, quia mihi orandum & laborandum, & verò etiam luctandum est, ut calum inter violentos rapiam, ideo vitæ necessaria, victum ac vestitum peto, non superflua, non rerum abundantiam; non panem selectissimæ farinæ, non vestem magis pretii, aut rari artificii posco: modò pascat

Gratiam, & Gloriam petere honestissimè & laudatissimè. Quarta solum petitiõ, quæ panem postulat, periturum aliquid videtur poscere. Sed & hæc, attendimus, verè spirituale est, nam aut panem petimus supersubstantialem (ut Græcus contextus est) seu divinum & æternum, aut certè quotidianum, seu solam vitæ alimoniam, quam Salomon modestissimè petens: Tribus, inquit, tantum victui meo necessaria: si & nos pariter solè petamus victui, spirituale aliquid petiile censetur. Quod eruditè Ildorus Pelusiotæ confirmans: Nil, inquit, præter panem requirere, spiritualis proculdubio ac præclarè & philosophicè mentis fuerit. Qui q uotidianum duntaxat panem mendicat, his quasi verbis Deum compellat: Amantissime Pater, quia mihi orandum & laborandum, & verò etiam luctandum est, ut calum inter violentos rapiam, ideo vitæ necessaria, victum ac vestitum peto, non superflua, non rerum abundantiam; non panem selectissimæ farinæ, non vestem magis pretii, aut rari artificii posco: modò pascat

D Insignissimè hic Romanus sapiens philosophatus: Sunt quædam, inquit, nocitura impetrantibus, quæ non dare sed negare beneficium est. Sæpe enim noxia concupiscimus, nec displicere, quàm perniciofa sint, licet, quia judicium interpellat a seclis. Sed cum subsedit cupiditas, cum impetus ille flagrantis animi, qui consilium fugat, cecidit, detestamur perniciosos malorum munerum auctores. Ut frigidam ægris negamus, & in æmibus ac sibi iratis ferrum: sic ea, quæ nocitura

Provc. 30. 2. 8. Ild. Pelus. l. 5. ep. 282.

pascare & tegar; videri tantum necessaria tribue. Hæc solum expetere, inquit Pelusioti, mentis est spiritualis.

§. III.

Nihil su-
ad petere
debemus
nisi hono-
rem Dei
non immi-
nuat, &
nobis ex-
pediat.

Itaque si leges orationis Dominice sequamur, non formam, non valetudinem, non opulentiam, non corporis vires, non vitam longiorem, non famæ celebritatem petemus; hæc enim, ait Christus, gentes inquirunt, & hæc Deus velut auctarium solet adjicere. Num igitur, dices, nil periturum, nil mortale aut fluxum petere licebit? Nihil sane, nisi sub conditione, certisque legibus & cautè. Si nimirum id, quod petimus, Dei honorem non imminuat, & nobis expediat.

Innumera petimus à Deo, cum ad ea singula responderi possit aptissime. Non expedit tibi, quid hoc petis? non expedit tibi. En Solymorum rex David, posito diademate, projectis genibus, exuta purpura, remota regii splendoris dignitate omni, solitarius gemens, sacco clausus, squalidus, fletu madidus, cinere sordidatus vitam parvuli sui tot lamentationum suffragiis petit, & benignissimum Deum tantâ precum ambitione pulsare, sed nihil impetrat. Cum tamè, quod fortissimum petentibus adjumentum est, impetratum se, quod se à Deo peteret, credidisset. Ne mireris: non expediebat ei; rem temporis & non æternitatis petiit.

Ita Franciscus Borgias Dux Gandiæ, Deum impensissimè nec sine lacrymis rogabat, ut Leonoræ conjugii ægotanti vitam produceret. Sed vocem audivit, quæ responderet: Fiat quod vis, sed tibi non expedit. Hic Borgias in largissimas lacrymas effusus: Tua, inquit, voluntas fiat, mi Deus, non mea. Quid mihi concedat, nemo te melius novit. Quod si tibi sic placeat, non uxorem tantum, sed & liberos, & me ipsum tolle. En ego me tibi meaque omnia in tuas configo manus, paratissimus facere ac pati quidquid volueris.

Vide Helio-
trop. manum
1.2. c.3.
95.

Quisquis aliter petit, quod non æternum est, malè petit. In petendâ re mortali, hæc conditio nunquam non miscenda; si honori divino non obstat, si animi salutem non impedit.

§. IV.

Aug. tom. 8.
in psal. 85.
mibi pag.
185.

Augustinus consignatissime istud explicans: Quid est, inquit, quod dicit multis locis scriptura? quia invocabunt, & non exaudiam eos. Certe misericors omnibus invocantibus se. Invocant illi, sed non Deum. Invocas, quidquid amas; invocas quidquid in te vocas; invocas, quidquid vis, ut veniat ad te. Porro si Deum propterea invocas, ut veniat ad te pecunia, ut veniat ad te hereditas, ut veniat ad te secularis dignitas, illa invocas, quæ vis, ut veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem penis cupiditatis, non exauditorum desideriorum. Deus bonus: si der, quod vis. Quid, si malè vis? Nomen erit tibi magis non dando misericors? Porro si non dederit, jam nihil tibi Deus est. & dicit: Quantum rogo, vis, quam sæpe rogavi, & sum exauditus. Quid enim petebas? Fortè mortem inimici tui? Quid si & ille petebat in am? Qui te creavit, ipse & illum: homo es, homo est ille. Deus autem iudex est: audit amicos, sed non exaudit amicos. Tristis es, quia non es exauditus contra illum: gaude, quia ille non est exauditus contra te. Ego, inquit, non hoc petebam: non inimici mei petebam mortem, sed vitam petebam filii mei. Quid mali petebam? Nil mali petebas, sicut tu sentiebas. Nam quid si ille raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius. Sed peccator, inquit, erat: & ideo volebam illum vivere, ut corrigeretur. Tu volebas eum vivere, ut melior esset. Quid si Deus novarat, si viveret, pejorem futurum? unde ergo non nosti, quid illi prodesset, mori, an vivere? si ergo non nosti, redi ad cor tuum, dimitte Deo consilium suum. Quid ergo, inquit, faciam? quid orem? Quid ores? quod te docuit Dominus, quod te docuit celestis magister. Invoca Deum tanquàm Deum. Illo melius nihil est, ipsum desiderare, ipsum concupiscere.

Idem to. 10.
serm 60. de
tempore, 80.

Quocirca, quod idem Augustinus enucleatè docet,

oremus pro corpore, sed sine ullâ comparatione amplius pro animâ supplicemus. Quis enim Cæsarem accedens has precibus precatur: Auguste Imperator, lacerum mihi palmium est, sex crucigeris ego ad illum sciendum: largire tres festivos. Quid ista, folide, à tanto Principe petis? Pete digniora Cæsare.

Quando igitur Gratia & Gloria honestissimè petuntur ac securissimè, ideo quod rerum fluxarum est, non nisi sub conditione, idque indicando tantum & innuendo rectè petitur. Ita Domini mater in nuptiis Canæ, non vinum magnis precibus efflagitavit, sed novorum conjugum tenuitatem exposuit. Ita leprosus, quid gratum esset, indicavit solum, & innuit: Domine, si vis, Luc. 14. 12. potes me mundare. Ita Lazari sorores non importunè fratris valetudinem exposcunt, sed Christo solum hoc nutiari volunt: Ecce, quem amas, infirmatur. Hoc indicare est, non postulare; quâ quidem lege petendum, quid quid extra Gratia, & Gloriam desideratur. Omnia namque temporalia ita indifferentia sunt, ut tam obesse queant, quam prodesse. Permissum est quidem sic orare: Domine, si vis, facultates auge, valetudinem instaure, vires suffice, nomen & bonam famam concilia, calamitates averte: Si tamen honori tuo nil derogetur, & ita fieri expediat. Nam forsitan hæc magis quam aperta perniciës, nocerent; hæc forsitan plus prodesse negata quam concessa.

Infans petit panem; dat pater: petit cultum, negat. Atqui opus est cultro, nec enim integrum panem glutietis: ergo frangam, ait pater. Ita nos sæpe cultrum petimus vulneris instrumentum. Quibus Pater: Mei filii, ait, panem non nego, sed nego cultrum vestro bono,

§. V.

Stud Bernardus copiosius declarans: Ad hoc tendit, inquit, ad hoc conare, ut in Domino delesteris, & dabit petitiones cordis tui. Sed considera, quid petitiones cordis dixeris, quas approbat iudicium rationis. Nec habes, unde causeris, sed unde magis tanto affectu in gratiarum actione verseris. Quandoquidem tanta super te cura est Deo tuo, ut quoties ignorans queris, quod tibi inutile est, non te audiat super hoc, sed mutet illud utiliori dono. Sic & pater carnalis parvulo querenti panem libenter porrigit: querenti cultellam, quem non necessarium putat, non consentit, sed magis panem ei, quem dederat, frangit, vel per aliquem ministrorum frangi precipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris. Addit. Pro necessitatibus animæ orandum nobis est, & frequentius, & serventius, id est, pro obtinendâ gratiâ Dei, antequam virtutibus. Sic & pro vitâ æternâ, totâ nobis orandum est desiderio, ubi nimirum corporis & animæ plena & perfecta sit beatitudo. Sit ergo oratio, quæ pro temporalibus est, circa solas necessitates restricta; sit oratio, quæ pro virtutibus est animæ, ab omni impuritate libera, & circa solum beneplacitum Dei intentâ; sit, quæ sit pro æternâ vitâ, in omni humilitate, præsumens de solâ (ut dignum est) misericordie divinâ.

Vult igitur Deus, quæ temporalia sunt sub conditione peti, non quod velit nos parcè petere, sed quod illa non dignè Deo sunt dona. Gratia & Gloria, hæc munera sunt regia. Neque metuendum ulli, ne Deus nobiscum agat, quemadmodum Antigonus rex egit cum Thyrallo Cynico. Petiit hic sibi drachmam à rege donari. At rex eum repellens: Non petis, ajebat, munus regium. Ergo talentum argenti, seu sexcentos philippeos petiit. Rex illum iterum facessere jubens: Non petis, ajebat, munus Cynicum. Non ita Deus, qui multo & humanior & liberalior in nos est, hinc ei gratissimum, si & plurima petamus, & maxima. Optimè dixit Chrysostomus: Quemadmodum ad imperatorem nemo pro veste discissâ, nec pro decem obolis etiam petis, sed pro veste adde longe amplius, & ne ad Deum accedas pro rebus vilibus, con-temptis, & nihili: ut verbi gratiâ, si quis in pecuniâ sibi utile sit.

Bern. 101.
f. 101.
Chrysol.
1. 1. in psal.
142. mibi
pag. 1049.
Hæc quidem
etiam dicit
petere, sed
sic est
Domini
ad tuum
honorem
sibi
utile sit.

ibi fecerit injuriam, aut si quis affecerit te contumelia: sed in iis, in quibus diabolus te injuriâ afficit, supremo maxime auxilio opus est.

Balthasar Alvarez vir magnæ sanctitatis. Deoque conjunctissimus, cum in illa Domini verba: *Petite, & accipietis*, altius animum defigeret, intellexit ex alto, nolle Deum nos esse parcos in petendis ab ipso donis & gratis, talem namque parcitatem demonis esse tentationem. Et cum semel aliquid pro indigente peteret, sibi audit dicit: *Cur tu in petendo parcus es, cum Deus in dando tam liberalis?* Tanquam indicaretur illi, ut etiam pro aliis indigentibus peteret. Alio etiam tempore cum felicem negotii successum peteret, audit hæc verba: *Ego te tanquam Rex adjuvabo.*

Nemo igitur petendo modicus sit: immortalia præcipue petamus & summa. Quoniam, ut Ambrosius loquitur, non bonum tantum, sed & opulentum Dominum habemus.

CAPVT. IV.

Quibus modis per orationem trahamur ad Deum.

Non vitio vertamus, si quis querat: Cur obsecro, toties, & subinde prolixius cum Deo loquendum? cur tam attentè, tam seriò, tam sollicitè, tantâ animi præparatione, intentione tantâ cur orandum? Deus siquidem ab æterno cuncta nobis defutura, omniâque nobis aduersatura prævidit. A Christo id discimus monente: *Scit pater vester, quia his omnibus indigetis.*

Deinde aliquem rogare non est aliud, quam cum precibus velle flectere. Atqui Deus immutabilis, inflexibilis est. Sic Regum facti loquuntur: *Porro triumphator in Israël non parceret, nec penitentiam flectetur.* Præterea multo majoris est liberalitatis ultro dare non petiti, quam morosis auribus longas preces transmittere, atque tum demum exorabilem dominum se præbere. Ex vero Cordubensis Philosophus dixit: *Nuda res carius constat, quam qua precibus empta est.* Atqui Deus liberalissimus, imò ipsa est liberalitas.

Cur igitur toties, tamdiu, contentione tantâ orandum? quæstio non absurda, quam & doctissimi posuerunt.

Christus suavissimè pollicitus: *Et ego, inquit, si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad meipsum.* Quibus autem modis per orationem præcipue trahamur ad Deum nunc exponemus.

§. I.

Triplex est Theologis trahendi genus, Morale, Naturale, Civile. Moraliter trahimur laudando, invitando, rogando, promittendo, comminando, donando. Cum David Saullem fugiens Odollam specum occupasset, conveniunt ad eum omnes qui in angustia constituti, & oppressi erant alieno, & amaro animo. Ita quadringentos viros attraxit. Sed quibus tractoris organis promittendo, quia dando non potuit. Sic moraliter trahendo, quod Regum facti testantur, factus est eorum princeps.

Naturaliter verò trahimur diversis modis. Valde trahit similitudo, siquidem par pari facile sociatur; aves concordes unâ volant, corvi cum corvis, columbæ cum columbis; sic congeneres feræ, lupi cum lupis, cervi cum cervis peregrant silvas; sic inter homines similis gaudet simili. In humano corpore, calore plurima trahuntur; caput inflammatum stomachi vapores attrahit, manus aut pes malignè incensus, quidquid mali humoris alibi sparsum est, ad se corripit, sic in ingenti hoc orbis corpore solaris calor expirationes & anhelitus terræ colligit; hinc omne ge-

Tom. II.

nus tempestatam. Cum autem natura vacuum & inane plurimum horreat, metu vacui levissima quæque deorsum trahit, sursum gravissima. Idem hic vacui metus vel æneam ollam subinde rumpit cum aqua in eâ congelavit; sic aquæ in fontibus subterraneis in altum educuntur. Quæ porro vi occultâ & mirabili sympathiâ paleas succinum, magnes ferrum, Cæciæ nubes trahit?

Civile verò trahendi genus est, cum quis supplicii formidine, aut aliâ vi legitimâ compellitur ad faciendum officium. Beato Lucâ teste, cum sese omnes, qui ad cenam magnam invitati fuerant, excusassent, dictum est servo: *Compelle intrare.* Sic Absalon, cum Ioabum semel iterumque vocasset, at ille venire recusasset, denique Ioabi segetes incendi iussit, ita eum ad se pertraxit. His omnibus modis benignissimus Deus nos prius ad orationem, tum demum ad se trahit. Sed ante objectionibus respondeamus, quæ hunc triplicem trahendi modum disertius explicemus.

Ad orationem, inquis, sæpiuscule me trahi sentio, sed avocant negotia; non vacat.

Itaque inter postremissimas cûras habendum mentis cum Deo colloquium? Negotia, ut scias, ab oratione pendent, non hæc ab illis. Influavis est labor, & sæpe inanis ac inutilis, quem oratio non condit.

Objicias iterum: Nonnunquam oblivio preces sepelet; orationes præsertim breviores sæpius iterarem, si earum sæpius meminissim.

Hic ingenuè te rogam Ateris. Quam enim facile meminimus, quod libenter agimus? Nemo oblivisci ejus potest, quod diligit. Rarò & non libenter orare, pæne idem sunt. Sit Deus thesaurus cordis tui, & non solum frequenter, sed assidue orabis.

§. II.

ET primò quidem Deus nos moraliter trahit invitando, benefaciendo, rogando: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa, & omnia parata, venite ad nuptias. Ita beatitudinem promittendo, gehennam comminando, singulis horis benefaciendo humanissimè vocat: *Venite ad me omnes, venite, venite.*

Sed & naturaliter nos trahit similitudine admiranda, nam in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo, sermonibus suavissimis nos delinens, ipso in orbem ingressu hæc nobis significavit: *Ignem olim effudit in Sinai montem inter fulgura, tubas & fulmina descendi; nunc autem, ne quisquam confortium meum horreret, en adsum vobis simillimus, vestram in me naturam cernitis; esurio, si lo, ploro perinde ut vos, comedo, bibo, dormio non aliter quam vos, frater vester, simillimus vobis.* Non solum autem similitudine, sed & calore, & vacui timore, & sympathiâ incredibili nos trahit. Tanto amoris æstu flagrabat Dominus Iesus, ut aliqui eum furere putarent. Ita Marcus dilucidè: *Cum inquit, audissent sui, exierunt tenere eum, dicebant enim, quoniam in suorem versus est.* Quantis caloribus ardebat, cum diceret: *Desiderio desideravi, hoc pascha manducare vobiscum, antequam patiar.* Quantis ignibus exæstuabat, cum in cruce jam morti proximus clamaret. *Sitio.* Hanc in eo sitim ardentissimam gentis humanæ salus excitabat. Hic affixus soli cruci, vapores & halitus terræ, frigidissima corda in altum ad se pertraxit. Hic etiam vacui metus ruinam orbis minabatur. Nam sanctissimum Domini corpus jam sanguine & aquâ vacuum, ab ipso etiam animo desertum in trabe pependit, sol expalluit, terra movit & tremuit, mortis carcer referavit, & patuit, captivi non pauci evolarunt. Orbis videbatur ruiturus.

Quid civile. Luc. c. 14. v. 23. 1. Ro. c. 14. vers. 30.

Iamb. vers. 15.

Trahimur à Deo moraliter, Matt. c. 11. v. 28. Ibid. c. 12. v. 4.

Naturaliter, Philip. c. 2. v. 7.

Matt. c. 3. v. 23. Luc. c. 22. v. 15.

Multa cor. para Sanctorum, qui dormierunt, surrexerunt. Matt. c. 27. v. 42.

K 2

Ita.

Ita calore trahemur, sed & sympathia proflus admiranda trahimur. Eucharistia velut magnes potentissimus nos trahit vi latentissima. Nec enim aliud cerunt oculi, quam candidum panis orbiculum; corpus, sanguis, animus, Christus totus, homo Deus latet. Inventio sane obstupescenda!

Et Civili- ter.

Malac. c. 3. v. 6.

Sed & civiliter nos trahit Deus, dum per orationem suavi necessitate adigit ad meliora. Iis quae principio capitis obiecta sunt, respondet illi ipse, qui trahit. Quid vobis desit scio perfectissime, & ab omni retro aeternitate scivi. Ego Dominus, & non mutor. Ego amantissimus vestri, ego ditissimus, ego liberalissimus, dabo, quod petitis, victum & vestitum non subtraham, multo minus negabo meam Gratiam. Hoc solum a vobis exigo: Venite, pulsate, petite.

En, ut mitissimus Deus civiliter nos trahat! nam apud plurimos nec moralis nec naturalis proficit attractio; excitantur minis, alliciuntur beneficiis, invitantur promissis; non veniunt, tractorios funiculos omnes abruptunt. Christus eos ad praesepe in stabulum, ad conciones in templum, ad Eucharistiae mensam in cenaculum, ad orationes in olivarum hortum, ad columnam purpuream in Pilati praetorium, ad vestem albam in Herodis palatium, ad crucis spectaculum in Golgothae clivum, ad victoriae triumphum in Iosephi viridario vocat; non veniunt vocari. Ergo trahendi, ergo compellendi sunt. Ita Deus varias in nos calamitates immitit, rebus adversis premit, aerumnis urget & impellit. Ita paene cogimur orare; vix aliud effugium, trahimur ad Deum.

Re. c. 14. v. 31.

Hier c. 2. v. 20.

Nos quidem saepiuscule miramur: unde haec afflictio, unde calamitas ista? Christus cum Absalone causam assignans: *Misit, ait, ad te obscurans, ut venires ad me, & noluit venire. Traxi te funiculis, sed molibus & bysinis, rogavi, & invitavi. Sed tu rupisti vincula mea, & dixisti: Non serviam. Traxi te nascendo & docendo, traxi te patiendo & moriendo, traxi te resurgendo & in caelum ascendendo. At tu rupisti vincula mea. Validum mihi restat vinculum; trahendus es cladibus & aerumnis, ad orationem compellendus es; ita denique jungemur, ita in amicitiam copuabimur.*

§. III.

Hic, obsecro te, Lector, animum adverte, & ferrius audi, qua ratione ab utraque parte, sed proflus inaequali vinculo trahamur. Trahit nos Deus, trahit & diabolus & velut trahendo certant, uter vincat, & hominem ad se pertrahat. Nos medijs stamus, & in potestate nostra est, a quo attrahi velimus. Diabolus tenui filo, aut etiam fragili culmo nos non invitos ligat, vanitates & titulos, sterilissima nomina inculcat, pecuniam ostentat, libidinum voluptates monstrat, & hominem sine vi pertrahit ad veterum. Abit miser homo, & expressissimas Dei leges violat, ut vel libidini suae, vel aliis cupiditatibus satisfaciatur. Deus etsi quandoque nauticos funes, etsi catenas injiciat ei, quem attractum cupit, etsi varias calamitates, jacturam gratiae, caeli odium, etsi supplicium aeternum & inferos minetur, Satanas nihilominus trahendo, vincit, & deliberrantem hominem in suam pertrahit partem. Ita revera efficit diabolus, ut homo injecta sibi a Deo vincula rumpat, Dei leges evertat, Deum conspuat.

Trahimur a Deo & diabolo inaequali vinculo.

Causa, cur Deus puniat unum peccatorum suppliciiis aeternis.

Hoc indignitas maxima, hoc summa in Deum injuria est. Atqui hoc reipsa & verè fit in omni letali noxia. Haec tanta in Deum contumelia nullis inferorum ignibus aeternitate nulla expiabilis est. Etiamnum semper quaerimus, cur Deus peccatum letale unicum, quod vel sola sit cogitatione, suppliciiis aeternis puniat? En causam, en injuriam ipsis oculis aspectabilem. Huc animum, huc oculos evertite, ob-

A secro, videte indignitatem criminis; unum eundemque hominem Deus trahit & diabolus. Funes Deus & catenas injicit, robusta vincula; pollicetur caelum, minatur inferos. Nil efficit; ostendum est Deo; rumpit vincula homo, & audacissime dicit, *Non serviam.* At verò diabolus, subtilibus superbiae funiculis, vel aureo avaritiae filo, vel pictis luxuriae catenulis trahit hominem, quod vult. Ita Deum certando vincit, triumphat, imò etiam insultat Deo, & approbat: En ita tui te homines colunt, pro quibus in crucem actus, pro quibus mortuus es: haec tibi pro tuis reddunt beneficiis. Quid à me praemii sint accepturi, non nesciunt; nihilominus me sequuntur, mihi serviunt. Tua vincula rumpunt, meis se vinciri sinunt, modò eis pecuniolam, modò voluptatulam, aut gloriolam, velut viridem ramum his oculos ostendam, facillimè quò volo, pertrahi se permittunt. Ego nullos pro eis colaphos, non flagra, non spinas, non clavos, non mortem pertuli, nihilominus tuis legibus calcatis, meas studiosissime observant. Hoc Christo cacodamon exprobrat.

Hier. c. 2. v. 20.

Exprobratio diaboli Deo facta.

Hoc, o Christiani, hoc gehennis omnibus dignissimum est, hoc aeternitate nullà satis expiari potest. Quod in hac imagine Dei & diaboli pariter trahentium, vel oculis expositum est; nemo non videt, quam indignum sit, malle hominum in cacodamonis potius, quam Conditoris partes transire; diaboli leges multò accuratius, quam Dei servare.

Plin. l. 4. Nat. Hist. c. 47. mel.

Ventus est, cui Caecias nomen, de quo Plinius Narrat, inquit, & in Ponto Caeciam in se trahere nubes. Hinc adagio: Caecias nubes trahit. Q. Sertorius vir strenuus & bellicosus, Plutarcho teste, cum Characitanos oppugnaret, hujus venti naturam peritissimè in suam traxit fortunam: Nam cum barbarus hostis in specus & antra sese abderet, ille grandes cinerum acervos è regione congerij jussit. Iamque Caecia hostibus adverso flante, aliquot turmas equitum emisit, qui & hostem ad confictum elicerent, & una cineres turbarent. Felicissimè cessit stratagemata. Nam Caecias ita hostem cineribus involvit, & afflixit, ut mox sese dederet. Non multum ab simili ratione pugnat in nos Deus, quos ut sibi dedititios faciat, acervos cinerum, cumulos calamitatum adversus nos aggerat, ut in suam redigat potestatem. Nimirum hoc Dei consilium est, tam copiosos oculos cineres ingerere, tam variis aerumnis impellere, ut denique non aliud velimus, quam ad Deum per orationem procurrere, Deo nos dedere. Et quia cupit, ut in rebus omnibus, & assidue ad se confugiamus orando, eam ob causam oculos nostros perpetuo cinerum aggeratu implet, & modò morbis, modò pauperie, modò curis & meroribus nos oppugnat, ut ad preces fundendas pertrahat. Hoc per Oseam se facturum jam olim denunciavit: *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis.*

Osee. l. 11. v. 4.

Vae homini, qui toties vincula divina rumpens, audet dicere: *Non serviam.* Invitatur, urgemur, trahimur ad assiduas orationes. Sub vitæ finem tot sua vincula monstrabit Deus, & jure meritissimo exprobrans dicit: *Volebam quidem te meum esse, sed noluit; Traxi te moraliter pollicitis, minis, beneficiis, precibus, donis; sed tu rupisti vincula mea: Traxi te naturaliter, non solum pascendo te corvone meo, sed etiam moriendo pro te; at tu rupisti vincula mea: Traxi te, civiliter, miseris & calamitatibus diversis. Voluissem, ut per crebras orationes arctissima jungeremur amicitia; sed tu noluit, & rupisti omnia vincula mea, dixisti, *Non serviam.* At verò diabolus tenui filo trahentem, quò voluit, secutus es. Quia igitur deseruisti me, nunc & ego te deseram, & projiciam à me in aeternum.*

Ita

Ita filii regni eijciuntur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Nunc ergo deprecemur Dominum, & clamemus: Trahe nos post te.

CAPVT V.

Quando prolixius & ardentius orandum.

Agitatur olim quæstio inter complures: num sapientia potius, an opulenta deligenda. Visum est non paucis, opulentiam præstare Sapientie. Nam opulenti, aiebant, doctos non prestant, non ambiunt, sed docti opulentos. Contra sentiebant alii, longè meliorem esse sapientiam omni opulentiâ. Vir enim eruditus & sapiens studiosissimè quærit, quidquid damnosè sibi deesse cognoscit: Opulentus facile persuadetur omnium bonorum possessione se frui, cum abundet pecuniâ; ita bonum illud minimè quærit, cuius penuriâ maximè laborat.

Prior non absimilis est quæstio: An humanæ genti non consultius foret, si Deus singulis, quod cuique scit deesse, liberali manu tribueret, quàm multis precibus fatigari sustineret? Hic una omnium rectè sententium vox est: Non fore consultius. Si enim Deus etiam non petentibus daret, quod cuius necessarium iudicaret, quàm rarus, quàm & frigidus orationis usus eslet? Deus multiplici rerum indigentia nos ad se trahit, perinde ac si singillatim omnes monuisset: Cum tibi aliquid defuerit, ad me propera, quære, pulsa, pete. Impetrabis, si debite poposceris.

Explicauimus, quâ ratione semper & assidue orandum. Quid in oratione petendum. Quibus modis per orationem trahamur ad Deum. Restat dicere, quando potissimum prolixius & ardentius sit orandum.

§. I.

Primò; Tunc sanè attentius, prolixius, & ardentius orandum est, cum donum aliquod à Deo accipimus. Consultissimum est, ita seipsum adiuuare, ut quotiescumque aliquid diuini luminis & melior è cælo radius allucet, cum aliquid à Deo impetratum est, cum prospero successu res eunt, cum quis bene sibi esse sentit, mox sese ad Deum vertat; *Benedictus Deus in æternum; mi Domine, hoc à te munus est, tibi gratias ago.*

Alaudulas ferunt, quotiescumque aliquid in agro pabuli reperiunt, mox evolare in altum, suaviter cantare in laudem & præconium sui altoris. Homo nutritoris Dei alumnus, non se gratiorem exhibeat alaudâ? Quotiescumque igitur Deus beneficium se nobis ostendit, licet in re modicâ, toties nos illi gratissimos exhibeamus, & mox sequatur oratio. In omnibus gratias agentes benedicamus Dominum, in omni tempore.

Secundò; Orandum est, cum ardui quid aggredimur. Suis id Christus divinissimis exemplis nos docuit, qui discipulos sibi electurus totam noctem precibus per vigilavit. Res erat ardua duodecim concionatores eligere, qui orbem uniuersum ad CHRISTI signa transferrent. Electionem hanc Dominus orando inchoavit.

Castissima vidua Iudith facinus summè arduum, & multò, quàm sexus ferret, animosius aggressa est orando. Holoferni supremo duci caput amputare meditabatur. Quid agis mulier imbellis? virum femina, heruëm, Ducem, Imperatorem bellicosissimum dextra ducendis filis afflueta obruncet? Ipsi subinde carifices multorum supplicii celebres, in cæde talium virorum trepidant, & Hebræa vidua tam strenuum Principem sola jugulet? Quid agis Iudith?

Illâ nihilominus cogitarum facinus attentissimis precibus exorta est, stetitque Iudith ante lectum, oras

Tom. II.

Acum lacrymis, & labiorum motu in silentio dicens: *Confirma me Domine Deus Israël, & respice in hac hora ad opera manuum mearum, ut hoc quod credens per te posse fieri cogitavi, perficiam.* Et sanè perfecit, Deus manum direxit, illa caput Holoferni abstulit, hostium exercitum in fugam coniecit, Bethuliam servavit, gloriosissimam victoriam quam sperarat, obtinuit, quia, quod moliebatur, precando inchoavit.

Objicias hic: Sunt, qui precibus pæne nihil temporis assignent, nec actiones suas oratione inchoent, nec Deum libellis supplicibus fatigent, nihilominus negotia sua dexterrimè perficiant, & rerum suarum successum ad votum habeant.

Esto. Nec invidemus: nam subinde Deo sic permitte adjuvorem habent diabolum. Hoc videre est in Israël populo, qui absente & colloquente cum Deo, armillas & in aures aureas concessit, eo animo ut Aaron è metallo tam nobili fabricaretur Deum. Aaron intemperatissimis precibus adactus, aurum in fornacem coniecit, & opus absolutum, vitulum conflatis exivit. Sed, quæso, quâ tandem ratione id factum, num in solitudine mox adfuerunt aurifices; & adfuerint sanè, unde illis tam subito aurificing instrumenta? Et quæri potest, num opus malleatum & proculum, an verò fusile & conflatum ruerit? Si primum, fieri non potuit, ut tam citò absolueretur; si alterum, unde forma & omnis supellex fusoria? Sunt, qui dicant, aurum ab Aarone in fornacem coniectum, vitulum à diabolo aurifice formatum. Sic enim Aaron testatur: *Proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.* Vt hæc sunt facta: quidam non multum laborant, & parùm orant, eis tamen ad votum fluunt omnia. Alii laboribus se frangunt, diligentia plurimum infumunt, frequenter & sollicitè orant, vix ullo tamen successu. Quæso prioribus illis progressiones tantas non inuideamus; felices sunt suo damno. Isti verò, qui nihil sine precibus aggrediuntur, Deum faventem habent, qui sæpe non vult labori respondere processum, ex causâ ipsi notâ. Quidquid igitur laboris sumimus, aut operæ, adorandus est Deus, ut actiones nostras omnes & aspiciendo præveniat, & adjuvando prosequatur.

Vitulus conflatus an fuerit opus malleatum & proculum an veò fusile & conflatum.

Exod. c. 32. v. 24.

§. II.

Tertio: Orandum est, cum periculum peccandi est. Quoties contingit in salutis discrimine versari, ut aliquis vel in pudicitiam ac castitatem, vel in iustitiam, aut temperantiam aliâve legem delinquat. Quid hic agat bonæ mentis homo, num quod unus aliqui Turcarum fecit, qui vinum Mahometi lege vitium potaturus dixit: Vinum ad est, o anima, contra hęc ac necessitati cede?

Apage has conscientias cauterio inustas: cum periculum est lædendæ conscientie, mox ad Deum se vertat homo, & divinam imploret opem, ut Christus docuit: *Et ne nos inducas in tentationem.* Eam autem tentationem rectè deprecatur, quæ animo nocitura est. Et Theologi pæsim tradunt, non in periculo solum corporis, sed animi ac salutis, idque tantò magis orandum. Istud Franciscus Suarezius his omnino verbis asserens: *Primo, inquit, ac præcipue obligatur homo ad orandum pro se maxime in spiritualibus, quâ oratione prævenitur, ne incidat in tentationem, id est, non solum ut per tentationem non vincatur, sed etiam ut in illam incidere, ut eâ graviter vexari non sinatur. Tunc enim considerare de suâ libertate, esset magna superbia & præsumptio; considerare autem de solo auxilio ordinario sufficiente, esset stulta negligentia. Adde insuper in huiusmodi occasionibus, pro quibus hæc oritur obligatio, illam omittere, grave est peccatum, non solum contra illam virtutem, contra quam vexat tentatio, verbi gratiâ, contra castitatem, sed etiam speciali modo contra charitatem, vel ut*

Matth. c. 6. v. 13.

Franciscus Suarez. to. 2. l. 1. de orat. in communi. c. 30. n. 17. & 18. m. 71.

probabile est etiam contra Religionem. Orandum igitur & precibus periculosa amolendum est.

Vix ullus in seipsum tam diquus erit quin oret, Deoque se commendet, cum vitæ discrimen ob oculos versatur. Sicine corpori suam propugnemus incolumitatem, & animi negligemus? Quid prodest homini centum annis vivere, & universum mundum lucrari, anima vero detrimentum pati? Ita princeps Theologus Thomas Aquinas docet, divino & naturali jure sub novi peccati poenâ nos obligari ad orandum, cum in periculo sumus peccandi. Tunc enim utrimque trahimur, hinc à Deo divinisque legibus, illinc à diabolo pessimisque suggestionibus. Si cupimus à Deo attrahi, quamplurimum nos ad illum vertamus paratis his vocibus: *Et ne nos inducas in tentationem. In hoc animo periculo ne finas, Domine salva nos.*

Matt. c. 16. v. 26.

Matt. c. 6. v. 13.

4. Cum adversa premunt. Psal. 145. v. 5. Cur hic Jacob nominatur, non autem Abraham aut Isaac.

Gen. c. 28. v. 20. 21.

Gen. c. 31. v. 9. 10. 11.

Jacob per orationem immutavit animi fratris.

Luc. c. 5. v. 13.

Luc. c. 22. v. 43.

Christus ad omnem notabilem injuriam oravit, Ex lat. senio. Psal. 108. v. 4.

Quarto: Orandum est, cum adversa premunt. Psaltes regius longâ calamitatum serie exercitissimus: Beatus, inquit, cujus Deus Jacob adiutor ejus, spes ejus in Domino Deo ipsius. Cur, obsecro, non Abrahamum, non Isaacum, sed Isaaci filium Jacob nominat? Hic erat de præsidio, quo Deus suos in adversis fidelissimè tuteur, idcirco nominavit Deum Jacob, ut contaret, quid Deus eo tempore à suis exigeret. Jacob fraternâ imperie pulsus è parentum domo, solum vertere pro asylo habuit. Sic è Chanaan in Mesopotamiam ad Labanum avunculum contendit, pauperissimus viator, bacillum pro omni supellectile, proque omni telo secum asportavit. In itinere Deum impensissimè sibi conciliare insilens: *Si, ait, fuerit Deus mecum, & custodierit me in via, per quam ego ambulo, & dederit mihi panem ad vescendum, & vestimentum ad induendum, reversusque fuero prosperè ad domum patris mei, erit mihi Dominus in Deum.* Impetravit quæ voluit, & plura quam voluit. Cuius verò reditum illius in patriam, Esau frater cum quadringentis viris hostiliter excepturus occurreret, quàm ardentè Jacob precatus: *Deus patris mei Abraham, inquit, & Deus patris mei Isaac: Domine, qui dixisti mihi, revertere in terram tuam, & in locum nativitatis tue, & benefaciam tibi. Minor sum cunctis miserationibus tuis, &c. Erue me de manu fratris mei Esau, quia valde eum timeo.* His precibus & Deum sibi propitiavit, & immutavit fratris animum. Nam Esau, subito ferociam omnem exuens, mentem induit amicitissimam, jamque iterum ex hoste frater, humanissimè fratrem complexus est.

Nos quandoque ad solam mortis memoriam, velut ad terrificam larvam, aut colubrinam Medusæ pelram expallescimus. Hem meticulosi infantes! Ad orationem velut ad Matrem confugiamus, & vanus hic metus evanescet: sentiemus optulantes Deum Jacob, si oraverimus ut Jacob. Consilium Apostoli Iacobi scimus: *Tristatur aliquis in vobis? oret.*

Christus ipse, tamen tristaturus ad mortem, confugit tamen ad orationem, & factus in agonâ, prolixius orabat. Tribus horis circiter, ut aliquo tempore fert sententia. Si in mœrore, aut in rebus adversis difficile sit orationem producere, brevior sit oratio, sed crebrior; sit frequenter repetita, si non possit esse longa. Doctissimus Iansenius Episcopus æstimat Christum non tantum in Olivarum orto, & Calvaria: clivo, sed ad omnem injuriam notabiliorem orasse, in exemplum nobis: pericula si dixisset, ita propulsandæ sunt injuriæ, orationis clypeus est objiendus. Quod religiosissimè rex David executus: *Pro eo, inquit, ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.* Qui mihi debuissent referre gratias intulerunt injurias. Ego autem optimam orandi occasionem nactus, ab oratione non destitui; certus fore, ut dum homines adversos habeo, Deum propitium inveniam. Ita est, qui in injuriis tacet, in oratio-

ne efficacius clamant: patientia provocat misericordiam.

§. III.

Beatus Hieronymus existimat Christum in Cruce pendentem, tacitè decem psalmos recitasse; initium fecisse à vigesimo primo, & ad psalmi trigessimum verba illa pervenisse: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Quod confirmatur hymno ad cenam dicto. Quorsum enim hæc oratio Christi? Numquid non Deus erat? Nostre hoc institutioni fecerat, ut quando documque nobis malè esset, orando vim mali retunderemus. Non aliter quam sicut gliscente incendio ad aquam properatur, ita ingruente turbamento properandum ad preces.

Apostoli periclitantes in aquis ob fluctuum in navigulam insultus, Dominum in puppi dormientem suscitaverunt. Optimè factum, vult suscitari, ideo dormit. Quid ergo in Apostolis reprehensum? Non quòd somnum turbaret, non quòd territi clamarent, nec etiam quòd illius fluctuum defendi rogarent, sed quòd minorem, quàm par erat, fiduciam exhiberint, & dormientem velut periculi ignarum excitaverint.

Tutissimum in adversis asyllum, oratio. Quod etiam Christiani Japonenses docent. Anno millesimo sexcentesimo duodecimo, Rex Japonum Daisu quatuordecim Christianos ex urbe Sarungâ totoque regno religionis causâ proseripsit. Inter hos Ioannes Farmandus domo nobilis, & facultatibus abundans. Hic à suomet famulo, quem à parvulis educavit, proditus est. Quare Crux inusta fronti, & manuum ac pedum digiti omnes præcisi. Promulgatum insuper, ne quis totâ Japoniâ sub poenâ capitis generosissimum hunc Athletam hospitio reciperet. Inspecite, oro, & considerate hoc mutilati hominis spectaculum, in fronte stigma rubet, man is pedesque truncati, ipse desertissimus ab omnibus & exclusissimus est. Sua tamen oculis, sua lingua, & animo libertas etiamnum constat. Quis prohibeat eum Iosaphato rege dicere: *Deus noster, cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.*

En speciem nobilissimum in adversis & tolerandi & orandi. Et quamvis nostrum singuli Farmandum Japonem Christianum non æquarimus solum, sed superarimus calamitatum copiam, nemo tamen animum despondeat: hoc habemus residui, ut oculos nostros precando ad illum dirigamus, in cuius manu sita sunt omnia: clamemus ad eum, & ipse salvabit nos in tempore afflictionis nostræ.

Deus nos ideo adversis premi permittit, ideo in mare iratum ducit, ideo dormit, tanquam quid agatur ignoret, ut orationibus vigilantissimis suscitemus ipsum. Videt equidem ille pervigil oculus nos fluctibus pæne sepeliri, sed dissimulat videri; imò ipse ventos ac turbines in nos concitavit, ipse iussit eos furere, ipse maris iracundiam adversum nos commovit, interim dormienti similis, nostram in se fiduciam arbitratur, nostras ad se orationes aufcultat. Suscitemus Dominum precatone attentissimâ; & imperabit ventis ac mari: *Fiet tranquillitas magna.* In oculis portus est; enavigabimus.

§. IV.

Quam autem oratio hominis afflictæ, Deo sit grata, vel inde potest liquere. Hebræus Psaltes tam sibi, quàm afflictis omnibus applaudens: *Respexit Dominus, inquit, in orationem humilium.* Vel, ut Pagnini est interpretatio, in orationem myricæ. Vel, ut aliorum, in orationem cicadæ: Eorum; scilicet qui miseris involuti, ærumnis pressi, auxiliis destituti gemunt. Sed miramur, o Domine, quid inaccessis strido,

Christus in cruce decem psalmos recitavit. In Hieronymus. Psal. 30. v. 6.

Quid Christus in Apostolis reprehendit? cum dormiens in puppi esset suscitatus.

Tutissimum in adversis asyllum oratio. In adventu asyllum oratio nem non docent Christiani Japonenses.

Deus noster, cum ignoremus, quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te.

Math. 10. v. 10.

Oratio hominis afflictæ Deo grata, Psal. 101. v. 18. Humilis strido,

fridoribus cicadae potius quam merulae, vel acanthidis, vel lusciniæ suavissimo cantu deleckeris. Quam dulcis est Musica tot avicularum, quæ primo vere silvas & viridaria exhilarant? Nihil ad illas cicadae, Quidquid sit, has illis divinæ aures præferunt. Nam illæ cantatrices aviculæ ad oblectationem cantant, cum turbantur, cessant. At cicada rore pascitur, & æstivis mensibus totos dies stridet, canitque incredibili constantiæ sic animi submissi homo, tamen vilis & abjectus sit ad veris insuper exagitatus, forte tamen sua contentissimus est, & æquali constantiã conditorem laudat. Alii tunc suaviter canunt orando, cum omnia ad nutum fluunt, cum annus fertilis, cum proventus copiosi, cum eventus fausti, cum veris ridet amœnitas; Tolle ista, jam vox sepulta, oratio vix ulla, languet & tacent omnia. Idcirco Deus in humilium orationem respicit; cicadae stridulum melos, aliarum avium concentui præferat.

Quia etiam visus & abjectus, forte tamen sua contentissimus est, & æquali constantiã Deum laudat.

Strabo memorat, Eunomium citharædum Locresem, cum Aristone Musico Rhegino cantu & fidibus certasse. Cum vero Eunomius ob chordam subruptam, de victoriâ periclitaretur, cicada felici casu supervolitans in Eunomii citharâ confedit, & fractæ chordæ vocem stridore suo supplevit. Hinc Locris in Italiâ Eunomii statua visitur, quæ cicadam citharæ insidentem monstrat.

Coloss. 1. v. 24. NB Christi passio in se plenissima & iustissima redimenda vel mille mundis ei tamen in nobis deest communicatio & participatio horum memoriorum, videlicet, ut Christus non tantum in se, etiam in seis membris, in Christianis familia patiatur.

Aspic Christum crucifixum in sublime elatum, in eo artus & nervi omnes veluti chordæ ad concentum tensæ ac temperatæ: Hic audire licet septemplex melos suavissimum. Quisquis te miserum, infelicem & cicadae instar abjectum credis, in hanc citharâ subfulta: hic vocem tuam expedi, hic ora, hic canta: non sperneris ab hac citharâ. Et encicadam aliam, Tarsensis Paulus, qui se minimum Apostolorum, nec dignum vocari Apostolum, qui se abortivum nominat, is tamen velut cicada in citharâ crucis confidens, Ego inquit, adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea. En, obsecro, cicadam, quæ ob te vicem obit, ne quid huic musicæ desit. Oratio afflictorum Deo longè gratissima.

Princeps Hussaus Iob inter ruinas erectissimus, peccore omni abactio, liberis ruinâ unica sepultis, bonis omnibus ademptis adhuc tamen cantabat hilaris: Sit nomen Domini benedictum. Hæc oratio in calamitatibus, hic cantus in adversis magis placuit. Deo, quam decem milia precepcionum in prosperis. Huius cicadae vocem Chylostomus, his verbis dilaudat: *Univerfa Iob misit, magis autem universa invenit. Cuncta enim in læta amittens, lætitiæ radicem non amisit, emisit, lyram, sed artifex remansit. Christus in cruce citharæ odus, imò & ipsa citharæ, non ut sicæ Orphei musica, ad se potentissime traxit non amicos solum, sed & inimicos, non solum vivos, sed & mortuos, traxit rupes, traxit solem & omnium siderum comitatum. Quod extimelum Apostoli lugeris? citharæ perdidisti, sed artifex remansit. Orando perseverate. Oratio Christiani cælo traxit, oratio illum corpore vestivit; illius in solitudine citharæ oratio, in morte pharvacum fuit. Oratio vobis & citharæ amissam, & ipsum etiam artificem restituet redire vult. Oratio in luctu suavissima cælitibus est musica.

Oratio hominis patientis in adversis non patitur repulsam. Psal. 11. v. 6.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Hæc arma domos effodiunt, hæc fundamenta ever-
tunt, hæc integras gentes submergunt. Bonum eorum
animum Deus reveretur, quando mala patientes, nul-
lum malum verbum proferunt, solum autem gemunt,
& sua mala deplorant.

Lugubres ad Deum orationes.

Si quam laudem meruit unquam Samuel, certe hoc uno facto meruit longè maximam; in afflictione admodum tria contentissime oravit. Nam a suo populo tam graviter offensus, ac de suo principatu tam turpiter dejectus, nec pusillanimitis succubuit, nec iratus exanduit, nec elatus infrenuit, sed prudens & patiens totum se contulit ad orandum. Samuelem totam noctem orando extraxisse credit Iosephus. Sic olim Moses à iurgante ac murmurante populo gravissimè provocatus, clamavit ad Dominum, dicens: Quid faciam populo? Adhuc paululum & laudabit me. Sic Ezechias regum optimus a rege Assyriorum litteris iniquissimè lacessitus, Ascendit in domum Domini, & expandit eas coram Domino, & oravit in conspectu eius. Sic & David, vel sub eius effigie Christus Dominus: Adversum me loquebantur, inquit, qui sedebant in porta, & in me psallebant, qui bibebant vinum; ego vero orationem meam ad te, Domine. Sic & Sara Tobia uxore ab ancilla conviciis acerrimis lacerata, perrexit in superius cubiculum domus sue: & tribus diebus & tribus noctibus non manducavit, neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrymis deprecabatur Deum. O Musicam Superis jucundam! Oratio in adversis & in luctu suave organum cælo, dulcis Deo concentus.

Ioseph. 1. 8. Aniq. c. 4. Exod. c. 17. 4. Re. c. 12. v. 14. Psal. 68. v. 13. Tob. c. 3. v. 10. & 11.

CAPIT. VI.

Quomodo aliqui omnia, alii nihil impetrent orando.

Uir religiosus è divi Dominici familia Iohannes Taulerus rem miram commemorat: Duas, inquit, virgines isdem ædibus habitabat. Altera rerum difficilium ac sublimium non ignara, sermonem deus miscere noverat, quæ auditorem in admirationem raperent. Altera horum negligens, laudabili simplicitate in Deum immersa, hoc unum sibiumpsit studium, Deo divina que voluntati in rebus plane omnibus seipsam quam perfectissimè consignare ac tradere. Hoc solidissima devotionis studio in assecuta est. Deumque adeo habuit exorabilem, ut quidquid ferè petisset, impetraret. Hinc plurimi se suæque negotia illis exire commendarent, precibus ad optatum finem deducenda. Recepit illa in suam fidem, quod sibi commissum fuerat, & verò etiam postulara preces fundere destinavit, sed quod humanæ memoriæ pronum, id exequi subinde obliata est. Interim negotia aliorum ex animi sententiâ fluebant. Eapropter reversi plurimi uberrimas egerunt gratias, ob res suarum prosperos successus; abundè sibi satisfactum testantur. Illa tacite in ruborem versa mirabatur, quod se nec orâsse quidem meminisset. Ab his ad alloquendum Deum digressa. Mi amantissime Deus, inquebat, quid hoc fieri dicam? Ego segniter obliosa, illas gratiarum actiones nequaquam merui, quia promissis non steti, neque negotiis mihi commedatis preces impendi. Cui Deus: Tua mihi voluntas loquebatur, in Psalms responsum nôsti: Desiderium pauperum exaudivit Dominus, preparationem coram coram audivit auris tue. Cum tu proponeres rogare, dectevi ego facere, quia tuam voluntate meâ commissa.

Psal. 102. v. 17.

Videte, obsecro, quam celetes Deo sunt aures, ut non solum clamorem lacrymas, orationem ipsam, sed etiam orationis preparationem, & veluti primos ac tenuissimos animi sulculos exaudiat. Quod Isaias aperitissime testatur. Eratque ait, antequam clamens, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus, ego audiam. Adco propensus est Deus aures propitias præbere.

Isai. c. 65. v. 24.

Interim innumeris in caelum jacimus querelas, nos toties & tamdiu tamque ardeat vociferari ad Deum, & non audiri. Quid ad haec responsum est? Hic ille scopolus est, ad quem orbis paene totus colliditur: ad hunc scopulum impegnerunt viri etiam sanctissimi. Sic nos ratiocinamur: Evangelia promissis ingentibus abundant, si vel duo solum conjunctis viribus rogent, impetraturos quicquid rogaverint: hinc neminem repudiari, modo quaerant, modo pulsent ac petant, inventuros & accepturos quicquid petierint. Nos interim dies & annos precationibus implemus, quotidianis clamoribus fatigamus caelum, superos omnes in causae patrocinium vocamus; nemo audit, nemo aperit, nemo votis annuit. En scopulum vel astris minantem, en montem vel Caucaeo magis horrificum. Sed hanc ipsam, Deo favente, tam dabilem rupem in mare jam praecipitabimus. Stabit Domini promissum: *Si monti hinc dixeris, Tollere, & jacta te in mare, fiet.* Hoc igitur loco duo sunt exequenda: Primum est, integros sanctosque homines, quicquid petunt, impetrare. Alterum, exponenda causa, cur aliquorum preces aut non sunt, aut certe non videantur esse ratae.

Matth. 6. 12. v. 21.

Dei. c. 30. v. 9. & 10.

Psal. 36. v. 4.

B. Dominicus omnia quae a Deo petiit impetravit.

Guil. in vita S. Bern. l. 2. c. 3. m. hi p. 2060. Sic & S. Bernardus multos in suam familiam precibus traxit.

§. I.

Primum est; Amici Dei, quicquid rogant, impetrant. In promptu causa est. Nam & ipsi, quicquid Deus imperat, exequuntur. Vna ipsorum & Dei voluntas est. Hinc quicquid illi voluerint rogare, hoc Deus ab aeterno voluit concedere. Promittit olim Moses: *Abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, &c. in ubertate terra tua, & in rerum omnium largitate. Revertetur enim Dominus, ut gaudeat super te in omnibus bonis: si tamen audieris vocem Domini Dei tui, & custodieris praecepta ejus.* Vis, ut Deus omnia tua arbitrari faciat? tu prius fac omnia secundum Dei arbitrium: Vis, ut Deus veniat ad te? tu modo prodi ubi iam, ille mox in via erit. Vis, ut perenti tibi nihil neget; nec tu nega illi quidquam. *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.*

Beatus Dominicus vir alioquin oris modestissimi, auditus tamen est dicere, se nihil unquam a Deo petisse, quod non impetrasset. Excepit has voces superiorum aliquis, & continuo subiungens; *Mi pater, inquit, pete; obsecro, ut ille celeberrimus Doctorum Conradus, in tuam adscribi velit familiam.* Cui Dominicus: *Difficile hoc quidem est, inquit, si aurem id petam, futurum confido, ut in petrem. Proximam noctem totam orando duxit. Sequenti mane Doctor Conradus ad cenobium venit, & a Dominico in religiofam familiam admitti petiit. Amici Dei, quicquid rogant, impetrant. Abundare facit illos Dominus in rerum omnium largitate.*

Bernardus ille mellis fluvius, complures genere, divitijs, eruditione praestantes juvenes ac viros in suam familiam precibus & virtutum exemplis traxit. Inter ceteros fuit Gaufridus de Perona Flander, qui postmodum in Claravalle Antistitis officio functus est. Videbatur vir iste omnia alia malle, quam monachum inducere. Sed eas homini faces conscientia subdidit, ut tandem in sacrum Bernardi conmilium adscriptus sit. Cumque jam iter faceret cum viro sancto, tentatione gravissima exagitari cepit. Multa recurfabant animo, facultates, amici, voluptates, & omnia mundi gaudia jam deserta; haerebant infixi pectore vultus verbaque charorum olim hominum. Hinc luculenta misericordiae signa in Gaufridi fronte legebantur. Bernardi sanctus circumspice oculo virum intuitus. Quid est, inquit, Domine Gaufride, quod vultum his tristitiae nubibus obducas; qua cogitationum mole mergeris? Nec amplius emergam, sat scio, inquit Gaufridus, extincta est in me omnis laetitia. Hoc qui

A audiit, ad Bernardum anxie retulit. At vir sanctus id suaviter dissimulans, cum ad templum viae proximum pervenissent, ingressus est ad preces fundendas. Socii foris praestolabatur; inter hos Gaufridus tædii plenus in laxo residens obdormivit. Vbi Bernardus orationem, Gaufridus etiam somnum finit, sed jam longè alius, tantò hilarior ceteris omnibus, quantò antea tristior. Mirati socii tam subitam vultus animique mutationem, humaniter eam exprobrare ceperunt. His ille: Dixi, ait, non nego unquam amplius futurum me lætum, Nunc vero & tanto; nunquam amplius tristis ero. Hoc Bernardi preces potuerunt. Sed idem ille Gaufridus primo tirocinii sui tempore, ob parentem suum hominem opulentum sollicitus Bernardum adiit, & summe rogavit, patri suo emendatorem vitam precibus obtinere non gravaretur. Cui Bernardus. Ne male metuas, inquit, ego illum probatum monachum in hac Claravalle meis manibus sepeliam. Vtrumque fuisse verissimum, eventus docuit.

Ita nimirum suos amicos abundare facit Dominus in rerum omnium largitate. Ipsis promissum est: *Quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis.* Ita vir integerrimus Fraciscus de Paulâ, ob nauli penuriam rejectus à navatâ, pallium suum in undis explicuit, & in eo velut in navi mare Siculum una cum socio trajecit. Ita beata Scholastica cum fratrem suum Benedictum non aliter retinere posset, repentinas pluvias impetravit. Sic innupere alii volucribus, quadrupedibus, feris, piscibus, sideribus & astris; rebus creatis alijs, & ipsi creatori, ad cuius arbitrium se totos fixerant, vini gratam precibus fecerunt. Ita orante Iosue, & impetrante, sol cursum suum inhibuit, *obediens Domino voci hominis.* Iosue 6. 10. Quidquid rogant amici Dei, impetrant. Sancti, ait, Augustinus, ad salutem per omnia exaudimur. Abundare facit illos Dominus in rerum omnium largitate; Quicquid petierint, fiet illis.

Hinc priscus ille Theologus & Ecclesiastes fidenter dicere audebat: *Credite mihi, quisquis ita se Deo committit tempore (voluntatis conformatione) captivum tradit, huic & Deum vicissim se captivum tradere oportet. Tum verò hominem supra omnem modum, omnemque captivitatem, in divinam quandam transferret libertatem; imò & in seipsum, ita, ut homo ejusmodi, jam quodammodo divinus potius quam naturalis homo fit, & quisquis eum tangit, etiam Deum tægat. Hic jam cuncta sanantur vulnera, debita omnia relaxantur. Hic amoris ludus omnem superat intellectum. Hoc autè satius est experiri, quam intelligere. Qui ejusmodi sunt in perpetua stant resignatione voluntatis suae, & omnium eorum, quae Dominus vult relinquere, & seipsum in omnibus diligentissime observant. His Deus praesens est omni tempore, nec unquam illius praesentia frustrantur, quamdiu ipsum intendunt & inquirunt, omni propria quaestione calcata. Ajo igitur, quod deorum, qui se Deo resignarunt, instituta & sensus, plus sine verbis orant, quam alii extra hos in suis precibus ubertim lacrymant. Amici Dei, quicquid rogant, impetrant.*

§. II.

Sed dixeris: Sunt plurimi, qui se Dei amicos esse judicent, vix quidquam tamen eorum, quae petunt, impetrant. Responso triplici rem omnem explico. Primum: Qui male rogat, quid miri est, si nihil impetrat. Hanc causam Iacobus Apostolus assignans: *Petitis, inquit, & non accipitis, eo quod male petatis.* Fili Zebedaei, confessum in regno Christi petierunt; non impetrarunt: Ignem de caelo in Samaritanos praecipitari voluerunt; nec istud obtinuerunt. Non simplici modo male petimus. Nam aut bona sed male, aut certe in se mala, aut ipsi male petimus. Singulis

Joan. 6. 11. v. 7.

Iosue 6. 10. v. 14.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

Aug. serm. 17. c. 6. in 4. p. 1. Joan. c. 3. m. h. pag. 353.

pulis lucem adfero : Qui facultates suas augeri postulat, sed ideo ut ipse luxum augeat, rem, non malam, sed malo sine postulat. Qui inimico interitum, qui hosti tantarum apprecatur, rem malam & non petendam petit. Deoque injuriam facit. Frequenter non malum quid petimus, sed ipsi petitores mali, & gratia divina vacui sumus. Non raro rem licitam, sed nullam aut vacillante fiducia rogamus. Subinde bonum quid, & si bene bono poscimus, quod tamen impetrare non expedit, ne bonum majus impediatur.

Aug. 10. 8. in psalm. 144. mibi pag. 687.

Disertissimus hic Augustinus, ad orationis perseverantiam accedens, & providentissimam Dei largitatem exponens: Quando, inquit, non dat, ideo non dat, ne ob sit quod det. Neque enim aliquid iniustum petebat Apostolus, quando rogabat ut auferretur ab eo stimulus carnis, Angelus Satanae, & tamen rogavit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercende infirmitatis. Petiit Iob tentandum diabolum, quando rogabat ut auferretur ab eo stimulus carnis, Angelus Satanae, & tamen rogavit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercende infirmitatis. Petiit Iob tentandum diabolum, quando rogabat ut auferretur ab eo stimulus carnis, Angelus Satanae, & tamen rogavit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercende infirmitatis. Petiit Iob tentandum diabolum, quando rogabat ut auferretur ab eo stimulus carnis, Angelus Satanae, & tamen rogavit, & non accepit, quia tempus adhuc erat exercende infirmitatis.

Idem in psalm. 85. mibi pag. 325.

Hec a se dicta luculentius confirmans Augustinus: Si verè Deum invocasti, ait, certus esto, quia id forè, quod volebas temporaliter, ideo non dedit, quia non tibi proderat. Edificetur in hoc cor vestrum, fratres, cor christianum, cor fidele: ne incipiatis tristes facti, veluti fraudati desideria vestra, ire in indignationem contra Deum. Non expedit adversus stimulum calcitrare. Recurrite ad scripturas. Exauditur diabolus, & non exauditur Apostolus. Exauditur enim, quem disponebat damnare, & non exauditur eum, quem volebat sanare. Nam ager petiit multa à Medico, non dat Medicus: non exaudit ad voluntatem, ut exaudiat ad sanitatem. Ergo Medicum tuum pone Deum, pete ab illo salutem, & salus tua ipse erit. Vis, ut det tibi? Quod si quid vis habere, non vult ipse in balneo, ut se tibi det. Impedimenta removeret, ut intret ad te. Deus est voluntati nostrae non dat, salutem dat. Tu cum patientiam salutem expectas. Quibus te medicamentis curat, ille novit: quibus si citionis, quibus unctionis, ille novit. Tu tibi agnitivam comparasti peccando, ille venit non solum fovete, sed & secare & urere.

Rom. c. 8. v. 26. Aug. 10. 9. tract. 102. in Ioan.

Subinde queritur aegrotus inpositum cataplasma nimium urere, & chirurgum rogat, ut amoveat. Sed petit, quod profuturum non sit, ideo non auditur, & ideo etiam chirurgus sui muneris gnarus: Scio, inquit, quando an ovendum sit cataplasma, tu mihi hanc curam relinque; si jam tollerem, nocerem. Tu vis auferri medicamentum, quo uteris, ego novi infirmitatem, quã gravaris. Ita nos sapissimè. Quid oramus, sicut oportet, nescimus. Non autem, inquit Augustinus, petitur in nemine Salvatoreis, quicquid petitur contra rationem salutis. Ideo Deus subinde, quod petitur, concedit, sed iratus. Ita populus Israël manna suavissimum panem nauseans, carnes flagitavit: concessit Deus, sed iratus. Nam adhuc esca illorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Idem populus pro ritu dularum gentium regem petiit: & hunc Deus concessit, sed et-

Psal. 77. v. 30.

iam iratus. Sic petit aliquis amplas facultates, & impetrat, sed suo malo: petit sanitatem, & accipit, sed ei utilius foret, aegrotare, quærere dignitates, & invenit, sed ei magis conducere in imo jacere. Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius. Est, qui mutuum à vicino equum petat, negat ille hunc clementer, quem concederet crudeliter, cum sciat, quàm furiosus & sternax sit equus.

Quod Hipponensis præsul uberrime asseverans: Multi dari sunt, inquit, in manus suas malo suo: de quibus tract. 6. in dicit Apostolus: Tradidit eos Deus in desideria cordis eorum. Petit aliquis magnam pecuniam: accipit malo suo, quando illam non habebat, parum timebat: habere illam cepit: prada factus est potentiori. Discite rogare Deum ut Medico committatis, quod ipse novit, faciat. Tu morbum constituis, ille medicamentum adhibeat. Tu tantum charitatem tene. Nam ille secare vult, urere vult: tu si clamas, & non exaudiris in sectione, unctione, & tribulatione, novit ille, quousque pure est. Tu jam vis revocare manus, & ille vulneris suum attendit; scit, quousque perveniat: non te exaudit ad voluntatem, sed exaudit ad sanitatem, quia contradicit voluntati. Non sit, quod vis, sed sit, quod tibi expectat.

Aug. 10. 9. tract. 6. in ep. 1 c. 3. Ioan mibi pag. 253. Rom. c. 1. v. 24.

§. III.

Alterum ad objecta responsum est: Negat Deus a. Resp. a. minora, ut majora concedat: cunctatur annuere, ut orantis constantiam exerceat, ut fiduciam augeat. Non exaudit Deus, ut impensius & sapius petamus. Amat Deus importunitatem oratoris: vult crebrius rogari, ut tantò gratius sit concedentis donum. Est, qui corporis sanitatem petat; non abnuat Deus, sed quia gratiam hanc protrahit, preces alter meritò extendit. Videte, quàm lento molimine, suos arbor fructus porrigat. 1. Seritur arbor & plantatur. 2. Radices mittit in terram. 3. Paullatim teneram stirpem generat. 4. Frondibus & foliis velut capillis tegitur. 5. Diffundit ramos & brachia. 6. Vernat & in florem sese induit. 7. Producit fructus sole ac pluvii excoquendos. 8. Hi sensim maturitate assequuntur & dulcescunt. 9. Iam maturati decerpuntur ac colliguntur. 10. Decerptimensis inferuntur & ingeruntur ori. 11. Quod illatum est ori, ad stomachum transmittitur & digeritur. 12. E chylo digesto succus demum elicitur vitalis. En, quot more fiunt, dum enascatur fructus, & corpori accedat. Ita Deus è ligno vitæ fructum porrigit, sed aliquando cunctanter & cum morâ.

Resp. a. Deus cunctatur dare ut fiduciam augeat & constantiam.

Nonnumquam non exaudit, ut aut melius quid accipiamus, aut promeritum augeamus. Quod Augustinus acrius hoc brevi monito: Bonus autem Dominus, qui non tribuit sapere, quod volumus, ut, quod malleamus, tribuat. Exempli gratia. Petenti victum liberalem ac copiosum, negat, sed modicum ac parvum, sed simul valetudinem dat; alteri divitias poscenti, eas quidem negat, sed pro divitiis eruditionem impertitur; alius annis compluribus rogat, quod sibi necessarium iudicat, & non auditur, post multos demum annos exaudiendus. Est, qui profusissimis precibus religionis augmentum petat, hoc quidem non obtinet, sed sum ipse promeritum augeat. Cujus rei locuples testis Gregorius: Eo magis, inquit, sancti exaudiuntur ad meritum, quò minus exaudiuntur ad votum.

Greg. 1. 10. Mor. c. 25

Sæpissime Deus non aufert, quod rogatur, sed differt; obsecrationem aliquanto tempore repudiat, ut demum tantò fiat jucundius, quanto dilatatum est danti. Quod Augustinus observans: Cum, inquit, aliquando tardius dat, commendat dona sua, non negat. Dini desiderata dulcius obtinentur, citius data vilescunt. Ergo quære, pulsa, pete, obsecra & infla. Vna dies dabit, quod mille negarunt.

Sed tertium responsum objectis damus: Semper exaudimur, modò vera sit seriæque oratio. Hoc nihil dubi-

Resp. b. Seria oratio dubi-

Matth. c. 7. v. 8. A. g. loco supra lau- dato.

dubitationis habet, in manibus tenetur: Omnis, qui petit, accipit. Si nō illud, quod petit, certē aliud quod ei magis proderit. Clarissime Augustinus: Et quando, inquit, non vobis datur, quod petitis, exaudimini, sed ne scitis: Sit in vobis caritas, & securi estote. Hinc duplici nomine obstringimur Deo: quod non det noxia, & quod det perutilia. Verissimum est vetus verbum: Frustrari noxiis exaudiri est.

Beata Gertrudis iusta est, eligere quidquid vellet. At illa verecundē clausit oculos, dixitque: Ego providentiā divinā longē tutius fido, quā meo iudicio: Deus eligat, velit, jubeat; divinis nutibus non integerimē solum, sed & securissimē totam me trado: suos Deus antequam clament, exaudit; & nemo unquam clamavit frustra.

Non tantū quoad specificationē, ut Theologi loquuntur, sed etiam quoad exercitium.

Sic sentiamus omnes, nec ullas unquam preces esse irritas credamus: Gemitus vel unicus ad Deum emissus, ē cælo non redit vacuum. Habet suas & pium spiritum alas, quibus se cælo insinuat, & nunquam sine certo comitodo. Inter superiores annos unus alterve continuis verē pluvius planē lacrymosus fuit. Querele grandes ubivis obvīe. Non nemo in has voces erupit: Ergo nullus ex amicis Dei est, qui serenitatem cælo impetret? Erant utique, qui hoc impetrare potuissent, si cum Dei voluntate pugnare voluissent. Viderunt Deum non velle, ut aëris serenitas impetretur, ergo nec ipsi hoc voluerunt, qui divinam volūtatē agnoscerent pro suā; hinc nō possunt cū illā non concordare.

Bern. serm. 4. de Quatrag. sive.

Idem l. de Animā c. 6. mibi pag. 1056.

Hoc certum sit, orationem seriam semper admitti, semper exaudiri, nec unquam à Deo dimitti vacuum. Quod expressissimē Bernardus adstruens: *Quæ fidelis, inquit, & humilis, & servens oratio fuerit, cælum sine dubio penetrabit: unde certum est, quod vacua redire non poterit. Nam, quod idem affirmat, unum ē duobus indubitanter sperare debemus, quoniam aut dabit nobis, quod petimus, aut quod nobis porerit esse utilius. Noli ergo vilipendere orationē tuam, quoniam ille, ad quem oras, non vilipendit eam: sed antequam egrediatur de ore tuo, ipse scribi eam jubet in libro suo.*

Quomodo quis dicatur exaudiri cum non accipiat;

Sed objicias: Quomodo exaudior, cū non accipiam, quod precor? Ne trepida, mi homo, aliud est exaudiri, aliud accipere. Exauditus est David, sed non accepit, quod petiit. Templi structurā, & Bethsabē filio vitam rogavit; neutrum accepit, in utroque exauditus est. Nam templum non ipse, sed Salomon aedificavit, & infans vivere desiit. Ita Paulus, ita in cruce Christus exauditus est, non tamen à Paulo stimulus carnis, nec à Christo amarissimus calix mortis ablati est. En neuter accepit, tamen exauditus est uterque.

Sed istud nos homines nostri cerebri subinde dissimulter capimus, & ad nostros affectus omnia metimur. Est, qui pecuniam petat, ut frumentum emat. Frumentum ei datur, negatur pecunia. At ille malē querulus vanissimē lamentatur se petiisse pecuniam, & non impetrasse. Stolidissime mortalium, quid quereris? Pecuniam, ais, non impetravi. Esto. Sed amen illud impetrasti, cuius causā pecuniam petiisti. Ne igitur tuas preces repudiatas dixeris; aliud pro alio accepisti.

Eccli. c. 2. v. 12. August. in Psal. 65.

Ita semper exaudimur, quotiescumque serio precamur. Quod Siracides confirmans: *Quis, ait, invocavit eum, & desipxit illum? Quapropter Augustinus his omnino verbis hortatur: Nō deficias in oratione; Deus quod concessurus est, si differt, non aufert. Nemo gratis orat. Omnis oratio modō seria sit, semper fructuosa erit.*

CAPVT VII.

Quid mentis oratio, seu meditatio sit, & quā ea utilis ac necessaria.

Interrogatus est olim Ioannes Gerson Parisiis libellorum magister, quis status homini ad verā san-

A timoniæ leges vivere volenti sit eligendus? Num pistor, num cantor, num statuarius & fictor, num potius astronomus fiat? Tecta quæstio & verbis involuta. Apertior erit, si eam hæc modo ponamus: Quid ei, qui vitam spiritualem amat, conducibilis est; an ut pistor sit, & oculos occupet legendo, an ut cantor sit, & linguam exerceat orando, an verò statuarius ac fictor sit, & manus fatiget laborando, an verò sit astronomus, & mentem excolat meditando, & cælestia considerando? Quid igitur ad vitam piē religioseque instituentiam accommodatius & compendiosius, num actio, num lectio, num oratio; & quoniam ea duplex, num exterior & vocalis, an interior & mentalis, seu meditatio? Ad quæstionem positam ex mente doctissimi viri Gersonis respondemus, ad vitam ex virtute instituentiam nil magis conducere, quā attentam meditationem. Non vanē dixit Augustinus: *Intellectus cogitabundus est principium omnis boni: Meditatio, siquidem Bernardo teste, docet, quid desit, oratio ne desit, obtrinet; illam ostendit, ista deducit; meditatione denique cognoscimus, in, & imminetia nobis pericula, oratione evadimus. De meditatione ac methodo meditandi copiose plurimi scripserunt. Nos angusto hic circū conclusi duo dumtaxat doccebimus: primum, quā expediens ac utilis sit meditatio ad omnigenas virtutes faciliē comparandas; alterum, quā ratione meditatio possit institui. De primo loquemur hoc capite; de altero sequenti.*

S. I.

IN fundamentum ponimus, quod beatissimus Paulus in exemplum statuit: *Orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam & mente.* Orationis interioris seu meditationis sapientissimus Rex David sexcenties mentionem injiciens, sacra carmina sic exorditur: *Beatus vir qui in lege Domini meditabitur.* Hujus pronuntiat causam assignans: *Et erit tanquam lignum, inquit, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo; & folium ejus non defluet, & omnia quæcumque faciet, semper prosperabuntur.* Libet hic quærere.

Quid est Meditatio? Est attenda divinatorum cogitatio, seu mentis oratio, quæ varios voluntatis affectus miscet. Ad meditationem rectē peragendam Memoria, Intellectus, & Voluntas suam operam necesse est conferant. Quod vel oculis subsistat modus formandi ac pinfendi panis. In pistoris domo, quod labor sit expeditior, hic ordo inter plures servari solet. Primus massam farinaceam jam subactam vel in panem oblongum, vel in rotundum, vel in spiram format: Alter massam jam formatam ad libram examinat: Tertius in furnum immittit, ubi animam farina accipit. Ita profus quæ meditanda sunt, Memoria format, Intellectus ponderat, Voluntas animat.

Duo sunt meditandi genera. Primum est, quod alter alterum docere vix potest. Gloquatur cælestis sponsa, & ipsa sibi gratulatur: *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Introducā me se dicit; quod vini genus gustaverit, non dicit: *Rex illi utique non vappam, non fugiens vinum, non acetum propinavit, sed Creticum, sed falernum, sed vinum mensā regiā dignum.* Huic liquori generosissimo regiā manu propinato, primum illud & arcanum meditandi genus conferimus, sed quale sit, dicere vix possumus. *Gustate, & videte.* Hanc suavitatem rectius experientia quā lingua commendat. At verò alterum meditandi genus cuiuscumque statūs hominibus expositum est. Frui potes, quisquis es, modō velis.

Nemo hic dixerit: Ego litteras non didici: meditari meum non est. Imò verò est omnium, etiam simplicium. Hos Deus hinc neutiquam excludit: *Cum simplicibus sermocinatio ejus.* Rex David meditationis amatissimus non sibi aquilæ, sed columbæ alas expetiit.

Ægidius

Chronicon s. Francisci vi Francisci socii, Bonaventuram illius famulantē supra-
par. 1. c. 14. mum magistrum adit, sermonem in hæc ferē verba
 exorsus: **V**obis litteratis plurimum gratiæ Deū s
 præstiti, ob quam conueni, vos illi præ ceteris gratos
 existere: Nos verò illiterati & idiotæ, qui assequi po-
 terimus tam sublimē incedentes? Huic Bonaventura:
 Satis, inquit, satis abundē nobis omnibus per benefi-
 cium & gratiam Deus concessisset, tametsi nihil aliud
 beneficii præstitisset, quàm quòd omnibus facta est
 copia ipsū amandi. Ad quæ iterum Ægidius: Num,
 inquit, analphabetus & simplex tam ardentem Chris-
 tum amare potest, atque vir intelligens & doctrinis
 instructus? Quid ais, frater, subjungit Bonaventura,
 quid hæc queris? Vna simplex vetula plus Deum a-
 mare potest, quàm profundissimus Theologiæ magi-
 ster. Ægidius mox inde se proripiens, et uti festiue hi-
 lariter erat, excurrens in hortum vociferari cepit: Ve-
 tula simplex pauperula, Christum ama, & major esse
 potes, quàm frater Bonaventura.

Meditatio est fervens spiritus cum Deo colloquium.
 Quid igitur hæc in re trepidamus? Meditatio non
 est arduosa, elegans, articulata mentis agitatio, non
 est crudelitas, & humani divinitus juris scientiæ pollens
 ratiocinatio, sed fervens spiritus cum Deo collo-
 quium, lingua & exterioribus sensibus modeste fe-
 rantibus. Et hæc orandi modus amicis Dei semper
 commendatissimus, semper utilissimus fuit.

§ II.

Blas. in spir. s. 8. m. pag. 366.
L Vdonicus Blossius rerum divinarum perquam in-
 telligens, ausus est dicere: *Precatio exterior, que ore
 tantum funditur, veluti palea est; nam interna oratio, que
 funditur mente, ipsum granum est.* Si queratur, quæ om-
 nium optima sit oratio? Eodem loco Blossius respon-
 det: *Nulla præstantior oratio est, quàm ut quis perat gratissi-
 mam Dei voluntatem in se, & in aliis fieri.* Hinc Isidorum
 rectissime dixisse judicamus. *Omnis profectus ex lectione
 & meditatione procedit.*

Historia Societ. Iesu par. 1. l. 13. m. 34. n. 99. ad 38. m. 1. pag. 48.
 Dictum hoc mirifice confirmat vir eruditissimus
 Bartholomæus Torres Theologiæ Doctor, Cana-
 riensis Episcopus, qui scriptis publicis, his omnino
 verbis professus liberimè: Testis est Deus, inquit,
 quàm ex voluntate meâ ceciderit, ut de Societatis
 IESU exercitiis se sacris meditationibus sententia
 postularetur. Cupio enim simpliciter & christianè,
 quid hæc in re sentiam, palam facere toti orbi terrarum.
 Ac primum ne quis existimet ex privato me
 quopiam affectu loqui, ajo, me hominem de Societa-
 te IESU non esse: quamquam si ferid essem virtutis cupi-
 pidus, dudum in eâ, vel in aliâ sanctarum Religionum
 versarer. Ajo deinde, me satis posse interrogationi
 propositæ respondere, cum & Societatem ab eius ex-
 ortu noverim, & pridem Salmanticæ cum Igatio, de-
 inde cum ejus disciplinæ alumnis per familiariter ege-
 rim. Ajo præterea, neminem verè ac perfectè medita-
 tionum sacrarum vim aestimare posse, nisi seipsum in
 iis exerceat. Etenim cum totæ referantur ad inseren-
 das animo virtutes, & vitia extirpanda, nemo est, qui
 virtutis vim percipere, gustumque sentire possit, nisi in
 eâ prius elaboret. Nimirum longè aliud est litteras
 scire, & sensa spiritus percipere, qui præter litteras,
 actionem, orationisque usum, ac ceterarum virtutum
 postulat. Me quidem profiteor Compluti ad eam for-
 mam meditationibus sacris exercitum; ac Deum tes-
 tor, triginta annis, quibus versor in studiis sapientiæ,
 & permultis aliis annis, quibus Theologiam doceo,
 nunquam ad meam utilitatem didicisse tantum, quan-
 tum me sacre meditationes illæ diebus paucis docue-
 runt. Quòd si cuiquam Doctorum id fortasse mirum
 accidat, experimentum appello: tentet idem, atque exi-
 stimabit idem. Neque in obscuro est ratio, quòd pro-

A ra videlicet studia ad docendum, exercitia verò ad a-
 gendum referebam: valde que interest scire, ut doceas;
 ac scire, ut facias. Adde cognitos mihi permultos, qui
 sacras exercitationes suas susceperint, nec tamen cog-
 nitum quemquam, qui non pietatis magnū inde
 profectum retulerit, palamque prædicarit nihil omni-
 no è mortalibus rebus se voluisse iis antelatum. Atque
 utinam quanti est ille thesaurus, tanti eum aestimare
 nossemus. Nam cum tanti sit momenti oratio ac me-
 ditatio propter rationem ac viam, que hic commodis-
 sima traditur, multi meditando plus consequuntur
 brevī, quàm alii hoc præsidio destituti, multo tempo-
 re ac labore. In summā qui cupiat nolle, quid exercitia
 sint, pronuntio aliud nihil esse, quàm considerare at-
 tento & quieto animo Capita Fidei, Beneficia, Leges
 & præcepta DEI, vitam & mortem Christi; vitam
 suam anteaquam recognoscere, de futurâ statuere. Lu-
 culentum viri sapientis ac planè pereruditi de media
 tandi fructu testimonium.

§ III.

H Ebræus vates Isaias hominem meditationis stu-
 diosum eleganter depingens: *Qui ambulat in ju-
 stitiis, inquit, & loquitur veritates, qui proicit avaritiam, v. 15. c. 6*
 &c. *Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas* 1599.
*ejus: panis ei datus est, aquæ ejus fideles sunt. Regem in decore
 suo videbunt oculi ejus, cernent terram de longe. Cor tuum me-
 ditabitur timorem: ubi est litteratus? ubi legis verba ponde-
 rans? ubi doctor parvulorum?* Meditatio hominem reve-
 rà evehit in sublime, & inter astra collocat. Homo
 meditationi deditus, quociescumque vult, cælum per-
 ambulat, in excelsis habitat, hic pascitur, hic inter An-
 gelos epulatur, nullâ spiritus inopiâ laborat: Christum
 regem non jam in patibulo pendentem, sed in folio
 residetem interioribus oculis spectat, orbem terrarum
 veluti nidum formicarum ex alto despicit, & omne
 aurum cum terrâ suâ ridet. Hic illi oritur inæstimabile
 bonum, quies mentis in tuto collocatæ & sublimitas;
 expulsiæque terroribus, è cognitione veri gaudium
 grande ac firmum, diffusioque animi, spesque certa
 nascitur ea omnia post obitum possidendi. Vbi ergo
 est in hunc modum litteratus, ubi Legis verba ponde-
 rans, qui cupiat cælo inhære, in cælestia cogitatio-
 nem defigere, inferorum supplicia speculari, pondera-
 re voluptates æternas? *Iste in excelsis habitabit.*

Sic itaque qui salvus esse cupit & felix, animum
 tuum institue, ut timorem Deiejusque observantiam,
 ut beatorum delicias pœnasque impiorum assidue
 commeditis. Nam absque hoc meditationis studio
 cetera omnia, quæ amat & admiratur vulgus, non tam
 evehant ad sublimia, quàm ad ima depriment. Medi-
 tatio, ut Gerson loquitur, soror lectionis, nutrix ora-
 tionis, directrix operis, omniumque pariter perfectio
 & consummatio, meditatio liquidissima fons lætitiæ.
 Meditationi assuetus ubique locorum, & quovis tem-
 pore orare ac cum DEO colloqui novit, veluti citha-
 rædus, qui parvulam chelyn aut testudinem secum
 circumfert, ubicumque lubuerit, sibi canit & Musis.

Clarævallenfis Apis Bernardus, qui tot mellis am-
 phoras cælo detulit meditando: Nil, inquit, in hac vitâ
 dulcius sentitur, nil avidius sumitur, nil ita mentem ab amo-
 re Mundi separat, nil sic animam contra tentationes roborat,
 nil hominem ita excitat & adjuvat ad omne opus bonum, &
 omnem laborem, quàm gratia contemplationis.

Nostra hæc minima Societas experimentis jam
 creberrimis didicit, eos à suis alumnis, qui Meditatio-
 nis studium cœperint negligere, aut brevī religiosæ
 vitæ renuntiaturos, aut tales certè futuros, qui meritò
 judicentur è ceterorum consortio pellendi. Religiosa
 Meditatio, quotidie cælesti succo animum irrorat, ut
 tam rebus ac veris, quàm omnibus vitis audaçter re-
 sistere

Meditatio hominē inter astra collocat.

Chir timor Dei ejusq; observantia, beatorum delicia & impiorum pœnæ sunt assidue commeditandæ.

Bern. l. de Animâ c. 7. sine, m. 177.

fistere queat. Ergo intellectus cogitabundus principium omnis boni. Ergo beatus vir qui in Lege Domini meditatur die ac nocte.

Meditatio non solum fructuosa, sed maxime necessaria est.

§. IV. Hæc autem interior mentis oratio seu meditatio, non solum adeo fructuosa, sed & necessaria est. Philosophorum stylo: Nihil est volitum, quin sit præcognitum. Ignota namque non emimus. Amare quidem possumus, quæ nunquam vidimus, sed amare non possumus, quæ nunquam cognovimus. Dilaudat quis generosum ac præstantis vinum, auditoris dentes salivâ natant, tamen vinum illud nec viderit unquam, nec gustaverit. Vnde igitur illi hæc sitis? E laudatoris verbis, suavitate illius nectaris cognovit. Hinc vinum non quidem gustatum, sed laudatum adeoque cognitum sitire incipit. Invisa diligi possunt, incognita non possunt. Hoc ipsum adfructus Gregorius: Nemo, inquit, diligit præter, quod prorsus ignorat. Etenim voluntas nequit appetere nisi bonum, aut certe speciem boni; quid ærem in bonis numerandum, quid minus, hoc illi per considerationem suggerit intellectus. Hinc amamus, quod bonitate credimus commendabile: horremus illa omnia, quæ mali larvam offendant. Hanc ob causam necessaria prorsus est meditatio, quomodo enim Deum, ut summum Bonum amplectar & diligam; quomodo peccatum, ut malorum omnium extremum malum, averter & fugiam, nisi utrumque cogitando ac meditando intime cognoscam?

Psal. 118. v. 148. & v. 92.

Psal. 76. v. 7.

Sur. tom. 7. die 18. Octobr.

Hinc vates Iesæus David: Prævenit, inquit, oculi mei ad te diluculo, ut mediterer et quia tua. Et, Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perissem in humilitate mea. Succubissem utique inter tot tamque acerbas calamitates, nisi hoc compendii habuissem, quotidianis meditationibus fatiscentem animum reficere.

Neque huic Regi dies ad meditandum suffecerat, nam: Meditatus sum nocte, inquit, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.

Beatus Ludovicus Moebiolus staturæ mediocris, præstantis formæ a puero tenacitatis & libidinis sordibus indulgebat. Morbo graviore correptus pristinas sordes ejuravit, & totum se Deo tradidit. Receptâ valetudine assiduis rigoribus corpus exercuit, fame sitique adeo confecit, ut vix ossibus hæreret, & Laterna Punica videretur. Plurimos nihilominus quotidianis exhortationibus ad virtutem mirifice accendit. Pro testimonio dicunt Bononia, Mutina, Rhegium, Mantua, Ferraria, quas urbes Ludovicus optimis monitis ad virtutis cultum provocans, cæleste præmium & humanæ gloriæ contemptum identidem increpabat. Vir iste sanctus, ut nihil otio daret, iunculas ex oscillis interdiu sculpsit; noctu totus fuit in meditando Christi patientis cruciatibus. In his meditationibus ille ignis exarsit, quem lacrymarum aqua magis accendit. In hoc homine post juvenutem non admodum pudicè actam, senectutem tam laudabilem subjunxit, oratio interior & assiduum meditando studium. Omnis sanctimonia vitæ ab hoc fonte profluit.

§. V.

Et unde Claravallis Abbati Bernardo tam concinnus, tam uber & elegans stylyus, quem in scholis nunquam didicit, unde illi tam numerosus virtutum chorus? quem a libris haud impetravit, eum certe à meditationibus sacris obtinuit. Vnde beato Ignatio Lojola, unde mari Teresæ sanctissimæ feminæ tam ardens & divinus spiritus, ad optimas leges condendas, ad alia præclarissima quæque conscribenda, nisi ex hoc ipso meditationum thesauro? Hinc rectissime dixit beata Teresæ: Mentalis oratio, seu meditatio convenit omnibus etiam virtute destitutis; Meditatio principium est omnium virtutum. Et unde hodieque tot religiosa familiae tantum pietatis, tantumque sci-

entiarum hauriunt, nisi ex opulentissimo sacrarum meditationum gazophylacio? ubi solius in litteris profectus, aut ceremoniarum, aut cantus ratio habetur, parum solidæ virtutis deprehenditur.

Beatus ergo vir, qui in lege Domini meditatur die ac nocte. Reverâ sine meditando studio sanctioris vitæ fundamentum nullum est. Scribe sapientiam, inquit Syracides, in tempore vacuitatis: & qui minoratur actu sapientiam percipiet, quia sapientia replebitur. Scribe, inquit: Et quid scribam? sapientiam scribe, ac veritatis notitiam, scribe consiliorum copiam, quibus te munias in omnes eventus, scribe sapientiam in rerum creaturarum usu, sapientiam medicam in vulneribus animi curandis. Hæc certe scribimus, cum ea cogitatione attentâ perpendimus. Erudiro & sapientia, inquit Ecclesiastes, vitam tribuunt possessori suo. Ut enim navis clavo, curia consilio, equus freno, sic homo regitur meditando studio. Hoc ablato pleraque omnia violenter sunt. Quoties vanissima quæque sedulo pertractamus, & quæ animi ac salubris sunt, vix obiter unquam cogitamus. Quisquis considerat sua vitia, profectò non inspicit aliena.

Thales Milefius in contemplandis astris occupatissimus foveam non vidit, in quam corruit. Ita nos stellas examinamus, plurima non necessaria sollicita mente volvimus, & inferorum foveam cæci transimus. Lege divinas rarissimè consideramus; hinc earum observatio frigidissima.

Ægyptii hominem ad se non spectantia curiosè indagantem sic depingebant: Terrarum orbem ante oculos, à tergo speculum, vultus iudicem sincerum statuebant; quod hic talis se neglecto cetera omnia folerter investigaret.

Hæc quoties noxæ commissæ mentem quidem feriunt, sed non penetrant, solius meditationis defectu. Peccata velut catapotia seu pillulas melle tinctas, vel crustulis involutas, glutimus, nec veram amaritudinem sentimus, quia peccati fœditatem meditando non expendimus.

Theologia Phœbe Thomas Aquinas, qui scientiarum omnium capacissimo fuit ingenio, dicere solebat, unicum esse, quod nec intelligere, nec ullo modo posset capere: quæ tandem ratione fieri posset, ut homo in peccato letali constitutus, dederit unquam lætitiæ, aut quamcumque voluptatem ex ullâ re percipere in animum induceret. Res certè difficilis captu, quando talis minime fallaci fide credit, illum æternæ mortis, & flammarum fore nutrimentum, qui mortiferi peccati reus moritur, nec hominum quemquam ullo temporis momento à morte securum agere.

Cur oro, Damocles ad mensam regiam, ad epulas exquisitissimas tam mæstus accubuit, ut nec hilariorem quidem oculum erigeret, ubi alioquin ipsa viveret hilaritas? Viderat infelix parasitus fulgentem, & è setâ tenuissimâ pendentem gladium suis cervicibus innidere. Hinc deliciarum omnium magnificentissimus apparatus nascæ fuit & horrori. Maluisset Damocles elurire, quam ita periculose prandere. Tremuit miser, quia mortis viciniam consideravit: risisset, si gladium non vidisset. Ita homines noxæ gravioribus implicati more phreneticorum securissime rident, quia propinqua supplicia non vident, non cogitant, non timent, meditando non contrectant. Hinc hilaris furor, hinc secunda & suavis insania. Ita Nabal homo fatuus jam morti destinatus, post dies decem moriturus, inter epulas tamen tripudiabat ebrius; Cor Nabal jucundum. Paulus post diebus funus, umbra, cinis. Cumque pertransissent decem dies, percussit Dominus Nabal, & mortuus est. Beatus ergo vir qui in lege Domini meditatur die ac nocte: cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum. Meditatio virtutis principium.

CAPVT VIII.

Quomodo mente orandum, seu meditando sit.

Orator Graecus Demosthenes, eloquentiae consultus, & ad dicendum paratissimus, firmitate tamen vocis ac vigore ita caruit, ut ob languentem ac puerilem vocem non semel explosus, in haec denique verba proruperit: Histriorem e voce, oratorem e mente par est iudicare: Mimus aut ioculator scenicus, Medicus circumforaneus, Praeco publicus sunt Stentores; Orator, si polleat intelligentia, & ingenio, tamen si voce careat, non rejiciendus.

In nostrum usum trahimus haec Demosthenis verba, Oratorem e mente iudicare par est. Eodem fere modo hominem Christianum tamquam orationis studiosum non laudabimus, quantumvis volubilem, promptam, celerem, facundam habeat linguam. Hominem caelestis Rhetoricae gnarum e mente iudicare par est. Nam mentis oratio longe nobilior ac praestantior, longe utilior & efficacior, quam ea, quae oris est & linguae.

De oratione hac loqui coepimus; dictum quid meditatio, & quam utilis ac necessaria sit virtutibus comparandis. Nunc porro dicendum, quid & quomodo meditando sit?

§. I.

S Olymaeus Rex David orando suaviter inflammatus: *Concaluit cor meum, inquit, intra me, & in meditatione mea exardescet ignis.* Homo parci sanguinis & frigidus, modò manus, modò pedes queritur gelu rigescere, nec unquam ferè totu se incalcere, nisi cum plumea lectuli fornax calorem aspirat. Ita pane potentissimus Regum locutus: Ego, ait, inter tot regni mei negotia, multum tadium ac fatigationis sentio, hinc circa Numinis cultum animi frigus sequitur ac languor, sed in meditatione mea resumo vires, & mentem frigidam accedo. Hic pii spirant calores, hic ignes & flammæ caelestes vivunt. In meditatione seipsum recipit homo, quem alibi amiserat. Quid autem meditando est?

Primum omnium, *Notitia sui.* Hic quaestioni locus. Quis es tu? licet enim vel centum annis e cathedra clamet Ecclesiastes: *Nosce teipsum, o homo, nosce;* frustra tamen tot cohortationes sunt, nisi sequantur Meditationes. Qui seipsum nosse cupit, seipsum sibi proponat, cum omnibus navis ac vitis suis, dicatque ipse sibi: *En talis es, tam inops virtutis, tam dives vitiorum, tam torpidus & frigidus in obsequiis divinis, tam alacer & agilis in Mundi servitiis; novum quotidie nozarum catalogum texis; & nulla emendatio: Vbi tua Humilitas, ubi Patientia, ubi Charitas, ubi tua est Temperantia, & ubi Castitas? si quid forsitan virtutis habes, id mille vitiis tibus corrupis. Interim tibi tam pretiosus es, ut ab omnibus honorari, & auctoritatis magnae haberi cupias. In hac suimet contemplatione eò deducitur, qui seipsum scrutatur, ut tandem dicat, *abyssus abyssum invocat.* Ego abyssus malitiae, abyssum bonitatis Deum invoco. Haec copiosissima in annos plures materia est meditando. Consideratio sui, aiebat mater Teresa, sit quotidianus panis hoster.*

Alterum quod meditando, *Humana vita, Mundi, & immensa Mundi fallacia.* Hic intellectus expendat, quanta sit vitae non solum brevitatis, sed & fragilitatis, vanitatis, inanitatis, & qui unico mortis afflatu; omnis dignitatum, divitiarum ac voluptatum vigor ac vita expiret, momento claudantur omnia, & quae diu steterunt, subito ruant; quomodo vanissimi conatus hominum in triste nihilum relabatur. Hic animum sub-

A bit, quam verum sit regii vatis oraculum: *Periit memoria eorum cum sonitu.* Es campana grandius ad duo milliaria sonum propagat incredibili vi ac celeritate. Quandoque viri duodecim eandem trahunt campanam, subito illorum unus campanae linguam, seu clavem excipit, & repente silet aë loquacissimum, quod tanto fremitu imperabat aëri & hubibus. Haec rerum vanitas est, hanc animo infigat meditatio. Iuvabit etiam per exempla ire, & sibi ipsi dicere: *En hunc dominum, & hunc etiam & illum, & tot alios novi, velut zera campana longè lateque sonantia, nunc ubi sunt, & ubi sonus illorum: Periit memoria illorum cum sonitu.* En tot Luciferi repente praecipitanti e mundi caelo. Haec mente accuratius reputanda.

Tertio loco meditationi subijcienda sunt capita Christianae fidei, *Crucis Dominica, Angelus salutatio, Apostolorum symbolum, Decalogi praecepta, septem capitalia peccata, exteriores quinque sensus, septem insigniora misericordiae paradigmata, & quae hujus generis sunt.* Haec membratim & ordine consideranda, & aliud ex alio deducendum.

Quartum, quod in meditationem venit, est Dei gubernatio, & oeconomia ab orbis incunabulis perita, qualia sunt creatio primorum hominum, excidium orbis & diluvium, Pentapolis incendium; ita sensim ad aevum Abrahami eundem. Ab hoc ad Moysen, & Israelis ex Aegypto egressum, inde ad Davidis Regis tempora, ab his ad Christi servatoris infantiam meditatione perveniendum. Et quanta in lege veteri miracula meditando ultro sese offerunt?

Quintum est, tota Christi Domini vita: Exordium fiat a Nazarethans mysteriis inter Virginem & Angelum tractatis, inde ad stabulum & gramineas cunas nascentis Christi veniendum. Subjungatur octava Sanguinis & sanctissimi Nominis dies; Hunc sequatur Regum adoratio, in templo infantis oblatio, repentina in Aegyptum fuga, Herodis furor totque puerorum caedes. Deinde Christi per annos triginta latentis summa humilitas inspicienda. Ab his meditati cogitatio Hierosolymam proficiscatur, & omnia Patientis Domini mysteria ordine consideret, usque ad obitum in cruce, & supremos funeris ac tumuli honores. Inde reditus ad vitam, & ingressus caeli commeditandus. Haec omnia documentis & affectibus optimis plenissima.

Sextum, Quatuor hominum novissima, Mors, Iudicium, Inferi, Caelum. Hic Oceanus immensus, cuius quidem initium videre, sed finem & extremos terminos, conspicerè non possis.

Septimum, Divina oracula, & sacra tam prisca quam novae legis volumina. In his non singula solum racula, & sententiae, sed & verba singula, velut piperis aut sinapis granum, vim miram sensus reconditi tegunt. Haec Dei effata & dictata sunt. Ex his praecipue considerationi admoeri possunt, Ecclesiastes, Ecclesiasticus, Liber Sapientiae, Psalmorum carmina, Salomonis proverbialia, & potissimum quidquid ad novae legis disciplinam pertinet. Hic abundè satis est, quod meditatio completatur. Accedunt insuper libri, qui ea, quae diximus, pleraque omnia in certum ordinem digesta & explicata veluti mansum cibum meditatio ingerunt.

Diximus, quid meditando sit. Progrediamur, & quomodo meditando sit, compendio porro dicamus.

§. II.

M Editari discet, rudis etiam ac simplex, non ingebiosè multa percutiendo, sed pauca meditatio legendo, sumat aliquem e melioribus librum seu de Imitatione Christi, sive de Contemptu Mundi, seu sacra Evangelia, sive Apostolorum scripta, in his duos tresve, quatuorve, plures pauciores versus legat, & quod legit, exputare incipiat in hunc modum: *Quid hic praeci-*

Capita fidei Christianae tertio meditando.

Quarto Dei gubernatio & oeconomia meditando.

Quinto tota vita Christi Domini.

Sexto quatuor hominum novissima.

Septimo divina oracula & sacra volumina.

Quales sunt partes meditationis Lud.

de Psa, Anthon. Suq. Via vita aeterna, Vincent. Brunis. Petri Cotonis, Caroli Scribae, meditationes de omnibus fidei, & Christi mysteriis.

Modus ad meditando declaratur.

praecipitur, quid vetatur? quos ista spectant? qui ego haec servavi, qui scribo in posterum?

Ita paulatim initiandus animus rerum caelestium gustulo, quemadmodum gallinae bibere solent; quae ubi pauculas aquae guttas sorbuerunt, mox caput attollunt, reducunt, bibuntque denuo, iterum id erigunt, iterumque submitunt. Hauriendus sapor est, inquit Bernardus, de lectionis serie affectus, & formanda oratio quae lectionem interrumpat, & non tam immedial interrumpentis, quam puriorem continuu animu ad intelligentiam lectionis restituat. Lectio sine meditatione arida est; meditatio sine lectione erronea; oratio sine meditatione est tepida. Hinc recte dicimus lectionem orationis esse fontem. Unde iis consultum credimus, qui negant se quidquam succi melioris ex oratione mentis elicere posse; his enim suademus, ut libellum pium arripiant, legant, lecta non nihil expendant, atque ita lectionem cum oratione coniungant. Ex quo illud efficitur, ut nec meditati materia defuit, & intellectus verbis sententisque libri alligatus, mirus evagandi habeat occasiorem. Ita & legendo oratur, & orando legitur.

Paradigma meditationis.

Brevissimum huius rei paradigma subiicimus. Cum meditatio plerumque tria, non raro quatuor, quinque, plura etiam capita complectatur, concionem Christi de semine meditando sumamus.

Capita meditationis.

Caput primum meditationis est Seminator. Alterum, Semen. Tertium, Terra femini exposita. De primo Christus ita loquitur: Exiit, qui seminat, seminare semen suum. Haec dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Quis seminator iste? Primum omnium Christus, ab hoc Apostoli, ab his Episcopi, ab istis Sacerdotes, alter ex alterius manu accipit, quod seminet.

2. Semen.

De secundo dicitur: Semen est verbum Dei. In Christianorum templis ad circumfusam concionem, non tantum Evangelium praeclegitur, sed & explicatur: quod utrumque divini verbi nomine censendum, tam Evangelii praeclectio, quam praeclectionis expositio. Quod dilucide demonstramus. Christi assertio est:

Matth. c. 23. v. 3.

Omnia, quaecumque dixerint vobis, servate, & facite. Idque probat Dominus his verbis: Super cathedram Moysi sedent. Ita prorsus qui in Catholica Ecclesia in Apostolorum cathedra sedent, ii genuinum semen, verbum divinum spargunt; servate, & facite, quaecumque dixerint vobis, quamvis ipsi seminatores mali, quamvis pessimi sint; & nec servent, nec faciant, quae dicunt. Quia tamen Apostolorum suggestum, licet eo indigni, occupant, semen probatum, Dei verbum terrae commendant. Paulus non humanas voces, sed divinos iussus attendendos scribens: Cum, inquit, accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verum) verbum Dei.

1. Thes. c. 2. v. 13.

Tertium huiusce meditationis caput est, Terra, quae quadruplici discrimine noscenda proponitur. Nam quod spargitur in viam, transeuntem pedibus conculcatur, aut ab avibus devoratur: quod in petram cadit, efficitur & arefcit: quod in spinas jacitur, jam ortum suffocatur: quod terra bona recipit, hoc crescit, & copioso fenore multiplicatur. En tria meditationis capita. Hic seipsum, qui haec meditat, interroget: Et qualis ego sum terra? Quoties, quam attentè, quo fructu conciones audio? an ullus diabolo ad me accessus est? Tentationibus qui resisto? an nihil in corde meo pullulat spinarum? an sollicitudines, divitiae, voluptates, succrescens in me semen non suffocant? num ego in illorum numero sum, qui in corde bono & oprimo verbum retinent & fructum afferunt in patientia?

3. Terra, quae quadruplici discrimine noscenda proponitur. Ex quo tria meditationis capita.

Quod si virtus, aut vitium, aut sententia meditatione sit perferenda, pari modo tria, quatuorve, aut plura meditationis capita, sumantur: Exemplo erit Dominicum dictum: Et fructum afferunt in patientia.

1. Caput.

Primum hic caput: Quae vera est patientia: qui

Luc. c. 8. v. 15.

Ibid.

gradus illius conscendendi, ut non patienter solum, sed & libenter, sed & hilariter adversa tolerentur.

secundum, quid promissi habeat patientia, quid acceptura est praemii, a quo, quibus partibus, quam certis contentis?

Tertium, quinam hominum patientissimi fuerunt, qua id arte affecti, qui sese ad toleranda quaevis accommodarunt, quam ego ab illis longè absum? & quomodo deinceps illos imitabor?

Ex eadem Domini concione de faciendâ semente tertiam quoque meditationem sumimus, cuius haec sint capita.

Primum, Cum turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad eum. Habebat Christus Dominus circum se non quidem exercitus ferocium militum, sed ingentem turbam devoti populi, & perpetuum multorum millium comitatum. Tanta enim erat undique appropriantium ad Iesum multitudo è totâ Iudaea, Galilaea, Idumaea, è Tyri & Sidonis finibus, è regione ultra Iordanem, ex universâ Syria, aliisque vicinis regnis, ut ubique multa hominum millia cernerentur, adeo ut credendum sit, nusquam non octo minimum vel decem millia hominum, plerumque aliquot myriades apud eum congregatas. Nimirum tam densa populorum agmina è lingulis urbibus ad Dominum Iesum properarunt, ut subinde ad mare se reciperet, & ne à conglobatis ac irruentibus turbis comprimeretur, de navi concionari cogeretur, unde multitudinem in litus velut in theatrum effusam commodius alloqueretur.

Secundum meditationis caput, Apostolorum quaestiones; Interrogabant autem eum discipuli eius, quae esset haec parabola?

Tertium est, Christi responsum: Vobis datum est nosse mysterium regni, ceteris autem in parabolis; ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

En meditationem triplicem, en novem capita meditationi proposita. Eadem ceterorum est ratio. Ita nascentis Christi praecleptium distinctis meditationibus expendendum. De quo, si vita suppetat, considerationes complures spondeo. Ita morientis oloris cantum, seu, Domini Iesu in cruce pendentis orationem septemplex promitto. Reverè in considerandis his mysteriis nova semper cogitanda materia subijcitur. Ferri, argenti, & multo magis auri fodinae tot vulneribus sauciantur, tot cuniculis suffodiuntur, toties eorum viscera diripiuntur, ut tadem penitus exhauriantur, & metallariis nec auro, nec argento, neque ferro amplius respondeant: Non eadem hic egestas est; in his meditando fodinis ad fundum nunquam penetratur: hic fossori semper respondent venae; in his alveariis mel semper redundat; ex hoc lecytho nunquam non fluit oleum: Et lecythus olei non imminuetur.

Verum haec documenta paucula subnectimus.

§. III.

IN meditatione plurimum juvat imaginatio, si quis illius potens ab illa ipsa principium meditando ducat. Exempli gratia. Christi nascentis mysterium tantò quis melius expendet, quantò illius imaginem potentius comprehenderit. Qui meditat, in ipso divinissimi infantis antro se credat agere, cernat animo matrem Virginem, & Iosephum Nutricium, lectulum & pannos pueri tangat, thus stabuli olfaciat, pastores accurrentes salutet, Angelos praesentes existimet, vagitus & lacrymas infantuli observet, cum omnibus colloquatur. Ita prorsus sub meditationis exordium, imaginatio alliganda, ne huc illuc evolvans orantem turbet. Siquidem tantò erit felicior meditatio, quantò ad rem praesentem collectior imaginatio. In hac loci situs, hominum affatus, & omnium

Luc. c. 8. v. 15.

Ibid.

1. Caput.

Quod si virtus, aut vitium, aut sententia meditatione sit perferenda, pari modo tria, quatuorve, aut plura meditationis capita, sumantur: Exemplo erit Dominicum dictum: Et fructum afferunt in patientia.

Ibid.

Primum hic caput: Quae vera est patientia: qui

Secundum meditationis caput, Apostolorum quaestiones; Interrogabant autem eum discipuli eius, quae esset haec parabola?

Tertium est, Christi responsum: Vobis datum est nosse mysterium regni, ceteris autem in parabolis; ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

En meditationem triplicem, en novem capita meditationi proposita. Eadem ceterorum est ratio. Ita nascentis Christi praecleptium distinctis meditationibus expendendum. De quo, si vita suppetat, considerationes complures spondeo. Ita morientis oloris cantum, seu, Domini Iesu in cruce pendentis orationem septemplex promitto. Reverè in considerandis his mysteriis nova semper cogitanda materia subijcitur. Ferri, argenti, & multo magis auri fodinae tot vulneribus sauciantur, tot cuniculis suffodiuntur, toties eorum viscera diripiuntur, ut tadem penitus exhauriantur, & metallariis nec auro, nec argento, neque ferro amplius respondeant: Non eadem hic egestas est; in his meditando fodinis ad fundum nunquam penetratur: hic fossori semper respondent venae; in his alveariis mel semper redundat; ex hoc lecytho nunquam non fluit oleum: Et lecythus olei non imminuetur.

Verum haec documenta paucula subnectimus.

§. III.

IN meditatione plurimum juvat imaginatio, si quis illius potens ab illa ipsa principium meditando ducat. Exempli gratia. Christi nascentis mysterium tantò quis melius expendet, quantò illius imaginem potentius comprehenderit. Qui meditat, in ipso divinissimi infantis antro se credat agere, cernat animo matrem Virginem, & Iosephum Nutricium, lectulum & pannos pueri tangat, thus stabuli olfaciat, pastores accurrentes salutet, Angelos praesentes existimet, vagitus & lacrymas infantuli observet, cum omnibus colloquatur. Ita prorsus sub meditationis exordium, imaginatio alliganda, ne huc illuc evolvans orantem turbet. Siquidem tantò erit felicior meditatio, quantò ad rem praesentem collectior imaginatio. In hac loci situs, hominum affatus, & omnium

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

3. Reg. 10. v. 16.

Documta quaedam pro meditatione. Primum.

nium quae illuc pertinent, imago & aspectus est constitutus. Haec antecepta in animo rei informatio, & utilis, & necessaria est. Haec visa cogitationes sequuntur non invitae.

Secundum.

Part. 2. operum in Car. bello animi Mans. c. 7. mibi pag. 268.

2. In promptu sint Meditationis capita seu tria, seu quinque plura pauciora. Haec ordine & particularim excutienda sunt. Neque opus hic multo artificio. Nam ejusmodi cum Deo colloquia non convenit esse artificiosa. Beata Teresa, Quid sit meditatio, interrogata: Meditationem esse censeo, inquit, per intellectum circa rem aliquam discurrere. Vt si Christum in Oliveto vinctum meditemur, singulae hujus spectaculi partes intrudat. Hostilis in hortum irruptio, Iudae osculum & salutatio, Christi mansuetissimus sermo, Cohortis trina prolapsio, Violentia militum & agressus, Praeservida Petri manus, Amputata Malchi auricula, Sintoni adolescentis relicta, Apostolorum fuga, Christi jam vinculis onerati deductio. In singulis non nihil cogitandum insistere nemini difficile. Et videte obsecro, quam in commeditandis nequitias prompti & parati sumus. Est, qui injurias persequi, & ex aliquo paret ultionem petere. Hic ita meditat, sicut aranea: Ego calles meos expendam solertissimè, incidet in eos inimicus meus, quod non putaverit die. Haec tamen techna caute instruenda est. Principio eum, apud quos poterit, exosum reddam; occasionem deinde subministrabo, quâ id loquatur, cuius ipsum poeniteat; ita suis eum verbis irretiam, & irretitum configam. Si actus hic minus succedat, hoc illi modo rem aggrediar, tantâque curâ exitus viarum omnes obsepam, ut non possit non incidere in manus meas; nam etsi unum alterumve artificium è meis eludat, non cludet omnia, ita urgebo hominem, sic insitam nutanti, sic impellam ruentem, ut praedam cassibus meis obvolutam certò nanciscar. En araneam, ut filum è filo ducit, ut meditationem meditationi nectit, quàm promptè, quàm feliciter, quàm ingeniosè consilia consiliis confuit. Itane tam prompti sumus meditando in nostram poeniciem? tam expeditè animum versamus per omnia, cum nocendum est? Et non possimus Christum Patientis & Morientis beneficia meditando expendere? *Serve nequam, ex ore tuo, & ex consiliis tuis te iudico.*

Luc. c. 19. v. 22. Tertium.

3. Vbi ergo Memoria & intellectus, quod partium suarum est, fecerint, tum Voluntas etiam officio suo debet fungi. Nam ubi aliquis meditando agnovit, quid sibi faciendum, tunc voluntas concitanda & impellenda est, ut exequi velit, quod exequendum judicaverit Intellectus. Hic jurerit ad Christum se vertere, illi m alloqui, illius opem implorare. Quod tantò rectius fiet, quanto ferventius varios in se Humilitatis, Patientiae, Charitatis grati ac devotj animi affectus excitaverit. Hoc omnes possunt, si etiam qui scite ac subtiliter ratiocinari non possunt. Nam ut quis neque ac sarciat, opus est acu, licet acus nihil consuât, sed filum. Fatuus certè sit, & vel die integro frustra se fatiget, qui solam acum filo non immisso, iterum iterumque ac millies per telam traheret. Vix aliud facit, qui solum Intellectum per diversa trahit, desiderem tamen & ignavam Voluntatem ad calida desideria non impellit: Meditatio est acus, sed filum est Voluntatis affectus; hoc filo conjungimur Deo.

Matth. c. 6. v. 7. Aug. epist. 121. ad Probam.

Dixerat Christus: *Orautes nolite multum loqui. Quae verba dilucidans Augustinus: Aliud est, inquit, sermo multus, aliud durum affectus: Absit ob oratione multa locutio, sed non desit multa precatio.*

Quartum.

4. Ad illud praecipue collineandum in meditatione, quod quemvis maximè retardat, quò minus in virtutibus proficiat. Hic rei scopus est. Cum Christus Hierichuntinum caecum interrogasset: Quid tibi vis faciam? Ad ea mendicus non dixit: Vestibus indigeo,

Tom. II.

fami panè peto, paupertati pecuniam rogo. Sed unum illud petiit, quod sibi magis necessarium censuit: *Domine, ut videam.* Ita proflus quilibet in meditatione id potissimum agitet, id à Deo impetrare contendat, quod sibi magis necessarium existimat, quod singulariter incremento virtutis obstat. Est, qui deprehendat in se pretium sui, ad alta vitetur, ubique conspicuus esse, & magis haberi auctoritatis cupit; vota non assecutus turbatur & indignatur. Hoc illum à caelo revocat. Hoc igitur cogitandum saepius sumat, huic malo remedia circumspiciat; Humilitatem dies noctesque animo volvat, Humilitatem precibus assiduis exposcat. Alius impatientia plenus, vel verbulo laesus, vel digitulo impulsus ignem & venenum vomit. Iste Patientiam jugi meditatione familiarem sibi reddat. Alius judicii sui tenacissimus est, & se uno excepto neminem non falli credit. Et iste quidem huic naevo abstergendo vacet meditatione quam creberrimâ. Est, quem libido & carnis petulantia infestet? Hic omni studio puritatem animi & castimoniam meditationibus perpetuis condiscat, neque hic quidquam remittat, aut mali gravitate victus succumbat. His talibus malis nunquam cedendum est, etsi annis viginti, etsi quadraginta vel quinquaginta parvi videatur meditatio promovisse. Is solum hic vincitur qui recusat amplius pugnare. Ita suum quisque ulcus Meditatione velut scalpro incidat, & eadem velut malagmate aptissimo persanet. Quemadmodum qui in pharmacopolio est, non ex obvia quavis pyxide suo morbo pharmacum depromit; ita suo quisque vitio, quod infestus experitur, medicinam norit facere. Ille suam Superbiam, iste Libidinem ac Luxuriam suam, hic suam Iracundiam aut Invidiam, hic verò Gulam & perportationes suas sub jugum mittere nitatur; si quem avaritia, si quem desidia aut somnolentia in pravum trahat, has ipsas vitiositates expugnare contendat. Scientia Sanctorum actualis & practica est, & quod Ambrosius, dixit, Meditationis finis, operatio.

Luc. c. 18. v. 4.

§. IV.

Q Via verò Memoriam, Intellectum, Voluntatem meditando diximus exerceri, ejus rei luculentum paradigma subijcimus.

Luctuosissimam Luciferi & apostatarum Angelorum tragediam expendamus. Memoria primis his laboribus fungatur, & supremum venustissimumque Angelum statuat aspiciendum. Erat is spiritus multò nobilissimus, Deo proximus, tantum non Deus, omnium gemmarum pretio nitebat, supra omnes felicissimus, suam si nosset felicitatem. Sed quia se cum suis homini Christo subijcere recusabat, caelo praecipitatus est in gehennâ barathrum, æternis ignibus cruciandus, Dei hominumque hostis capitalissimus, peccati & mortis auctor.

Hic igitur ruinam Angelorum miserandam, & exilium tristissimum, quia sempiternum, Memoriam complectere.

Memoriae succedat Intellectus super re propositâ ratiocinando in hunc modum: Si Deus Angelorum Antesignanum & omnes criminis socios ob unicum superbium Noie, suppliciiis immortalibus, plagâ incurabili, flammis sempiternis, sine ulla spe gratiae sic punire: quid tu vermicule, quid vilis homuncule tibi aliud pollice-ris? quibus es addicendus tormentis, ob commissum Deum tot flagitia? Pomveriti morsus parentes tuos paradiso expulit, Angelos cogitatio superbiior caelo dejecit. Vix esse ac vivere ceperunt, & ad mortem damnati sunt. Tu sceleribus diversis obæratu quâ tandem poenâ multaberis? Non Angelis, nõ Protoplastis parsum est vel semel delinquentibus, & tibi tot leges innumerabili Noxâ violanti parcendum somnias?

L 2 Intellectus

Intellectui succedat *Voluntas*. Hæc ubi à Memoria & Intellectu didicisti, quæ peccati sit atrocitas, se ipsam cõcitet, doleatque Deum tot suis flagitiis offensum, & hoc jam unice velit, irato Deo satisfacere. Hic quisquis es, cum Rege lacrymabundo vociferare, *Miserere mei Deus, miserere*. Cum suspirante Augustino clama: *Recordari volo transactas sceleratas meas, corruptiones anime mee, non quod ex animo, sed ut animo te Deus meus. Amare amoris tui facio istud, recolens vias meas nequissimas in amaritudine recogitationis mee, ut tu dulcescas mihi dulcedo non fallax, dulcedo felix & secunda.*

Psal. 50. v. 2. Aug. 1. 2. Conf. 1. c. 1.

Hic is, qui meditatur, annales vite suæ relegat, historiam longam, sed prorsus fœdant. Heu quot absurda, quot stulta, quot obsecra, non solum cogitata, sed dicta & facta! Hic opportunum erit ex Augustino quærere: Quid est peccatum ~~peccatum~~ istant læpius suis

Idem 1. 7. Conf. 1. c. 7.

momentis ponderans Augustinus: *Quæsit, ait, quid esset iniquitas? Et non inveni substantiam, sed à summa substantiâ à Deo detortam in infimam voluntatis perversitatem. Quid igitur est peccatum aut peccare? Eternæ rationi temerè obistere, divinæ providentiæ reluctari,*

Quid sit peccatum.

& omnem turbare ac invertere rationem. Quid est peccatum? *Audacia projectissima, quæ favores Dei spernit, & abjicit, quæ omnia auxilia divina negligit, & repellit. Quid est peccatum? Margaritarum & unio-num, gratiarum & donorum cælestium, sanguis à Christo fusi & hausti vomitus. Quid est peccatum? Omnis ordinis inversio, orbis universi perturbatio, rerum creaturarum omnium luctus aut interitus. Quid est peccatum? Belluarum omnium immanissima, monstrorum omnium monstrosissimum, quod litteras, quibus homini jus cæli transcriptum, hæcerat, & Christo in os contumeliosissime projicit. Quid est peccatum? Avernale prodigium, quod Christi præmerita repudiare, Christum crucifigere, Christi sanguinem calcare audeat. Quid est peccatum? Summum & unicum orbis malum. Tolle peccatum, & nullum nobis malum nocebit. Sed quæramus ulterius: Et quis es tu, qui peccasti? quantus es? Angelo, quantus es toti cælo comparatus? Heu cinis, umbra, nihil! Et quantum est cælum cum Deo compositum? Nihil! Tu igitur quis eris collatus Deo? Heu longe minus nihilo. Exurgat hic voluntas, & in seipsam ex candescat. Hic exclamandi locus: *Pater, peccavi in cælum & coram te; jam non sum dignus nominari filius tuus: Minor sum cunctis miserationibus tuis. Sed statuo firmissimè, tuis deinceps legibus parere.**

Luc. c. 15. v. 21. Gen. c. 32. v. 10.

Hoc modo Memoriam, Intellectum & Voluntatem exercet Meditatio. Cæterum modus orandi optimus est, quem subjiciemus.

§. V.

Refert Ioannes Gerson, eximium Dei servum dicere consueisse: Quadraginta jam anni decurrerunt, ex quo summis studiis artem orandi condiscere conatus sum, atqui toto hoc tempore meliorem ac succinctiorem, nerviosoremque orationis modum non deprehendi, quam eum, quem infantes & mendicci me docent. Cum pauper scholasticus ante ædes, nescio quod triviale carmen decantavit, quantâ patientiâ, quo flexu oculorum, quâ submissione expectat, dum nummulus cupreus, aut panis frustillum per fenestras projiciatur, nec expostulat, cur non panem integrum, cur non gallinam assam, aut potius philippeum deiciant: gratias agit de obolo, de pane mucido. Ita mendiculi volantem rhedam pavido cursu sequuntur, & pene adorant, dum interim scutellam ligneam exporrigunt, ut vel infimæ monetæ assam accipiant. Nonnunquam post expromptam omnem eloquentiam, post fatigationem sterilissimam vacuâ redeunt scutellâ, nec tamen alios atque alios rogare

Optimus orandi modus.

desinunt. Ita ego, ajebat ille, instat infantis fari nescientis, aut instat mendicci centonibus operiti, fame confecti, scabie horridi, ope omnium destituti, Deo meo me sistam, & causam meam cum verbis, tum gemitibus ac lacrymis perorabo.

Quam orandi formulam Monarchæ sanctissimo Davidi perquam fuisse familiarem, & psalmis compluribus manifestum. Nam modò pauperis, modò ægroti, modò vulnerati, modò mendici, modò spoliati personam induit. Oratio mendicorum optima. Oratio humilitate vestita displicere non potest. Testis loquitur experientia non paucos hæc orandi formulâ ad insignem vitam sanctimoniam pervenisse. Ah imitemur! Facillima erit hæc imitatio volenti.

Extat de frequenti Communione liber viri religiosi è D. Brunonis familia manuscriptus. Hic de beato Ignatio ejusque sociis copiosius narratur, quæ in compendium confero. Ibat Ignatius cum suis pedes Barcinonam, suas singuli sarcinulas gestabant. Quibus vir, nescio quis, occurrit, impensè rogans, sicut quæque sarcinam sibi in eam rem satis robusto traderet. Negant focii, urget alter & instat importunior, ne cui videretur hoc onus minus serio deponere. Et verò abiturum se negat, dum annuerent in hanc viæ societatem. Tam amicis precibus victi cesserunt tandem, quod hominem lacertosum ac validum viderent. Ita iter institutum prosequuntur. E viâ digressi ad hospitium, singulos sibi angulos delegerunt singuli, ut tanto quietior esset oratio, quanto remotior à turbâ & colloquiis. Videt hoc itineris comes, sarcinarum bajulus, & sociorum factum æmulus, fixis humi genibus, ut potest, orat. Post orationem focii quadrâ minimè lautâ refecti, eodem comite resumptum iter dumque diversa inter se ulterò citroque sermocinantur, quærunt ex homine, quidnam in angulo illo latians fecisset? Quibus ille candidè: Hoc, inquit, solum habui dicere: Domine Deus, hi viri sancti sunt, & ego jumentum ipsorum clitelarium, quod ipsi dicunt & faciunt, hoc & ego. Subjigit verò scriptor, virum illum ad eodè proceisse ab hoc orandi prologo, ut sublime ac rarum orationis donum sit consecutus. Et quis simili orationis formâ non possit uti?

Quisquis ad virtutis celsas edes eniti cupit, hoc calle incedat, alioqui eodè, quod destinavit, non perventurus. Absque meditatione animo nil satis infigitur. *Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Gustamus & videmus meditando. Quoties è templorum cathedris illud intonat: Considerate quæ dicuntur, considerate. Considerate vehementer, clamat Hieremias, & videte, si est factum hujusmodi. Aspicite & considerate. Quoties Christus ipse hortatur: Considerate corvos, considerate lilia agri: Non considerat qui non meditat, & voluntatem impellit, ut quorum Intellectus notitiam accepit, eorum opus exhibeat voluntas. Divinorum Meditatio ad virtutem, imò ad cælum, non fallax semita est.*

CAPVT IX.

Quam utilis ac necessaria sit orationis & mortificationis mixtura.

Gvilielmus Abbas Bernardi Claravallensis sanctissimos mores describens: Mirabatur, inquit Carthusianorum Prior, quod Dei famulus Bernardus foris oculos ita circumcidisset, intus animum ita occupasset, ut quod ipse primo aspectu offenderat, hoc ille tanti itineris spatio non vidisset, quo nimirum equo, quo ephippio uteretur. Sic etiam, ait, juxta Lacum Lemannum à totius diei itinere proficiens, tum penitus non vidit, aut certè se videre non advertit.

Gvil. in vita S. Bernardi l. 3. c. 1. f. 1.

adverit. Cum enim vesperi de eodem lacu socii colloquerentur, interrogabat illos Bernardus, ubinam ille lacus esset? Quam interrogationem nemo non plurimum mirabatur. Quod si vir iste religiosissimus, adeo in sua statione oculos continere, adeo sanctis cogitationibus mentem distingere potuit, indubie cum Deo permanenter & attentè colloqui novit.

Bernardo hac in re jungendus Franciscus Assisias, qui grande piaculum censuit, inter precandum aliena à precibus cogitare: quod si tale quid ipsi contigisset, mox sacrâ Confessione id studuit eluere. hinc ab ejusmodi muscis raro infestabatur. Sub verum jejuniū, vir sanctus vasculum concinnat, otio vitando. Sed eo ipso tempore quo preces canonicas recitabat, arcula illa lignea diversis cogitationibus precantis animum laceffivit; idcirco eam Franciscus mox in ignem abjiciens: Illi, aiebat, hoc vasculum sacrificio, cuius sacrificium turbavit. Nempe intellexerunt hi viri sanctissimi, quid oratio attenda, & quâ ea sit necessaria. Et idcirco nos istud laboris exhaustimus, ut ostenderemus caelestem Rhetoricam, seu rectè orandi scientiam, & artem, & virtutem esse utilissimam.

Est autem inter eruditos controversia, quis sit finis Rhetoricæ. Sunt qui dicant, Persuadere dictione: Alii, bene dicere. Utroque putem non falli, eos minime qui Rhetoricam sine suo insigniter potiri censent, si bene dicat. Nam uti medicinæ finis est, ex arte & bene mederi, licet ægrotorum aliqui non convalescant; ita profus Rhetorica caelestis præfixum scopum attingit, si bene dicat, si rectè peroret. Hoc sine obtento nunquam alter deesse solet, qui est, dicendo ac orando persuadere. Deus oratorem bonum nunquam non exaudit, ut suprâ demonstratum est. Nunc illud Argeli ad Tobiam ingerimus: *Bona est oratio cum jejuniis & elemosinis, magis quam thesuros auri recordere.* Hic explicandum, quàm non solum utilis sit, sed & necessaria orationis & mortificationis mixtura.

§. I.

ET libri docent, & experientia testatur, eos subinde, qui plurimum orationis fundunt, minimum habere patientia, atque ita nonnunquam precatores eximios esse homines impatientissimos. Hinc illud Ascetarum: Periculosum est habere donum Orationis & non habere donum Mortificationis. Deus olim per Isaïam gravissimè questus, *Ne, inquit, offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Ne memini & Sabbatum, & sestivitates alias non seram; iniqui sunt votus vestri: Calendas vestras & solemnitates vestras odit anima mea: facta sunt mihi molestia, laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras, avertam oculos meos à vobis, & cum multiplicaveritis orationem, non exaudiam.*

Vbi, obsecro, defectus, ubi error, mi Deus? Ne equidem putabamus orationes & sacrificia nostra esse gratissima. His Deus per eundem suum interpretem Isaïam respondet: *Laxamini, mundi estote, auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiete agere perverse, discite benedicere: qui rite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus. Illius vos opinionis estis modò prolixas orationes texatis, modò plurimū thuris afferatis, modò lingua & os fatigetis, omnia fore salva. At verò cum vestra tribunalia, cum curia, cum domus, cum corda vestra inspiciuntur, violentia, fraudes, injustitia, simulates, odia & invidia illic regnare deprehenduntur.*

Hoc est suspicere caelum, & scrobem incidere; mulum orare, sed nihil imperare cupiditatibus; linguam exercere, sed seipsum non frangere; os habere facundum, sed animum indomitum. Itaque periculosum est habere donum orationis, & carere dono mortificationis. Quid joverit tabernam selectissimis vitris

instruere, & subito arrepto fuste omnia jugulare? Miser institor, qui suis sese mercibus sic fraudat.

Atqui certum est, quemadmodum oratio hominem reddit promptum & agilem ad sui victoriam & omnes honestas actiones, ita mortificatio sive sui victoria mirificè disponit ad orationem. Ab exemplo res patebit: Vbi nullum est in gulam impertum, ubi decet temperantia, ubi corpus plerumque ferculis fatum, qui tandem serena & seria possit esse oratio, tot nebulis impedita, tam crebris tenebris immerfa? Dictam vetus ac plebejum, sed non fallax est: Plenus venter, non studet libenter. Patinæ ac pocula sepe hant libros. Vbi victus copiosus, ibi cogitationes & sensa nebulosa. Ita logè rectius dicemus: Plenus venter non orat libenter. Etenim operosius est orationi, quàm litteris vacare: cum rectè orare, quod suprâ docuimus, sit omnium difficillimus labor. Hinc more ab Apostolis recepto, cum prolixius vacandum est orationibus, plus etiam dandum est jejuniis, quod Ecclesia verni jejunii tempore observat.

§. II.

Vita nostra non ab similibus horologiis, maximâ rotularum varietate instruitur: quod si unica illa hæreat, hæret omnes, & horologium aut orationis, aut sine lege turbatoque cursu movetur: sic oratio humanæ vite primaria & directrix rotula, sed non sola. Nam & Prudentiâ, & Temperantiâ, & Misericordiâ, necnon Patientiâ, & ceterisque ejusmodi virtutibus horologium illud regitur; hæc virtutes orationem juvent, & illas oratio. Altera alteram trahat, mutuis enim eunt impulsibus.

Veteri jactatur verbo: *Amisâ soleâ cadit equus, equo cadente cadit & eques, cadente equite tota ruit equitatio.* Nam hæc ita coherent, ut si equus ferream amittat calceum, respicere incipiat, aut claudicare; respicit equus ad lapsum pronissimus, equi lapsus periculum creat equiti, cum periclitatur eques, periculi societas ad equum transit; sic ambo simul concidunt. Ita profus si oratio minus attenda, si frigida, si neglecta sit, vix ullus mortificationi, vix alii honestæ actioni locus erit; tolle orationis adminicula, & intermoritur oratio. Itaque negligentia quandoque non summa plurimum malorum in vitam invehit.

Cithara vel testudo compluribus gaudet fidibus; chorda unica non facit concentum musicum: sic & oratio, fidium primaria, sed non sola sit, opus est etiam temperantiâ & sensuum custodiâ, continuâ opus est patientiâ & sui victoriâ.

Sed indagemus causam, unde hæc labes oriatur, ut quidam grandi studio in oratione iucumbant, mortificationem ex toto negligant. In promptu causa est. Habet aliquid suavitatis oratio; mortificationis indoles austera est & acerba: oratio velut dulcarius panis, aut placenta ex amygdalis, quæ melle & faccâ ro inspergitur, facilem reperit emptiorem, jam ante pronas invitat manus: at verò mortificatio velut lixum hordeum aut pulmentum avenaceum, quod majores apud Medicos laudat, quàm apud alios usus est, commendatur largiter, sed parcè tangitur: ita reperias non paucos, quibus jucundum est horas complures in templis hæere, sphaerulas precatorias decurrere, precatorios libellos evolvere, omnium Divorum genua incerrare; at ubi his ipsis non gravis molestia, ubi levis injuriola, ubi duriuscula aliquot ver-

bula sunt concoquenda, hæm quantum luctantur & nauseant? hæret in faucibus asperissimum pulmentum: nec glutire quidem, nedum digerere possunt, tam acerbos, ut putant bolos. Videte, oro, hos sanctulos, qui orationis plurimum, nihil habent mortificationis; dulcianas solum placetas esitant; apage aven-

Oratio reddit hominem promptum ad sui victoriam, mortificatione vero vero ad orationem.

Vita nostra est similibus horologiis.

Adminiculis orationis sublati intermoritur oratio.

Cur aliqui etiam grandi studio in orationem iucumbant, mortificationem negligant.

Juvenal. Satyr. 10. v. 55. gemit & incerrare Deorum.

Quis finis Rhetoricæ caelestis.

Job. c. 12. v. 8.

Sic venia vocat minime Tulliana.

Isa. c. 1. v. 13. 14. 15.

Ibid. v. 16. 17. 18.

nam, a page hordeum, orare cupiunt, pati recusant; sed revera nec bene orabunt, qui mente tam iniqua patiuntur. An non vel unde liquet, quam sit necessaria orationis & mortificationis mixtura.

Ludovicus Granata vir religiosissimus, ejusmodi homines, qui multa quidem orationis, sed mortificationis sunt exiguae velut penicillo depingens. Habent, inquit, calencarium suae devotionis solumque precum; his omnia cedant negotia, necesse est; non dormiunt, dum has absolvent; quidquid iacturae fiat in aliis, modò suas illi precatiunculas recitarint. Dixertis esse homines orationis multae. Sed arcas eorum inspicite veste plurimà oneratas, horrea illorum ingredere, quae plurimum annorum segetes stipant, cistae & crumenas refera argento & auro refertas. At illi tam pii homines sident famelicos, mæ vestitos, ære alieno pressos pauperes, nec obolo juvant: vestes acervant pro tinearum pascuis, frumentum cariori servant annonae, aurum captivum in carceres contrudunt, castibus futuris grande solatium. Sed & thorum corda per Momii fenestellam intueri, deprehendes atrocem iram, invidiam robustissimam, simulates multi temporis, odia inæterata & penitus insita, similesque animi pestes: subinde studio nomina à se contracta non expungere, æs alienum non dissolvere sustinent, aut avartitia, aut nimia negligentia induci, aut certe ne aliis videantur divites. Subinde annis compluribus non gravi offensâ læsi, nec salutare quidem dignantur, quos oderunt. Quòd si eos vel aliena premat, invidiola, aut levis despectus tangat, impatientissimi sunt. Arduum quid ac difficile aggrediendum? sunt timidissimi. Mox manus retrahunt: devotionem suam impediri ajunt. Quid hoc, oro, aliud est, quam multis orationibus se tangere, & nihil vitiositatis emendare, remini quidquam indulgere, sibi omnia, omnibus alijs acriter velle imperare, sibi nihil? hoc equidem est languorem pecum curare, & sædam capitis porrigentem negligere.

O sanctuli, o precatores magni, mixtura, quam diximus, non fit oratione solâ, sed & mortificatione. Bona est oratio, sed cum jejuniis, optimè facitis, cum preces extenditis, sed passimè agitatis, cum cupiditates & libidines, cum vitiis ex Adamo traduces vigere ac florere sinitis. Mortificationem orationi jungite, & magni nobis non Pharisæi, sed Bartholomæi eritis. *Matth. c. 7. v. 21.* Dicitur Domini ne quis: Non omnis, qui dicit mihi, Domine Domine, intrabit in regnum celorum, sed qui facit voluntatem Patris mei.

Ea, quæ non solida & vera est devotio, caret iustitiæ fundamento. Nem cum humanæ vitæ sit finis observatio divinæ legis, oratio autem ad hunc finem sit modus & via, luculentus error est, viam pro vitæ termino complecti. Finis ac scopus noster, lex Dei est, & sanctissima ejus voluntas; ad hanc autem Oratio & Mortificatio duces sunt, & separari sequeunt. Mortificatio calicem amariorum ingerit, & haurire persuadet; ut facilius perhauriatur, condit eum oratio.

§. III.

Doce ara in templo Salomonis incensæ & victimarum orationis & mortificationis effigies. *Cant. c. 4. v. 6.* Gemina visabantur aræ in Salomonis templo, una erat incensæ, *Videtur manum altera.* Præclara Orationis & Mortificationis effigies. Neque enim satis est altare, in quo thura odorisque incenduntur, sed & aliud statuendum est, in quo pecudes & hostiæ cædantur. Qui preces fundit, optimos odores spargit; qui cupiditates suas excindit, hostiam immolat, dum se ipsum vincit.

Caelestis sponsa destinatum iter profectura: *Vadam, inquit, ad montem myrrhae & ad collem thuris.* En iterum Orationis & Mortificationis non obscuram imaginem. Sed cur, obsecro, in colle thura, in monte myr-

tham ait crescere? Profectò non gratis id dictum, censuimus, cum sacri codices nullos nec quidem apices habeant supervacaneos.

Ita rectissime collem thuris, & montem myrrhae nominat sponsa. Facilius collis quam mons confenditur, imò collis ad montem via est: ita prorsus Oratio ad Mortificationem semita est; hinc & facilius est orare, quam cupiditati ac libidini suae imperare; suavius verba fundere, quam animum frangere; illud colliculus, hoc mons est. Atque hoc octilis subjicere facillimum. Quisquis salutare sui odium non habet, & se ipsum non audet despiciere, is certè jucundius horâ integrâ orat, quam ut injuriosum verbum vel unicum admittat. Ita collem horâ unâ superat, at verò per montem myrrhae vix hebdomada unâ aut mensē toto eludatur; mordacius dictum, quod in se iactari audit, multo tempore concoquere nequit. Nimirum thus suavè fragrat, sed myrrha mordet. At nos mulceri cupimus, non morderi. Ita de pluribus cum S. Ignatio dici potest: Homines sunt multa orationis, sed non multa mortificationis; colliculum thuris non inviti adeunt, sed arduum myrrhae jugum: difficillimè transcendunt.

Quam autem hoc verum sit, quis explorare poterit, seipsum ita pervestigando: Dic, quantum in Submissiois ac Humilitatis studio promoveris? Si quid injuriæ tibi accidat, quam æquo id animo perfers? quæ aliter debilitati concedere, qui necessitati succurrere, qui lædenti veniam dare, qui afflictorum commiserescere didicisti? Dic, quomodo linguam frenare, carnem petulantiam domare noli? quantum spei quantumque fiducia in Deum geris, præsertim cum tempestates ingruunt, cum volat fulmina, cum adversa irruunt? quanto num ambitionis, nû philautiæ & proprii amoris in te aliquid expugnasti? An non affectus tui etiam in te vivunt integerrimi? En myrrhae montem, en mortificationis arduum tramitem: Ascende. Sed sine sudore non penetrabis illuc: à colle thuris, ad colivum myrrhae itur. Ideo oramus, ut cupiditatibus imperare possimus; alterum alterius subsidium gaudet.

Hanc Orationis & Mortificationis mixturam denotans Chrysothomus: *Qui pulsat ostium, inquit, non tantum voce, sed & manu clamat. Qui fores cæli ferire cupit, non tantum Orationis vocem, sed & mortificationis manum adhibet. Bona est oratio, sed bona est cum jejuniis & elemosinâ.* At verò jejunare velle, sed nolle carnem macerare, est velle piscari, sed aquam refugere; Amare Orationem, sed odisse Mortificationem, labor irritus. Eamus, dum licet, ad thuris collem, & ad myrrhae montem, dum perveniamus in amœnissimos, & pensives cæli hortos.

§. IV.

*Q*uid causa est, quòd spiritus divinus, pictor excellentissimus, cum animæ formosissimæ simulacrum veranque effigiem in Cantico Canticis expressisset, nullas ei manus appinxerit; at verò in Salomonis proverbii manus ei plurimas penicillo apposuerit. Hinc illa crebrius ingeminantur: *Operata est confilio manuum suarum: De fructu manuum suarum plantavit vineam; Manum suam misit ad sordiam; Manum suam autè aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem: Date ei de fructu manuum suarum.* Cur hic tot sese manus exerunt, alibi nullæ? Ratio non obscura est: In Cantico de pingitur anima, quæ cum Deo miscet colloquium, & tota orationi vacat: quia tamen etiam procedendum ad actionem, quia Mortificatio jungenda Orationi, numerosis sanè manibus est opus, ut non tantum docere possit, sed & facere, ut non solum verba fundere, sed & opera monstrare velit. Inanis est oratio, ubi nulla mortificatio, vel ubi prava est actio.

Hoc

Aug. tom. 2. ad probam fin. Chryf. 10. 2. in cap. 172. Math. 26. 18. mibi pag. 228. Idem in c. 10. m. 15. pag. 743. Aug. 1. in 1. 76. mibi pag. 343. Hier. 6. 29. v. 13. Joel. 6. 2. v. 12. D. 1. c. 10. m. 15. pag. 743.

Hoc Augustinus clarissime testatus: In jejuniis, inquit, & vigiliis, & omni castigatione corporis quam plurimum adjuvatur oratio. His paria sunt, quae Chrysofomus dixit: Qui orans jejuniis, binas possidet alas, quibus ventos ipsos violando praetervehitur. Non enim oscitat, nec torpet orando, quae multi patiuntur: sed igne ardentior & terra superior est, quare terribilis hostis a demonibus redditur. Nihil est enim homine prope orante potentius.

Vacuum autem intrat ante Deum, qui veniens ad orationem, nullam elemosynam facit: Elemosyna preparatio est orationis. Item jejunium est adiutorium orationis, quia oratio sine jejunio gracilis est, & infirma. Nam oratio illa est fortis, quae fit in spiritu humili, & corde tribulato. Spiritum autem humilem & cor contritulum habere non potest, qui manducet & bibat, & delictis fruatur. Ideo quaecumque Sancti pro aliqua necessitate voluerunt exorare Deum, jejunium cum oratione conjunxerunt: sicut Daniel & ceteri. Unde, quia virtus orationis jejunium est, nunquam separantur ab invicem, sed ubique simul ponuntur. Oratio & jejunium a morte liberant. Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine jejunio, nec jejunium sine oratione. Nam virtus orationis est opus justitiae. Oratio autem quasi suavis odor est operis boni. Sicut ergo res aliqua sine odore potest esse, odor autem sine re aliqua esse non potest: sic opus sine oratione aliquid est, oratio autem sine opere bono nihil est: & si oras, non ex fide oras. Ita Chrysofomus verbum de verbo expressit. Mortificationis mixtura orationi plane necessaria.

In liquido est, plus illum ubrinere gratiae, qui ampliori munierit viam ad obtinendam gratiam. Atque nemo inficiari poterit, cum in hoc agendo totum esse, qui corpore simul & animo le gratia divina dignum fixerit. Multi Deum quaerunt, sed non quaerunt toti. Verè, inquit Augustinus, tunc tibi Deus attendit, quando ipsum quaeris, non quando per ipsum aliud quaeris. Quod Dei jussu Propheta Hieremias & Joel proclamant: Quareis me, & invenietis, cum quaesieris me in toto corde vestro. Concervimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis, & in sietu, & in planctu. Non solum hic orationem, sed & mortificationem, idque acriori mandato exigit. Hinc Danieli tam benevolentem & caelo submissum est responsum: Quia posuisti cor tuum ad intelligendum, ut te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua. Quoties unque denum sacri codices Israelis populum non solum orationibus, sed & jejuniis afflictum, simul etiam exaudiri commonefrant. Cui confirmando aunt matrem Christi secretis affatibus Hassæ principii Elisabethae dixisse: Crede mihi filia, nulla ferè gratia in hominis animam nisi per orationem & corporis afflictionem descendit.

Ita nimirum Deus è fortunæ bonis elemosynam, è corporis bonis jejunium, è bonis animi orationem postulat. Hoc dignum Deo sacrificium est. Quocirca summe necessaria est Orationis & Mortificationis mixtura: Laudandus Deus non solum in choro, sed & in tympano.

CAPVT X.

De orationis loco ac tempore de situ corporis inter orandum.

Lysias cum Socrati orationem, quam in ejus defensionem composuerat, recitasset: Praeclara, inquit Socrates, & elegans est oratio, sed Socrati non convenit. Erat enim aprior foro, quam Lyceo, cauldico convenientiam quam Philosopho. Percundatus est ergo Lysias, cur si bonam certamque judicaret orationem, eam sibi non convenire crederet? Cui

Philosophus: Nonne, inquit, fieri potest, ut calceus pulcher & elegans sit, pedi tamen graciliori minus conveniat? quo dicto significavit, tantò meliorem fore orationem, quanto esset tempori, personis, loco congruentior.

Ut Oratio, de qua loquimur, se nullà peccet, nunc etiam de Orationis Loco & Tempore, & de corporis compositione ad orandum accommodatiore disceremus.

§. I.

Cum Hebraeus populus seditione regem petere insisteret, quod Regum facti memorant, auditur Samuel omnia verba populi, & locutus est ea in auribus Domini. Secretum amat oratio, cubiculum quaerit, ostium claudit, jaclantiam excutit. Hypocrita & variegato tergo stelliones amant in Synagogis, & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus. Longè aliter viri sancti, quos Gregorius commendans: In auribus Domini loquuntur, inquit, ut dum hominum testimonia orantes fugiunt, ab eo qui occulta respicit, celeris audiantur. Nam pervenire ad Deum oratio nequaquam potest, quae ex intentione promittitur, ut ab hominibus agnoscatur. Hinc circo Samuel ne suam cum Deo familiaritatem ostentaret, in auribus Domini, hoc est, loco secreto, arbitris remotis, forensi strepitu excluso, cum Deo locutus est.

Ita Moses pro Pharaone oraturus, à Pharaone ab initum parans: Egredus à te, inquit, orabo Dominum. Quod idem denud assereps: Cum egredus fuerit, ait, de urbe extendam palmas meas ad Dominum. Idcirco quamdiu tabernaculum medio castrorum stetit, Deus cum Mose parcius egit. Arabi Mose, tollens tabernaculum, tetendit extra castra procal, tunc loquebatur Dominus ad Mosen facie ad faciem, sicut solet homo loqui ad amicum suum. Ita Mose & Aaron oraturi Dominum, prius dimissa multitudine ingressi sunt in tabernaculum foederis. Hinc est quod Deus Abrahamo velut primæ admiffionis amico quiddam arcani commiffurus: Eduxit eum foras, & ait illi: Suscipe calum.

Christus Dominus ipse, dimissa turba ascendit in montem solus orare. Chrysofomus teste in nostrum id exemplum fecit, ut tam à tempore quam à loco tranquillitatem orandi quaeramus. Tranquillitatis quippe mater exiens est, quietis portus, omnis perturbationis expultrix. Propterea Servator hunc morem tenuit, ut oraturus fugeret humanos cœtus, & loca solitaria frequentaret. Quod Lucas & Ioannes apertissime testantur observatum à Domino, ut ab omnibus turbis oraret solus. Hinc cenà ultimà jam clausà, Egredus ibat secundum consuetudinem in montem Olivæ. Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum, quia frequenter Iesus convenerat illic cum Discipulis suis. Sic autem orandi solitudinem amabat, ut non solum à turbis, sed ab ipsis etiam comitantibus Discipulis avulsus, cum Patre solo solus loqueretur.

Sed cur, mi Domine, in montes oraturus abis, cur Gethsemani eligis, cur olivetum noctu ingrederis, Placuit nimirum loca deserta divinà presentia sacrare, solitudinem in orationis portum convertere, placuit homines orationis amantes illic evocare. Quod Oseas olim promittens: Ducam eam in solitudinem, inquit, & loquetur ad cor ejus. Quod Hugo Victorinus dilucidans: Scrutemur, inquit, scripturas, & inveniemus vix aut nãquam Deum locutum fuisse in multitudine, sed quotiescunque innotescere voluit aliquid hominibus, nã gentibus & populis, sed vel singulis, vel acmodum paucis, & à communi hominum frequentia segregatis, vel per nocturna silentia, vel in campis & solitudinibus, & montibus, & vallibus se manifestavit. Sic locutus est cum Noe, cum Abraham, cum Isaac, cum Jacob, & cum Mose & Samuele. Quid est quod semper loquitur in secreto Deus, nisi quod nos ad secretum vocat? Et quid quod cum paucis loquitur, nisi quod nos colligat & uniat.

Atque hinc sacri secessus illi, hinc columnae Styli-
tarum, hinc delerta Eremitarum, cellae Anachoretarum,
scalae Alexiorum, sepulchra Hilarionum, antra
Macariorum, latibula Arseniorum, caenobia Reli-
giosorum, hinc oratoria domestica tot proborum ho-
minum. Secessum & otia quaerit ardens precandi
studium. Homines precationis studiosi ut Deum ad-
eant, a se abeunt; ut Deum quaerant, se relinquunt; ut
divinis obsequiis consecrentur, a profanis negotiis
feriantur. Hieronymus secessu sacro exultans: *Habeat
Roma suos tumultus, inquit, arena seviat, circus insaniat,
theatra luctantur: nobis adherere Domino bonum est, & po-
nere in Domino spem nostram, ut cum tanta in celo parva &
caedua quae esse nos doleamus in terra.* Imitemur Moysen, &
in foraminibus petrae, in vulneribus Domini Iesu ab-
conditi, transuentis Domini majestatem & gloriam
contemplerur.

Inter monitum beatae Tereae & illud est: Solitudo
imprimis orationi necessaria, quam sectarum Redem-
torem nostrum constat, ut exemplo nobis praeret.
Neque enim par est cum Deo simul & cum mundo
colloqui, quemadmodum si faciunt, qui dum orant,
cum aliis inter se aut secum ipsi fabulantur.

II.

Templum
est oratio-
nis domus
propria:
2 Mac. c. 3.
v. 38.

Clem Rom.
l. 2. c. 16.
Recognitio-
nis, ubi fit.

Matt. c. 21.
v. 13.
Luc. c. 11.
v. 17.
Ier. c. 19.
v. 46.

Mat. h. c. 6.
v. 55.
Act. c. 2.
v. 46.
Roff. v. 46.
L. 1. c. 33. in
hisp. Ioseph
& Barl.
b. S. Thomas
p. 3. q. 83.
art. 3. ad 3.
Vnde, in-
quit, quida
probabiliter
dicunt, quod
per ingressu
Ecclesiae co-
secrata ho-
mo co. i. qu.

Quamvis autem solitudo sit orationi amicissima,
est tamen templum orationis domus propria.
Quod Heliodorus vel inter plagas factus est: *Ed quod
in loco (templi) sit verè Dei quaedam virtus. Nam ipse qui
habet in caelis habitationem, visitator, & adiutor est loci illius,
& veniens ad malefaciendum percutit ac perdit.* Ideo viri
Deo amicissimi Noëmus, Abraham, Isaacus, Iacob,
Moses, Salomon, altaria aut templa struxerunt. Cle-
mens Romanus asserit Petrum Apostolum Antiochiae
paucis diebus plus quam septem millia hominum
Christo adunxisse, inter hos Theophilus è primatibus
urbis palatium suum in templum obulit. Apoc. 10.
Iacobus Caesaravugtae templum Virgini matri dicat-
se fertur. Thomas Melapore in India templum ex-
truxit, Martha & Magdalena Massiliam profectae duo
templa, Christo Servatori unum, Christi Parenti alte-
rum dicarunt. Quae aedes sacras Constantinus Imper-
ator Christo sacravit?

Atqui ed struitur, templa, ut in iis precationes tan-
to melius, quanto religiosius instituuntur. Pro sexcen-
tis millibus testium stat una Veritas, & ad templum
atque orationem invitans: *Domus mea, inquit, domus ora-
tionis est.* Hinc Antiochenus Praeful & Martyr Ignatius
ad Magnesianos scribens: *Omnes, inquit, ad orandum in
idem loci convenite: sit una communis precatio, una mens, una
spes, in charitate & fide inculpatae in Christum Iesum, quo nihil
prestantius est. Omnes velut unus quisquam ad templum Dei
convenite, velut ad unum altare, ad unum Iesum, Christum
Sacerdotem.*

In templo esse non frequens tactum, sed quotidia-
num erat Christo Domino: *Quotidie inquit, apud vos
sedebam docens in templo.* Christianorum primi Hieroso-
lymis, ut Lucas testatur, *quotidie percurantes unanimiter
in templo erant.* Ita rex Iosaphat templum a se constru-
tum & ipse creberrimè adibat, & alios ut adirent,
compellebat. Templum aptissimus orationi locus
est, cum propter divina mysteria, & alia sanctitatis
signa, quae illic oculis incurunt, tum etiam ob mul-
torum illic adorantium concursum, qui preces plu-
rium consensu multiplicatas Deo reddit commenda-
tiores. Promissum Domini est: *Vbi sunt duo vel tres
congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Quod ex-
plicatissime tradens Chrysothomus: *Domini quidem,
ait, orari potest, sic autem, ut in Ecclesia non potest, ubi tanta
Patrum multitudo, ubi clamor ad Deum unanimiter emitti-
tur. Non ita Dominum per se solum orans audieris, ut cum fra-*

*tribus tuis. Hic enim majus aliquid est: pura, unanimitas &
consonantia, charitatis vinculum, & sacerdotum orationes.* Hinc
Baillius de templorum usu disserens: *Hic magna
nobis inquit, sum possessio, hic omnis spes nostra sita est.*

Enimvero templum sic frequerandum est, ut cum
opus, locus omnis sit templum. Oret igitur in sua offi-
cina sartor, oret in sua pergula mercator, in taberna-
culo, in ultrina faber, sub suo fornice aromatopola, in
curia senator, inter chartas suas bibliopola, oret ad
furnum pistor, ad locum cocus, ad mensam argenta-
rius, ad pluteum literarum studiosus. Nonne carce-
rem Paulus in templum commutat? Nonne Rex
Ezechias lectum in confessionis sedem eduxit? Non-
ne latro crucem in altare sacravit? Nonne Ionas ba-
lana ventrem facillum & oratorum effecit? In ca-
eno Hieremias, in leonum cavo Daniel, in flammarum
medio tres Hebraei juvenes, in montibus & crebro Da-
vid, in medio campo Chananaea, in ceteris & tenebris
cum Paulo Barnabas, in sterquilinio Iobus, puras ad
Deum preces effuderunt. Quae de re Chrysothomus
eximie: *Neque mihi, ait, quisquam dicat, quod nequit homo
secularis officio suo continue per diem orare, & ad ecclesiam
concurrere potest, quam facillime. Nam licet in eccle-
siam non sit facile concurrere, illic affixus tribunali potest orare.*

Et hoc multi secrete frequenter & intus clamante magistratu,
contemnite, contentente, furente, pro foribus stantes signo
muniti, & pauca verba per cogitationem orantes, ingressi
mutaverunt cum, atque mitigaverunt, & mitem ex sero red-
didere, nec a loco, nec a tempore, nec a clamore quidquam ad
hanc orationem impediti sunt. Nam ubicumque sis potes altare
tuum constituere, nihil enim locus prohibet, nec impedit tem-
pus. Licet enim & forum petentem, & ambulantem per se pro-
lixas facere orationes, licet & in officina sedentem & pelles
suam animam Domino dedicare. Licet & sero ementi, &
ascendenti, & descendenti, & adsanti loco, cum ad ecclesiam
ire non poterit, orationem facere prolixam & solertem. Non
enim locus Deus veretur, sed unum exquirat, servidam men-
tem, & contententem animam. Non est querendus locus, sed loci
principium. Licet in balneo sis, ora. Si mentem namque mun-
dam habes ab immundis motibus, licet in foro sis, sive in via,
sive in foro constitutus, sive in mari, sive in diversorio, sive in
officina positus, sive sis ubicumque, Deo poteris invocato petiti-
onem obtinere: ubicumque sis ora.

Ergo ut in compendium dicta conferamus, solitu-
do seu cubiculum a turbis remotum orationi gratissi-
mum, proprius tamen orationis locus est templum,
imò & in templo fruenda solitudo, & in mediis turbis
turbæ sunt excludendæ. Ita denique, cum tem-
plum commodè adiri non potest, locus omnis tem-
plum est.

S. III.

Quod ad corporis situm in oratione spectat, hoc
asserimus. Cum supplex veniat qui orat, par est, supplex
ut supplicis habitum pra se ferat. Supplicem decet
caput aperire, genua flectere, manus caelo attendere,
omnem gestum ad reverentiam & submissionem co-
ponere. Chrysothomus feminam petulantius com-
ptam ad templum tamen, & ad preces properantem
affatus: *Quid dicis, inquit, Deum precatura pergis? &
ornamenta aurea circumfers, flavosque crines & ipsos
auro compositos? An verò saltatura ad Ecclesiam
pergis? Nam ut tui spectaculum praebeas advenisti?
Ut Deum pro peccatis suppliciter depreceris, ut tuis
sceleribus veniam cum gemitu ac lacrymis petas, ut
Dominum tibi propitium facias, accessisti; quid tem-
plum ornate improbo atque intemptivo studio con-
tendis? Non iste supplicis est habitus. Quo enim pa-
cto ingenuilicere potes ac lacrymas fundere, atque in-
tentissime, ut decet, orare, quae ejusmodi ornatu com-
pta procedis? Nam ceteri lacrymas fuderis, risum cer-*

mentibus huiusmodi lacrymarum movebunt. Non iste supplicis est habitus.

Ita sibi quique dicat: En ades cum Deo locuturus, ergo genua submitle, deprime oculos, attolle manus, tumoris alas contrahere, indue personam supplicis.

Apud Assyrios olim, & Hebraeos, aliaque gentes consuetudinis fuit, ut supplices majorem sui miserationem ad tribunalia excitaturi, in terram sese prosternerent, cinere confpersi, & ad omnium pedes provoluti. Ita humi jacentes & pulvere sordidati suppliciter Hebraei Alexandriae incolae Petronio Praetidi, ita Vlysses Alcinoos Regi, ita Martius Coriolanus Volsco- rum Principi. Eo spectat ista de vatis comonitio: Descende, sede in pulvere Virgo filia Babilonis, sede in terra: Supplicis gere habitum, in terram te abijce, luge, deprecare.

Principes, Reges, Caesares, sanctissimi quique viri submissis genibus orantur. De Salomone Regum facti testantur his verbis: Factum est autem cum complisset Salomon orans Dominum omnem orationem, & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini, utrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in caelum. Ita Petrus, ita Paulus ita Stephanus positus genibus orarunt. Ita Lunatici Pater, ita leprosus, ita ipse Christus Dominus non in genua solum, sed in faciem quoque procidit & oravit. Hebraeos flexis genibus orare consuevisse constat e pluribus. Optima inter orandum corporis compositio est, quae orationem non impedit, sed promovet, & accendit. Hinc oculos in caelum attolere, brachia expandere, totum corpus in terram prosternere, Cassianus praeclarissimum affirmat. Christus sublatis in caelum oculis ut plurimum oravit. Martinus Turonensis praeful morti proximum, supino jacens corpore orabat. Cumque eum discipuli rogassent, ut converso corpore tantisper, dum remitteret visus morbi, pronus conquisceret: Sinite, inquit, caelum potius quam terram aspiciam, ut suo jam cinere profecturus ad Deum spiritus dirigatur.

Arclatenus Praeful Caesarius in eos, quibus sub oratione niti genibus grave est, non immerito exandescens: Vellem scire, inquit, qui nec genua flectunt, nec inclinare capita volunt, si aliquid sibi satis necessarium, aut a iudice, aut ab aliqua potenti persona expererent, utrum stantes & recto capite negligenter, & tepide supplicarent? Rem terrenam ab homine terreno querimus, & prope usque ad terram nos humiliter inclinamus: & a Deo remissionem peccatorum, & aeternam requiem inquirentes, nec capita inclinare, nec genua submittere dignamur? Et exemplo Christi Domini sub aspectum positus: Prostratus, inquit, in terram orat Medicus, & non inclinatur, egrotus; orat iudex, & orare distimulat iudicandus?

Doctissimus Afer Tertullianus Christianorum in oratione mores explicans: Hinc suspicientes Christiani, ait, manibus expansis, quia innocuis, capite nudo, quia non erubescimus, denique sine monitore quia de pectore oramus, precantes sumus semper. Cum Deum, inquit, precamur, in caelum oculos mentemque convertimus, non tenentes manibus aras, aut adductam togam, sed passis brachiis ac manibus, ut quae innocentiam explicant, nec velato capite, sed nudo; denique dictatas a sacrificio preces non concipimus, sed ex ipsa sede animi spiritusque nostri cum suspiriis gemitibusque vota exponimus.

Idem Tertullianus illos, qui sedentes orant, gravius reprehendit, quod vel reverentiam negligant, vel idololatrias imitentur: Verba Tertulliani sunt: Porro cum perinde faciant, nationes adoratis sigillaribus suis residendo, vel propterea in nobis reprehendi meretur, quod apud idola celebratur. Eo apponitur & revertenti crimen etiam ipsis rationibus, si quid sapienter, intelligendum. Siquidem irreverens est aspidere sub conspectu, contrariaque conspectum eius, quem cum maxime revereris, ac veneris: quanto magis sub conspectu Dei vivi, angelo adluc orationis adstante, factum istud irreligiosissimum est, nisi ex-

A prostratus Deo, quod nos oratio sanguaverit. Ita Tertulliano sub oratione lessio minime probatur. Addit: qui cum modestia & humilitate adstantes magis commendamus Deo preces nostras, ne ipsis quidem manibus sublimius sed temperate ac probe elatis. Ne vultu quidem in audaciam erecto. Nam ille Publicanus, qui non tantum prece, sed & vultu humiliatus atque dejectus orabat, iustificatio Pharisaeo procacissimo discipulo.

Profecto & Augustinus cordis affectum, & corporis gestum in oratione conjungit, nam alterum ab altero mirifice juvari & excitari adferens: Nescio, inquit, quomodo cum hi motus corporis fieri, nisi motu animi procedente non possint, eissem rursus exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur: ac per hos cordis affectus, qui ut fierent ista, praecessit; quia facta sunt, crescit.

Clarissime Hieronymus, ut doceret ad orationem submittenda esse genua: Fixo, inquit, in terram poplite magis quod a Deo poscimus, inpetramus. Legimus enim & Paulum in litore sic orasse, & genuclationes in oratione praecipias.

Quamvis igitur cordis affectus imperet, ut exterior corporis gestus sit decens, tamen interior ille per hunc ipsum excitatur, coeque altior erigitur animus, quo majori submissione deprimitur corpus. Aequum igitur est, ut in oratione corpus etiam sui officii meminerit, & quantam poterit ei qui adoratur, reverentiam adhibeat. Ad do de orationis tempore.

§. IV.

Deus quovis tempore ad audiendum paratissimus est. Chrylottomus tam facilem ad divinas aures accessum explicans: Non assisit miles, inquit, qui expellat, non satellites qui dicat: Non est nunc tempus accedendi, veni postea, sed quando veneris stat audiens; etiamsi tempore praedii, etiamsi tempore cenae, etiamsi nocte interpestis, etiamsi in foro, in via, etiamsi in cubili, etiamsi intus in iudicio a qua magistratum fuerit, & eum vocaveris, nihil verat, quo minus tuam petitionem audiat, si rite vocaveris. Semper & assidue potes eam interpellare, & nulla difficultas adest. Neque enim opus est janitoribus, qui te introducant, non dispensatoribus, procuratoribus, custodibus, aut amicis: sed quando ipse per te ipsum accesseris, & tunc maxime audiet.

Summus Hebraeorum sacerdos sanctuarium ingressurus aureis cingebatur tintinnabulis. Vide, obsecro, quantum facilius ad Deum pateat, quam ad hominem accessus. Solent viri principes habere ad manus tintinnabula, quibus famulos ad ingressum vocet; neque enim fas est ulli ad lubitum irruere. At vero Deus non sibi haec tintinnabula retinebat, sed Sacerdoti committebat, ut ostenderet tempus a se ingrediendi & orandi a famulo constituendum, cum prompta hominis voluntas, sit Dei alloquendi facultas.

Pharao a raris pessime habitus rogavit Mosen, ut Dominum sui causa deprecaretur. Cui Moses: Constitue, inquit, mihi tempus quando deprecer pro te. Cur, obsecro, Moses praedicti tempus in Pharaonis arbitrio collocavit? ut sciret Pharao, inquit, Alphonfus Toftatus, Deum ad audiendas preces quovis tempore promptissimum esse. Nihilominus ista orandi tempora minime negligenda sunt.

Beatus Antoninus refert Anachoretam virum integerimum ab Angelo quot diebus botrum uvarum accepisse in cibum, sed hoc discrimine. Quando ille religiosus stas orandi, rices preproperate anteverit, botrus erat immaturus; cum preces diutius aequo distulit, ficus videbatur botrus ac rugosus; cum congruo tempore precandi pensum pertolvit, suavis & maturus ferebatur botrus. Res hic loquitur quam Deo placeat constitutum orandi tempus non temere negligere. Omnia tempus habent. Tempus orandi, & tempus laborandi.

Tertul. l. de orat. c. 12. & 13. mibi pag. 182.

Aug. 10. q. 1. de cura pro moribus c. 5.

Hier. 10. 6. 2. in ep. ad Ephes. c. 3. mibi pag. 174.

Chryst. 10. 16 in psal. 4. mibi pag. 611. Omni tempore ad audiendum est Deus paratus.

Exod. 8. 8. v. 9.

Antoninus parte 3. tit. 17. c. 4. 5. 4.

Eccles. c. 3. v. 1.

Qua-

Et cu Deo locuturus sit, genua submittere oportet. Homerus Odiss. 1. 1. Dionys. Haec. 1. 1. Philo Hebr. de Legatio ad Caes. 1. c. 47. v. 1.

3. Reg. c. 3. v. 54.

Caesar. Arclatenus h. m. 30.

Tertul. in Apolog. c. 30. mibi pag. 62.

Sigillaria, imagines parvae fictiles, & agrotos non porfirin. & nec loci consuetudinem impugno.

Dan. c. 6.
v. 10.
Psal. 54.
v. 18.

Quapropter rectissime is fecerit, qui stata orandi tempora sibi ipse praescripserit, & quantum fieri potest observavit. Ita Daniel senectus apertis in cenaculo suo contra Hierusalem viribus temporibus in die flectebat genua sua, & adorabat. Ita Rex David: Vespere, inquit, & mane, & meridie narrabo & annuntiabo, & exaudiet vocem meam. Ajunt Cassitam, licet diebus paene totis cantillet, ter in die, idque ante solis exitum mane, meridie ac vespere singulare melos fundere, laudando conditori. Vivum & insigne horologium! modo hanc temporis divisionem non negligamus.

Psal. 118.
v. 104.

Sed praeter ordinarium cujusque diei tempus, expedit certis etiam horis negotia semovere; & orationi seu meditationi se totum dedere. Hoc ille idem Solymaenus Rex religiosissime executus: Septies, inquit, in die laudem dixi tibi. Numquid praeter prandia, cenaeque ordinarias, sympotiola subinde ac convivio celebramus, cur animo suas delicias negemus? Atque hoc commodius fiet solemnioribus festis diebus. Ita etiam post confectum iter longius, post negotium intricatius transactum, aut cum magis premunt adversa, prolixius orandum. Hoc sciamus, orationem attentam & fervidam plus impetrare, quam remissam ac tepidam annis compluribus. Ita Tobiae conjux Sara triduo imprecata & incenata: ita Samuelis mater Anna, ita Esther regina, ita viri feminaeque sanctiores orarunt.

Socrates
hist. Eccles.
l. 1. c. 2.
Theodor. l.
216. 14.
Alii.

Alexander Constantinopolitanus praeful, ut vetus habet historia, cum Arrius Constantinopolim venisset, Constantini iussu, in Ecclesiae sinum recipiendus, grave certamen subivit. Neque enim fucatiissimas Arrii rationes ignorabat. Accedebant Eusebii Nicomediensis Antistitis minae Arrio plurimum patrocinatae. His angustiis Alexander pressus in templum Pacis se contulit, ubi terrae affusus, non sine magna vi lacrymarum, aliquot dies noctesque continuas oratione duxit. Orationis summa haec fuit: Si vera est, o Deus, Arrii opinio, diem ego disceptationi constitutum non videam: sin Arrius tot malorum auctor religione falsatur, luat impietatis penas. Praefinita die Arrio conscientia metum incussit, metus alvum laxavit. Miser ad latinam in foro secedens, cum alvo & sanguinem & animam una dejecit. Hoc ei fatum Alexandri preces conciliaverunt.

S. V.

Bern. serm.
86. seu ultimi
mo in Cant.
mibi pag.
828.

Verum ut gratum orationi tempus praefiniamus, Bernardum cenfeo audiendum, qui silentium nocturnum orationi congruentissimum judicans: Nec modo locum, inquit, sed & tempus observare oportet eum, qui sibi orare voluerit. Tempus seriatim commotibus apertisque, maxime autem cum profundum nocturnus sopor silentium indicit,

Thren. c. 2.
v. 19.

tunc plane liberior exit puriorque oratio. Conforge, lauda in nocte, ait Propheta, in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Quam secuta ascendit de nocte oratio, solo arbitrio Deo sanctoque Angelo, qui illam superno altari suscipit praesentandam. Quam serena & placida, nullo interturbata clamore vel strepitu! Quam denique munda atque sincera, nullo respersa pulvere terrene sollicitudinis, nulla aspicientis laude seu adulatione remota.

Psal. 133.
v. 1.
Chrysol. to. 1.
in ps. 133.
mibi pag.
1001.

Vates regius clamat: In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. Cur, inquit Chrysolomus, in noctibus extollende manus? Docens nos, non eam tantam in somno consumere, & ostendens puriores tunc esse preces, quando & mens est levior, & nobis est plus otii. Propheta quidem de lecto excitat, & deducit in templum, jubens totam illic noctem agere: at tu ne domi quidem manens hoc facis.

Psal. 6. v. 7.

Atque ut noverimus, quam serido Chrysolomus hoc omnibus persuasum cupiat. Hic mihi sermo, inquit, & ad viros, & ad mulieres. Flecte genua, Dominum tuum orationi fieri propitium. Plus nocturnis placatur orationibus. Regis memento dicentis: Lavabo per singulas noctes lectum

meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. Quantumcumque sis delicatus, non es illo delicatior; quantumcumque sis dives, non es ditior Davide, qui rursum dicebat: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. Tunc inanis gloria non interruptit. Post tales pernoctationes somni suaves, & mira revelationes. Hoc fac tu quoque vir, nedum mulier. Ecclesia sit domus ex viris & mulieribus constituta. Si tibi sunt & filii, per omnes in nocte fiat Ecclesia: si vero molles sint, & vigiliam non ferant, usque ad unam orationem vel alteram excita & colloca. Nil illo melius penitales orationes suscipiente. At, inquit, laboravi per diem multum, & non possum. Prætextus & occasio sunt ista. Nam quantumcumque laboraveris, non laborabis quantum arrius malleam tam grauem ex tanta demerens alitradine, scintillas & sumum toto suscipiens corpore, & tamen majorem noctis patrem in hoc absumit. Scitis & vos mulieres, quando in agrum vel ad pernoctationem proceditis, quomodo per totam noctem vigilatis?

Nimis hoc verum, o auree orator, quam enim suaviter totas noctes potando, ludendo, saltando, vel ad chartulas pictas, vel ad abacum lusorium, & coronatos calices consumimus? Hic pervigilare jucundum est; hic vigilantissimos capitoli custodes anseres superamus.

S. VI.

Sed quod dicere coeperat pertextens Chrysolomus: Crede mihi, ait, non ita rubiginem ignis excoquere boni, a. solet, sicut nocturna oratio nostrorum rubiginem peccatorum. Pop. mihi Quare Christus ipse in monte pernoctabat? Nonne ut nobis forma fieret? Tunc plantae respirant, in nocte dico, tunc & anima maxime rorem & plus illis suscipit; quae per diem sol excussit, haec nocte refrigerantur.

Verissima sunt haec Chrysolomi. Quam enim potenter ad optima cogitata invitata nocturni silentii tempore innube & stellatum caelum suspicere, tot illic ardentes faculas numerare, tot noctis ignes ex disposito lucentes contemplari, infinita haec aeris spatia mirari magis quam metiri; & occupandum in caelo locum sibi deligere, ita ite cogitationes divinas emicare. Haec vera libertas animi, haec sancta ejus evagatio. Subducit ille interim se custodiam, in qua tenetur, & caelo reficitur. Hinc mortalis vitae tedium, hinc amor & ingens desiderium beatorum. Hic animus nosse incipit unde descenderit; hic explorat quod iturus sit, quae sedes expectet miserae servitutis legibus solum. Et quis eum veteri tunc caelo interesse? Tanti est noctu ad preces cogitationisque sanctiores vigilare. Tunc enim cum vate divino vociferari licet: Anima mea desideravit te in nocte: sed & spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Memor sui nocte nominis tui Domine.

Ambrosius hinc documentum fumens, ne unquam ab hac meditatione feriemur, sed noctem somno subducamus, & Deo teneremur: Hoc nomen Iesu, inquit, invoceris diebus ac noctibus, nullumque tempus praedicandi vacuum sinat sancta devotio preterire. Ad rem persuadendam hoc utitur argumento: Si, ait, studentes doctrinis secularibus perparum somno indulgent, quando magis qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somno corporis impediri, nisi quantum naturae satis est.

Felices igitur eos, non qui etiam dies dormiunt, sed qui etiam noctes vigilant. Hi enim plane vivunt: illi alij thalamo taquam tumulo meriti moriuntur. Quod Petrus Chrysolomus erudite affirmans: Semper, inquit, & ad omnia vigiliis esse salutaris, nullus ignoret. Revera plus vigilare, plus vivere est. Quid tam mortis simile, quam dormientis aspectus? Quid tam vitae plenum, quam forma vigilantis? Sed illo prior Clemens Alexandrinus: Nullus homo dormiens, inquit, ullius est pretii, magis quam qui non vivit. Somnus enim non secus ac publicanus, dimidium vitae pedes, & tempus nobiscum dividit.

Igitur somno detrahere quod orationi detur, partitio

Psal. 118.
v. 62.

Chrysol.
serm. 118.
pag. 126.

Ad optima
cogitata
invitata.

Isai. 64.
v. 9.

Psal. 118.

Chrysol.
serm. 118.

Clem. Alex.
xand. l. 1.

pedes. 67

titio æquissima est, omniumque vocibus laudata. Quibus autem nimium grave est, noctis medio calentem nidum deserere, si saltem quoties ultra evigilant, has breves vigilas oratione distinguant, & manè tantò citius strato confurgant. Aurora non Musis solum, sed & beatis genis & caelo amica est. Apollonii Thyanæi præceptio erat: Adveniente aurora cum Diis esse verlandum.

Æterna sapientia clamat: Quoniam oportet prævenire solem ad benedictionem tuam & ad orientem lucis te adorare. Manè ab Israël's populo manna colligendum fuit, alioqui solaribus radiis incallescens tabellebat, Manè potentissimus rex Sionis David in preces effusus: Mane, inquit, astabo tibi, & videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es. Exaltabo manè misericordiam tuam. Et manè oratio mea præveniet te. Nam, quod Siracides ait, Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo ad Dominum, qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur. Neque hoc priscis gentibus ignarum. Rex Aeneas pietate insignis habitus.

Vota Deum primo victor solvebat Eoo. Matutinum tempus divinis colloquiis aptissimum & convenientissimum est. Quod Salomon affirmans: Bene confurgit diluculo, inquit, qui querit bona. Manè corpus omne orationi habilis, caput defæcatum, stomachus exoneratus, tempus quietum, animus à diurnis negotiis vacuus, vegetiores sunt omnes sensus. At ubi cœna longa, cibus potiusque copiosus, & mollis est lectus, ohei somnus etiam longus, oratio brevis, aut nullærit. Hæc sibi coherent, Vara Vibiam sequitur. Quod si manè deceter cogites orare, prius vesperi semen sparge, & post lustratam conscientiam, piâ sanctaque cogitatione somnum incipe. Talem te manè postero videbit, qualem te præcedens vesper somno tradidit. Quemadmodum is qui noctu prunas cineribus operit, ut tantò facilius mane proximo ignem eruere, pabulum subjicere, focum struere possit.

§. VII.

Animas ad Deum erigendus cum quis expergiscitur: Ad sacrum hunc orationis ignem melius fovendum, expedit omnino, ut quotiescunque noctu quis expergiscitur, mox animum in Deum erigat, hac brevi aliave simili orationculâ: Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto: Aut: Dominus meus & Deus meus: Aut: Domine Iesu, miserere mei, & dirige me. Piorum certè Christianorum sancta consuetudo est, ut, ubi post absolutas preces cubitum concesserint, pii aliquid cogitare instituant, & cogitationi, aut ipsi etiam orationi huic indormiant: idemque faciant, cum noctu evigilant.

Quia diabolus ad semisopitum hominem sit attentus, quem impuris cogitationibus concipiendis esse aptissimum non pœscit. Eam etiam ob causam manè prima omnium cogitatio sit Dei memoria; alioqui Satan suggestionibus frædis mentem præoccupat, & ita diem reliquum omnem matutine semine corrumpit. Qualis diem cœperis, talis plerumque finies; nec bonam diei diem expecta, si malum fuerit illius principium.

Incredibile dictu est, quàm diabolus ad semisopitum hominem sit attentus, quem impuris cogitationibus concipiendis esse aptissimum non pœscit. Eam etiam ob causam manè prima omnium cogitatio sit Dei memoria; alioqui Satan suggestionibus frædis mentem præoccupat, & ita diem reliquum omnem matutine semine corrumpit. Qualis diem cœperis, talis plerumque finies; nec bonam diei diem expecta, si malum fuerit illius principium. Huc omnino spectat illud Ioannis Climaci, qui refert unum aliquem è priscis Anachoretis dicere solitum: Se in oratione matutinâ cursum totius diei contemplicere: quali enim tenore ac modo prima illa oratio præcederet, tali cetera omnia eo die solere sequi. Mala oratio, malus dies: oratio intenta & tranquilla, talis etiam dies. Quod planè verissimum videtur, & inter religiosos viros quotidianâ experientiâ probatum. Orationem enim, ait Climacus, rectissime tradunt Theologi esse speculum. Statum tuum oratio tua manifestat tibi. Dimidium diei aut totum habebit, qui manè ardentè & attentè oraverit.

In eam rem Iobus apertissime monens: Si tu, inquit,

A diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus; si mundus & rectas incefferis. Statim evigilabit ad te, & pacatum reddet habitaculum iustitiæ tuæ. Ideo David tam matutinus ad orandum evigilans: Prævenierunt, inquit, oculi mei ad te diluculo. Regium hoc exemplum Ambrosius aspiciens: Grave est, inquit, si te otiosum in stratu radis solis orientis, inverecundo pudore conveniat, & lux clara sexat oculos somnolento alibuc torpore depressos. An nescis, & homo, quidd primitias tui cordis ac Vocis quotidie Deo debeas?

Hoc reverà Salomon velut vestigial exigens: Honora Dominum, inquit, de tuâ substantiâ, & de primitiis omnium frugum tuarum. Aequissimum profus est, ut Deo primordia rerum nostrarum omnium offeramus. Idcirco non solum manè, sed & interdum actiones omnes à precibus auspiciandæ; semper in mente sit illud Domini: Sine me nihil potestis facere. Iugem hunc orationis usum Hieronymus plurimum commendans: Instantiam, inquit, & orationis perseverantiam nos habere propheta docet. Qui ad cupita pervenire voluerit, flectere mentem ab orationis studio non debet, sed magis perseverare illum in captâ intentione oportet. Sic Annæ precantis Vultus non sunt amplius in diversa mutati Nunquam enim amplius orare desinit. Ita cæcus Hierichuntinam viam obfidens tantò magis clamabat, quantò magis tacere jubebatur. Quod illa & ille tam perseveranter petiit, liberaliter à Deo & illa & ille impetravit. Oprimè dixit Gillebertus Abbas: Pertinax oratio peringit ad finem. Et sibi in initio sicca & velut saxea videatur, oleum tamen gratiarum elicies de durissimo hoc saxo, modo perseveres, modo te longior morâ non dissolvat, modo tua votâ dilatione non teneant. Cave, ne illud tibi de Evangelio impropereur: Sic non potuisti unâ horâ vigilare mecum? Quod si torpor abest, vide, ne dilationis radium te fatiget, & desiderium tuum infringat. Probique reatus est, si sit anima vel in postulatione remissa, vel deficiens in expectatione. Vigilate igitur & orate.

CAPVT XI.

Quantæ sint efficacix orationes complurium, & publicæ.

Nitebatur Archidamus Agesilai regis filius persuadere Græcis, ut inita cum Antigono & Cratero pacta solverent. Illis abnuentibus: Ovis, inquit, eadem semper voce utitur, homo multis & variis, dum id quod vult, conficiat.

Nisium profectò animal vocem sic variare novit atque homo; leo eundem rugitum, ovis eundem balatum, eundem bos mugitum, eundem serpens sibilos, eundem equus hinnitum retinet. Sturni variandis vocibus aptiores. At homo cum avibus cantillare, latrare cum canibus, sumptu ululare discit, vagiandæ vocis mirissimus artifex. Hoc in homine miratur homo, sed Deus hac vocum varietate non flectitur. Hoc potius aures divinas mulcet, cum multi homines velut unâ precantur voce. Quod in publicis orationibus fieri amat, ubi Credentium cor unum, & anima una. Hæc orationes Deo gratissimæ, quæ unâ ejuſdemodi voce corde uno constant. Et de his hunc agendum.

§. I.

Incredibile impetrandi vim habet publica complurium oratio. Hujus non ignara Iudith vidua oratio incastissima, cum Bethuliæ clades & vastatio imminerebat à Duce Holoferne, jam universo populo ad civitatis portam congregato, publicam orationem indidit. Stabit vos, inquit, ad portam nocte istâ, & ego exeam cum Abrâ meâ: & orate, ut, sicut dixiſtis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum. Nihil aliud fuit, nisi oratio

Psal. 118. v. 148.

Ambr. ser. 19. in d. s. am. psal.

Prov. c. 3. v. 9.

1022. c. 15. Hieron. in c. 3. Thoren. v. 49.

1. Reg. c. 11. v. 18.

Gillebertus serm. 6. in Cantica apud Berurum elicies de durissimo hoc saxo, modo perseveres, modo te longior morâ non dissolvat, modo tua votâ dilatione non teneant. 1805.

Matth. c. 26. v. 40.

Plutarch. com. 1. Moral. in Apologético mibi pag. 386.

romo vande vocis mirissimus artifex.

Act. c. 4. v. 32.

Iudith. c. 8. v. 32. & que respiciat Dominus populum suum. Nihil aliud fuit, nisi oratio 31.

tio pro me ad Dominum Deum nostrum. Sed hoc tertium commendans : Ora, inquit, ut firmum faciat Deus consilium meum. Quam miranda vero fuerit publicae orationis illius efficacia, eventus secundissimi felicitas probavit.

Ita olim Heliodoro Solymæis gazis inhiante, quod Machabæa historia recitat, non modica per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante rare cum stolis sacerdotibus iactaverunt se, & invocabant de celo eum, qui de depositis legem posuit. Alii etiam gregatim de domibus constuebant : publicâ supplicatione obsecrantes : accinctæque mulieres ciliis pectus per plures constuebant. Sed & virgines, quæ conclusæ erant, procurrebant ad Orientem, & universæ autem protendentes manus in cælum deprecabantur. Ita civitas omnis in publicam supplicationem effusa, tantam habuit impetrandi efficacitatem, ut ipsos e cælo Angelos Heliodori castigatores accerrimos, in sui præsidium evocavit.

Non minus Bethulicæ, civibus sapuerunt Ninivite, jubente Rege in publicam orationem provoluti. Regium edictum imperarat : Operiantur facies homines & iumentæ, & clamet ad Dominum in fortitudine. Et revera defervuit indignatio divina : Deus ad opitulandum adfuit. Hinc Chrysoſtomus rem grandem & miram proloquitur : Deus, inquit, frequenter reveretur multitudinem unanimum & consentientem in precando ; ut veluti pudore victus non audeat illis negare. Nimirum humanissimus Deus, non raro induit mores humanos.

Petrus & Iacobus in vinculis mortem operiebantur. Herodes suo furci vellet procludens in Iacobum gladio animadvertit. Nec Petrus fors mitior manebat. Verum Herodiana sic præreptus Petrus : Nunc scio verè, inquit, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis. Cur Iacobus, quæso, regia securi cecidit ? Cur Petrus evasit ? Non pro Iacobo, sed pro Petro Ecclesia tota dicitur deprecata : Nam Lucâ teste, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesiâ ad Deum pro eo.

Hanc publicæ orationis efficacitatem Chrysoſtomus expendens : Vis, inquit, discere, quanta sit orationis in Ecclesiâ factæ potentia ? Vincit erat Petrus, multisque catenis circumdatus : Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesiâ pro eo, & statim eum a carcere liberavit. Quid hæc igitur sit oratione potentius, quæ columnam & Ecclesiæ turrim adjuvit ? Vi intelligas plurimum eam polere orationem, quæ cum consensu agitatur, & sui concordia plurimum hominum.

Eam etiam ob causam Samuel omni populo præsentem instituit orare in publico ; Quatenus, ut Dionysius loquitur, ex multarum præsentia facerem exaudibilior esset sua oratio. Nec defuit optatissimus successus, Philistæis per unanimes preces potius quam per militares vires expugnatis. Hæc ratione Samuel eam urbem ita initiavit, ut in posterum locus orationis publicæ haberetur. Vnde multo post annis Hebræi bellicis cladibus attriti : Venerunt in Masphat contra Hierusalem, quia locus orationis erat in Masphat ante in Israël.

Sic complura loca ob illustrem Patriarcharum memoriam consuèrunt frequentari. In montem Moria Abrahami sacrificio celebrem pertexit Rebecca, ut consuleret Dominum. Iacob in Mesopotamiam contendens, in eundem montem religionis causâ subiit. Sic Absalon religiosus nequam, se voti reum simulans, ut hostiam Deo gratiorem offerret, in Hebron iter adornavit. Ita Bethel nocturno Iacobi viso illustris, Hiericho celebri Iosue triumpho memorabilis, Iordanis sacerdotum arcam ferentium transitu venerabilis. Has urbes Elias antequam in cælum raperetur, velut loca pietatem spirantia postremum voluit salutare. Sed ad rem.

M Vlti deprecatores facilius ac citius exaudiuntur. Ideo Samuelem, quem dixi, hæc illi populus rogabat. Ne cesses pro nobis clamare ad Dominum Deum nostrum : ut salvet nos de manu Philistinorum. Cur non ipsi statim confugerent ad Deum, sed Samuelem potius ad orandum exorantur ? Seiverunt utique Hebræi, multorum preces non facillè repudiari. Nec illud nefcire poterunt, eos qui aliqui à Deo impetrare fatagunt, non suâ solum auctoritate niti, sed quam multos possunt, adfiscere sibi deprecatores. Ita Egypti Rex Pharaon Mosen & Aaronem sibi concilians : Orate, inquit, Dominum, ut auferat ranas à me, & à populo meo. Ita Hebræi Hieremiam allocuti : Cadat, inquit, oratio nostra in conspectu tuo, & ora pro nobis ad Dominum Deum tuum. Idem Babylonicis vinculis attenti ad alios Hierosolymis agentes : Pro nobis ipsis, inquit, orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, & non est averſus furor ejus à nobis usque hanc diem. Divinus Paulus, tametsi ad exorandum Deum potentissimus, aliorum tamen preces expetens : De cetero fratres, inquit, orate pro nobis ut sermo Dei currat & clarificetur, sicut & apud vos. Christus Dominus ipse discipulos suos, non ad orandum pro se (nec enim Filius apud Patrem fervoribus precibus egibat) sed ad orandum secum invitans : Sustinete hæc, inquit, & vigilate mecum : vigilate & orate. Multorum preces validissimæ.

Quam autem hæc orandi societas Deo placeat, Christus luculentè pronuntians : Dico vobis, inquit, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis à Patre meo, qui in cælis est. Quod si vel soli duo concordibus animis votisque, rem quamcumque precibus postulerint, certo certius impetrabunt, quanto magis si plures, aut Ecclesia universa quiddam rogaverit. Ita Deus publicas preces singulari promissione dignatur, quò nos acrius ad eorum studium invitet, cum plurimum faciat ad impetrandum unanimes & concordis plurium oratio. Et causam assignans Christus : Vbi enim, inquit, sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Si Deo largitori tam gratum est, aliquos in Christo conspirare, numero licet minimo, quanto gratius erit, si duo vel tria millia, si plurimi in ipso conspirent. Ibi, ait, in medio eorum non cunctabundus ero, sed jam sum, jam illic invenior, favore ac gratiâ singulari præsentem, ut eorum conatus adjuvem, eorum preces accendam, consilio eos dirigam, illis que voti compotes reddam, & quidquid aggressi fuerint, ad successum prosperum deducam, ut denique tanquam supremus iudex inter eos confidens, quam meo nomine pronuntiarint sententiam, confirmem. En orationis inter plures sociatæ & en publicarum precum inestimabile bonum. Nimirum quod Chrysoſtomus dixit, deprecatoribus multis non audet Deus negare. Hanc ob causam hortatur acriter Augustinus : Orate certatim concordis sanctoque certamine. Non enim adversus alterutrum certatis, sed adversus diabolum sanctis omnibus inimicum.

Hic forsitan emergat quæstio, quæ inter infinitas orationes sit omnium excellentissima oratio ? Verbo responderi potest, Orationem Dominicam omnibus aliis orandi formis antistare auctoritate, ordine, brevitate, perfectione, efficacitate, ac demum necessitate. 1. Auctoritate. Ipsa cum & Sapientia & Veritas præscriperunt. 2. Ordine, nam primò caputur quæ Dei gloriam, deinde illa quæ animi salutem, tertio, quæ bonum corporis spectant. 3. Brevitate ; Si rem petendarum multitudinem & magnitudinem expendamus, brevior esse non poterat. 4. Perfectione.

2. Machab. 6. 15. & seq. In fine c. 3. v. 18. Chryſ. hom. 2. in ep. ad Corinth. Act. c. 12. v. 12. Ibid. v. 5. Chryſ. hom. 79. ad pop. mibi pag. 396. Idem de incomprehens. nat. Dei bo. 4. mibi pag. 1001. 1. Reg. c. 7. v. 5. 1. Machab. 6. 3. v. 46. Gen. c. 25. v. 22. Ita Aug. 9. 72. in Genesim explicat. Gen. c. 28. v. 11. Vt Hebræi apud Ebraicis affirmant. 2. Reg. c. 15. v. 7.

1. Reg. c. 7. v. 5. Multorum oratio non facillè repudiatur. Exod. c. 8. v. 8. Hier. c. 44. v. 2. Baruc. c. 11. v. 13. 2. Thim. c. 2. v. 1. Matt. c. 18. v. 38. & c. 41. Matt. c. 19. v. 19. Ibid. v. 20. Aug. 10. ep. 121. ad Probam. mibi pag. 240. Oratio Dominica omnium orationum excellentissima. 1. Auctoritate. 2. Ordine. 3. Brevitate. 4. Perfectione.

Sanctificetur nomen tuum.

Prima petitio. Vult ea primò, ut Deus & Dei potentia, majestas, sapientia, benignitas, providentia, iustitia & misericordia cognoscantur ab omnibus. Secundo, ut Deus ab omnibus timeatur & ametur. Tertiò, ut dignè colatur & laudetur ab omnibus. Id porro fiet, si Deo ut veraci credant omnes, in Deo ut potente & largo sperent, Deum ut iustum timeant, ut bonum diligant: si rectum & sanctum habeant quidquid vult aut permittit, quidquid jubet aut ordinat Deus; de Deo nunquam loquantur aut cogitent sine summa veneratione & offensionis metu. Sic in orbe toto Dei gloria reluceat, noscatur inter homines Deus qualis est, atque ita ut meretur colatur & honoretur.

Cum autem Deo honorum omnium laudem tribui cupimus, ad gratiarum actionem etiam nos ipsos excitamus, dum ejus beneficia grati agnoscimus, & omnia illi uni accepta referimus. Quia verò ingenuus filius, pro nullà re prius quam pro gloria Patris supplicet, reliqua omnia infra eam numeret, & secundo loco ducat; tunc nos demum ad ritè precandum erimus comparati, si non de nobis tantum & commodis nostris solliciti, sed priorem gloriae divinae locum dederimus. Nec enim sat magno divini honoris studio feremur, nisi nostri quodammodo oblii, ante omnia honorem Dei spectemus: Nimis praeposterum est, quae nostra sunt solum curare, Dei gloriam, quae aliis omnibus curis merito suo longè praefertenda, negligere.

Adveniat regnum tuum.

Triplex Dei regnum est, Natura, Gratia, Gloria. Natura regnum dicimus, quia Deus in omnes res conditas, in orbem universum dominatur, creans, destruens, ordinans, gubernans omnia singulaque pro nutu & arbitrio. Alterum, Gratiae regnum est, quod Deus tenet in servis suis, & servi ejus in ipso adversus hostes primarios, Mundum, Carnem, Diabolum. Atque hoc Dei regnum per veram religionem & charitatem administratur. Tertium est regnum Gloriam, beatitas immortalis. Pacatissimum est hoc regnum, absque ullius hostis infestatione. Atque hoc regnum ut adveniat, desideramus, ardentè autem desiderando digni reddimur, ut in illius regni societatem à Patre admittamur.

Impletur igitur numerus Beatorum, & regnum illud longè beatissimum inchoatur. Hic pro se quisque cum Chryologo dicere poterit: Veniat, oro, Christe, siue veniat perfectè regnaturus in me, in quo diabolus exerceat, inferni imperium, infernus tenuit potestatem. Ut scias, Domine, fidelis tibi miles esse cupio. Ad tuam igitur, o mi optime Dux, praesentiam anhelò; regnum exopto, exopto triumphos. Sic Christus semper tuo regnet in milite, ut miles semper suo triumphet in rege.

Fiat voluntas tua, sicut in celo & in terra.

Tua, Domine, fiat, non nostra, non Mundi, non Carnis, non diaboli, sed tua, rectissima illa & sanctissima Voluntas explosa omni eà, quae huic adversatur. Duplicem Dei Voluntatem assignant Theologi; hanc Signi, illam Beneplaciti. Signi est, quae Deus praecipiendo Signi, & aut prohibendo significat, quid à nobis fieri velit. Beneplaciti est; quae Deus, quod providentiae suae decretis ab omni aeo statuit, usquequaque vult fieri. Et haec definita Dei voluntas semper perficitur. Huic nos subicere, nec adversus eam contendere, aut murmurare, sed rectam in omnibus sanctamque; agnoscere ac predicare debemus. Quia verò hanc Beneplaciti voluntatem amplecti, & illam Signi praecipientem aut prohibentem, exequi sine Numinis ope singulari non possu-

Quid prima petitio ubi vult.

Triplex Dei regnum: Natura, Gratia, Gloria.

Gratiae regnum.

Gloriae regnum.

Chrysol. de signi & beneplaciti voluntate.

Duplex Dei voluntas: Signi, Beneplaciti.

4. Perfectione; nam (ut Augustinus loquitur) est per omnia precationum sanctarum verba discutras, quantum existimo, nihil invenies, quod non ista Dominica contingat & concludat oratio. 5. Efficacitate; Deum Patrem utique nil magis noverit quam oratio Filii, nec quisquam melius noverit quam filius, quae apud Patrem sit efficacior oratio. 6. Necessitate; Nulla alia precandi formula est, quam conceptissimis verbis Christiani usurpare jubeantur, nisi ista. Ita nec melior, nec ordinator, nec brevior, nec perfectior, nec utilior, sed nec sanctior aut efficacior est ulla oratio. In constitutionibus Apostolicis moventur omnes ter eam quotidie iterare. Sacra in super Concilia docent, non licere homini Christiano orationem Dominicam aut memorià non tenere, aut non intelligere, aut non frequentare. Petitionum ordo talis est. 1. Petimus bonum Dei. 2. Bonum nostrum summum. 3. Bonum nostrum medium, seu gratiam ad observandas Dei leges. 4. Bonum nostrum infimum, seu subsidia temporalia. 5. Amotionem mali praeteriti. 6. Amotionem mali futuri. 7. Mali praesentis: Sic quatuor primis petitionibus precamur bona, tribus reliquis deprecamur mala. Hanc autem orationem probe intelligere, & quotidie saepius dicere, cuiusvis Christiani est: Et quando jam ante aliquot annos seridè rogatus sum, succinctam ejus orationis explicationem dare, hic obsecro est animus, idque cum quantà possum curà, & loco, putem, commodissimo. Idcirco Domini verba ordine subjungo:

Pater noster, quies in caelis.

Hæc Orationis Praefatio est, quae Dei cum bonitatem, tum potentiam laudamus. Bonitatem, Pater noster, Potentiam, Qui es in caelis. Hic oranti crescat ingens fiducia. Deus benignissimus est, ut velit largiri potentissimus est, ut possit. Quid autem neget filiis aequa petentibus Pater? Hic simul etiam tam adoptionis quam peregrinationis nostrae memoretur. Deus est Pater noster, qui nos adoptavit. Eramus parvuli exules; jam caeli haeredes, jam Dei filii sumus, sed interim & peregrini sumus. Pater caelum habitat, ubi suam pandit gloriam, nos in terrâ exulamus, dum ad patrem assumamur, illic ei futuri similes, si hic non fuerimus degeneres.

Non autem Pater meus, sed Pater noster, dicimus, reprimendae superbiae, promovendae humilitati, mutuo amoris commendando. Vnam & eandem omnibus nobilitatem donavit Deus Pater omnium. Ita pro mendico Rex, locuples pro egeno, Dominus pro servo, Princeps pro subdito orat, quoniam & fratrem vocat. Cyprianus: Libenter audit Deus, inquit, quando Christianus non solum pro se, sed pro altero orat. Pro se orare naturae est, pro altero gratiae; pro se orare necessitas cogit, pro altero charitas. Hic autem nullum, quantumvis inimicum, nisi apud inferos sepultum excludimus. De nemine dum vivit, desperandum.

Cum autem Deum in caelis esse dicimus, non eum caelis circumferimus, sed omnia illius imperio subesse, virtutem ejus quolibet diffundi, universa illius providentiâ gubernari profitemur. Hac autem locutione usus est servator, ut orantium mentes erigeret è terrâ, & caelo affigeret, summâque in Deum reverentiâ instrueret, sub ejus conspectu se stare orans meminisset.

Porro Nyssenus eos, qui noxâ letali voluntariè inhaerent, & tamen dicere audent, Pater noster qui es in caelis, mendacii convincit, cum eorum pater diabolus non in caelis, sed in inferorum flammis sit.

Praefatio orationis Dominice Dei bonitatem & potentiam laudamus, & tam adoptionis quam peregrinationis nostrae memoremur.

Cur non dicitur Pater meus.

Greg. Nyss. orat. de orat. Dom.

possumus, ideo gratiam postulamus ad divinas leges omnes integerrime observandas, ut Dei voluntas fiat in terra, sicut in caelo, ut quem admodum Angeli & omnes Beati divinae Voluntatis perfectissime parent: ita mortales omnes faciant quod vult Deus, ut omnes praeceptis Dei pareamus, sequamur iusta & consilia, amplectamur omne quod ei gratum est, componamur denique ad Voluntatem ipsius & corpore & animo, ut si Deus velit nos aegrotos, pauperes, inglorios esse; si velit parentes, si uxorem, si liberos, si cognatos aut amicos eripere: si vivere, si mori velit, hoc ipsum & nos velimus, & in eius sanctissima voluntate acquiescimus, illud Iobi cantantes: *Dominus dedit, Dominus abstulit; sicut Domino placuit, ita factum est; Sit nomen Domini benedictum. Fiat Dei voluntas, sicut in caelo & in terra.*

Iob. c. 1.
v. 21.

Et quamvis ea sit hominum nequitia, ut nunquam omnes mortales Voluntati divinae sint obsecuturi, id tamen recte precamur ut fiat; tum quia id fieri debeat, etsi nunquam sit futurum; tum quia deceat his precibus nos testari, quam ardentem cupimus abolitionem & extinctum, quidquid rebellionis est contra divinam Voluntatem. Sciat hoc Orbis, sciant hoc omnes Orbis incerta; maioris esse momenti, minimam Dei Voluntatem impleri, quam omnium rerum conditarum, quam orbis universi bonum stabiliri. Porro animae sanctitas, est vera cum divina Voluntate conformitas.

Matt. c. 26.
v. 11. Super-
substantialem.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

Haecenus ea rogavimus, quae gloriae Patris sunt augenda, nunc rogamus illa, quae vitae faciunt ducenda. Vno autem Patris nomine, omnem ad tuendam vitam necessaria subsidia petimus, victum, amictum, habitationem, valetudinem, reliqua. Nam ad oramus, ut quam Deus nobis in orbe hoc vitam dedit, teneatur, quam diu ipsi placet: & quia multis ea subsidiis indiget, subministret ipse, quidquid esse necessarium novit. Hic accurate observandum quod nostrum, quod quotidianum, quod hodie illum nobis dari petimus.

Aug. 10. 19.
ho. 14. c. 1.
mibi pag.
163.

Quomodo autem nostrum panem, quem petimus mendicando? Illo ante, inquit, Augustinus, sit noster, nobis superbientibus sit alienus. Agnosce largitorem, confitere te accipere, ut libenter dignetur dare. An non mendicis, qui panem petis? Mendicus es, & tamen superbus es. Quod si divinitus pasci cupimus, alieno abstinemus. Panem rapina vel furto comparatum, vocare nostrum non possumus, sed tunc eum quem alienas mensas aut otium sectando comedimus.

NB. Super-
substantialis
& quoti-
dianus panis hic
prorsus idem
Nam super-
substantialis
hoc loco
proprie di-
citur omne
alimentum
substantia
nostra con-
gruens.

Quotidianum petimus, cibarium, frugalem & moderatum, non curiosa, non delicata, non superflua querendo, sed ea tantum sine quibus nullo modo licet vivere. Non vero solum panem & turpo, sed tam Evangelicam, quam aeternam in caelo fruendum petimus. Panem autem hodie nobis dari rogamus, tum ut significetur aviditatem frenandam, sollicitudinem in crastinum cavendam, tum etiam quotidie hanc orationem fundendam esse, cum assidue a Dei beneficentia pendamus, anxietatis procul abactis. Inanissimi sunt conatus nostri sine providentia & auxilio Dei: quotidie igitur ad Patrem recurendum. Da nobis, dicimus: quia cupimus eibum e manu Dei, velut ad dignum accipere, ut corpori prosit & non oblit anti-quo. Quotidianus autem & diurnus hic panis etiam ab opulentissimis petendus, cum quae habent omnia vel eripi, vel retenta corrupti possint. Hinc autem quivis cum Apostolo, & satiari, & esurire noverit, prout Patri visum fuerit, qui solus scit, quid filius suis sit utile.

Philip. c. 4.
v. 12. &
Rom. c. 8.
v. 26.

Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Post bonum, quadruplex postulatam, jam triplex malum deprecatur. Peccatum malorum omnium summum est, idcirco ante omnia liberari ab eo cupimus. Ne no autem quantumvis sanctus, sine quotidiana peccatis hanc vitam ducit. In quovis peccato tria sunt actus peccati, qui transit; macula, quae remanet; poena, quae debetur. Hinc peccatum nominari debitum, peccatores dici debitores solent. Tum etiam, quia satisfactionis debitorem se constituit, qui Deo injuriam facit. Deinde cum unicuique commissa sint natura & gratia talenta, quae ea negligunt, debitores sunt lucri non acquisiti & census non redditi. Haec debita dimittit Deus, cum peccata aeternae loco habet, ac si non fuisset; cum maculam eluit, & poenam remittit. Quando igitur solvendo non sumus miseri debitores, divinam misericordiam imploramus, quae debita condonet. Ita fragilitatis nostrae nobis concessio minime efferamur, sed nec ob frequentia delicta desperemus. Semper parent misericordiae viscera rogamus veniam. Nec enim praecipit quotidie a Deo petere, quod Deus nolit quotidie dare.

In quovis peccato tria sunt actus peccati, qui transit; macula, quae remanet; poena.

Sed veniam, quam rogamus, fundamentum jacimus, sicut & nos dimittimus. Hic Gregorius Nyllenus eleganter: Vide, inquit, quomodo verba orationis humanam naturam conditione divina quodammodo mutant, ut differant, qui ad Deum accessuri sunt, dum faciunt ea, quae solius Dei. Imo ordo quodammodo invertitur, cum audeamus dicere, quia peccata nostra facta imitetur: Dimitte, sicut & nos dimittimus. Hic certe, inquit Cyprianus, conditione ac operatione nos Christus constrinxit, ut si nobis indulgeret & culpe gratiam fieri velimus, & nos alius indulgeamus, & injuriam gratiam faciamus, & quidem ex animo. Aequissima conditio, ut qui a majore petit veniam, offensionem gravatorem, minorum ipse tribuat aequali: & ratio aequior, quod ille, qui ignoscit alteri, homo cum sit, subinde opus habeat, ut ipsi & alter ignoscat. Observa, quanta Dei sit humanitas, cui adeo curae est nostra in nos mutua charitas; & quantum sit peccatum, odisse ululum hominem, quo fit, ut nulla nobis peccata remittantur. Non amat Deum, qui hominem odit, quem videt, & quem jubet Deus amari.

NB. Verbi res calidus & temporaria gratia peccatum solvit tollit, sed non peccatum non peccatum te peccatum, & Christi in die ramum mittimus. Enchiridion 471. Gregorius Nyllenus, de oratione demerit.

Porro is non se vindicat, qui delinquentem charitate aut justitia distante corrigit, nec is qui damnum aut pecuniam, vel qui honoris & famae restitutionem exigit, offensione seu injuria dimissa.

Hic mihi considera, quantum eorum sit crimen, qui hac precē utuntur, nec tamen odium ponunt, proinde Deo mentuntur, & in seipos sententiam dicunt, ut tibi Deus non remittat peccata, qui reculant ab aliis in se complicita remittere. Hoc profus est divinam in se ultionem vocare. Non solum autem condonanda est injuria, cum illatae altere penitentia ductus veniam roget, verum etiam dum pertinax persistit, & injuriam injuria cumulatur.

Nisi qui seculum, in sum peccatum esse non potest, nisi sine peccato detestatur.

Ne igitur aliquando, assidue condonando, fatigaremur; hoc nobis in quotidianam antextuit orationem: ut cum Dei, in quem quotidie delinquimus, quotidie imploremus misericordiam; tamen si eam non obtineamus, nisi & ipsi in alios misericordes ac benevoli perseveremus. Talem mereberis veniam, qualem dederis.

Et ne nos inducas in tentationem.

Monemur imbecillitatis nostrae, quae tanta est, ut sine Dei auxilio, nullis periculis superiores evadere possimus, proinde nostris viribus nequaquam fidendum est. Nihilominus Satanus formidandus non est, cum sine divina permissione nihil in nos possit. Quando-

Extremum demerit nisi sine peccato detestatur.

do igitur in continuis versamur periculis, cum omnis vita tentatio sit & militia. necessarium est, ut omnis timor noster, omnis devotio & observatio nostra ad unum Deum convertatur.

Duplex tentationis genus est. Primum, cum experimentum nostri sumitur, ut ea, qua praediti sumus, innotescat virtus, & digna fiat ampliori premio. De hoc Apostolus: *Omne gaudium, inquit, existimate, cum in tentationes varias inciditis. Istud hic non refugimus. Alterum tentationis genus est, cum virtus nostra sic exploratur, ut ea labefactetur, & nos ad peccandum pertrahamur. De hoc ille idem Apostolus: *Deus, inquit, neminem tentat. Priori tentationis genere nos tentat Deus, posteriori hostes Dei, & nostri. Quia ratione retatio est ad peccatum sollicitatio, atque hanc deprecamur. Sollicitamur autem ad peccatum nunc prosperarum rerum dulcedine, nunc adversarum acerbitate. Extrinsecus veterator diabolus, & homines impij, intrinsecus nostrae nos cupiditates & libidines, sollicitat. Ab exteriori hoste nihil metuendum, si domesticus non noceat. Rogamus igitur, ne Deus permittat nos ullam tentatione vinci, sed ita nos semper dirigat, ut nunquam succumbamus. Ne autem a tentatione succumbatur, Deus duplici modo caveri; uno, dum fragilitati nostrae parcens tentationem nobis moveri non sinit; altero, dum vires suggerit, ut tentationem motam vincamus. Eum autem in tentationem inducitur, cui suam aequo iudicio negat gratiam, qua destitutus tentationi succumbit. Summa ergo petitio nis est, ut suis Deus auxiliis nos confirmet, erigatque, ne ulli tentationi vel consentiamus, decepti, vel cedamus afflicti.**

Sed libera nos a malo.

Innumera sunt vitae mala, tentationes, aerumnarum afflictiones, calamitates & miseriae perpetuae; quia verò haec modò ad peccatum sollicitant, modò virtutem oppugnant, non male desideramus ab eis liberari. In primis a peccato, quod summum est malum, atque si res ad vivum refecerit, unicum & solum est malum. Deinde cupimus diaboli & malorum hominum, qui ejus membra sunt, insidias subduci. A diabolo liberari petimus, non tantum ut non superet nos, sed etiam ut non infestet. Ut autem a tentatrice atque illice concupiscentia liberemur, oramus non solum ut non obediamus illi, sed ut illam non habeamus. Denique hic rogamus, ut ab omnibus tam corporis quam animi, tam exterioribus quam interioribus malis reddamur liberi. Satis est autem post decursam mortalem hanc vitam istud consequi; in ipsa verò, quantum nobis expedit ad salutem. Quocirca hic etiam divina se voluntati subjiciat oratio. Observa hic caeleste artificium in Dominica oratione, & qui ejusdem finis viam relegat ad principium. Intendenda primum est a malo esse liberum. *Libera nos a malo*: Hinc conjunctum est, ut statuamus fugere peccata: *Ne nos inducas in tentationem*. His proximam est, ut Charitatis & Misericordiae studiosi simus: *Dimitte, sicut & nos dimittimus*. His modis peccatorum veniam impetramus: data venia, tum demum panem superflubstantiali digni sumus: *Panem nostrum quotidianum da nobis*. Hic panis ed nos nutrit, ut Dei voluntatem in terra faciamus: *Fiat voluntas tua*. Dum omnibus viribus conamur facere voluntatem Dei, mereamur ut aliquando recipiamur in regnum Dei: *Adveniat regnum tuum*. In regno Dei hoc erit unicum & felicissimum munus nostrum, laudare Deum in omne aevum: *Sancitificetur nomen tuum*. Hoc summum est nostrum bonum: huc spectant omnia.

Ergo, Amen, Hanc clausulam Hieronymus, orationis Dominicae signaculum appellat. Nec est aliud

Tom. II.

quam optantis votum ut ita fiat: quo sinceritatem, ardoremque nostri desiderii exprimimus, perinde si dicamus: *Tua bonitas, Pater, efficere dignetur, ut quod ardentibus votis petimus, impetremus. Prout etiam Pfalteris perit: Benedictus Dominus Deus Israel a saeculo, & usque in saeculum, fiat, fiat: Hoc est Amen, Amen.*

Vide, inquit, Tertullianus, compendio paucorum verborum, quot simul expanduntur officia: Dei honor in Patre, fidei testimonium in nomine, oblatio obsequii in voluntate, commemoratio spei in regno, petitio vitae in pane, exomologesis debitorum in deprecatione, sollicitudo tentationum in postulatione tutelae. Quid mirum? Deus solus docere potuit, quomodo se vellet orari.

Qui autem alluetis vitis inhærentes hanc orationem Domini, ore solo pronuntiant, hi orando noxas cumulant, cum in singulis paene petitionibus mentiantur. Quae enim fronte dicat: *Pater noster*, qui reculat esse filius: *Sancitificetur nomen tuum*, qui toties nomen divinum verbo violat: *Adveniat regnum tuum*, qui adventum Domini male sibi conscius formidat: *Fiat voluntas tua*, qui suae voluntati tantò magis vellicatur, quanto magis divinae repugnat. Huic tali Deus, Augustino teste, jure objiciat: *Vs figam orationem tuam in auribus meis? sige tu in corde tuo legem meam.*

Nimirum surdis Deus surdus est, nec audit illorum preces, qui fastidiunt divinas audire leges.

CAPVT XII. EPILOGUS

ET

Compendium dictorum omnium.

ADOLESCENS quidam Anaximoni Rhetoris discipulus, orationem a praeceptore scriptam coram rege Antigono recitavit. Rex inter audiendum quippiam exactius nosse desiderans, sciscitatus est de illo. At adolescens pisce magis mirus obtulit. Mox Antigonus: *Quid ais, adolescens, inquit, huius ista tuis tabulis non sunt inscripta?*

Diximus tam de oratione vagam quam attentam. Eodem etenim omnis nostra spectavit distinctio. Sed quisnam tot praeceptionum memoria complectatur? Tabulis hic opus, sed brevibus, è quibus vacillanti memoriae consulari. Ita tabulas hunc dabimus, in quibus compendio perferibamus, quae geminus hic liber explicatius tradidit. Non ei, puto, hærebit aqua, qui de Orandi modo rogabitur, si hanc epitomen studiosius expendit. Hoc igitur nunc agimus, & dicta cogimus in compendium.

§. I.

DE orationis necessitate, de ejusdem utilitate ac efficacitate multi volumina scripsere. Nos hic lacinias non extendimus. Quod in libros alii, id nos in verba conferimus. Ut summam rem complectamur: Oratio primum sanctitatis instrumentum, Evangelii totius breviarium, corporum robur, animi humani anima & vita, domus abundantia, regni vires, belli trophaeum, pacis securitas, viatorum scutum, Christianae militiae panoplia & armamentarium est. Oratio profanum hominem in Christianum, in Religiosum, in Angelum, in Deum denique docet migrare. Oratio homini subsidium, demoni flagellum, Deo sacrificium est gratissimum.

Ioannes Climacus orationem eruditae epitome commendans: *Oratio, inquit, est ornatus Mandi, recon-*

M 2

Climacus grad. 28. de orat. mibi cilia pag. 291.

Orationis
encomium.

Chryf. 10. 5.
l. 1. d. o. a.
do Deo, f.
ne. & in 10
mibi pag
390. & seq.

Homo
quibus sit
cognatus.

Idem Chryf.
ibid. mibi
pag. 387. &
391. & 10.
1. in psal.
pag. 610.
Homo &
Angelus
quantum
attinet ad
depreca-
tionem non
differunt
naturam.

Idem pag.
388.

Aug. 10. 10.
serm. 93. de
temp. m. 10.
pag. 285.
Colest. c. 4.
v. 2.
Idem Aug.
eod. 10. serm.
36. de verb.
Dom. c. 1.
mibi p. 52.

ciliatio Dei, lacrymarum mater & filia, peccatorum propitiatio, tentationum pons, tribulationum interpositus paries, bellorum contractio, Angelorum opus, virtutum cibus, infirma operatio, gratiarum ministra, profectus invisibilis, nutrimentum animae, mentis illuminatio, tristitiae solutio, desperationis amputatio, Speculum profectus, clementiae significatio, regina & parens virtutum. Huic unico bono & delectabili, & honesti, & utili inest ratio. Quod ceterae virtutes prestare non possunt, id una orandi virtus, virtutum omnium decus & mater abunde praestat.

Orator aureus in hanc rem testis locupletissimus: Profiteor inquit, deprecationem caput esse honorum omnium, basim ac radicem vitae frugiferæ. Neque enim sola temperantia potest homini salutem adferre, si cetera desint bona, neque cura pauperum, neque benignitas, neque quidquam aliorum, quae cum virtute geruntur, sed oportet ut omnia simul concurrant in animas nostras. Ceterum precatio ceu radix & basis omnibus ceteris subsistentis: aded ut absque hac nihil nobis boni possit contingere, neque quod ad salutem conducatur. Quod igitur boni boni caput sit deprecatio, quodque salutis vitae aeternae conciliatrix, nullus est omnium qui ignoret.

Homo Angelis cognatus est ratione, bestiis sensu, plantis & arboribus vita, elementis corpore. Quemadmodum autem studiosè regimus & dissimulamus, quidquid sanguinis nobilitatem maculat, aut obscurat; ita prorsus bestiarum & plantarum cognationem non in meritò erubescimus, & propinquos Angelorum nos esse iactamus. Simus ergo; sed brutorum ingenium & mores rusticos exuamus, & Angelorum vitam orando amulemur. Orare, inquit Chrysothomus, commune est opus Angelorum pariter & hominum, neque quidquam interest inter nostram naturam & illorum, dumtaxat quod attinet ad deprecationem. Hec te separat à nutu animantibus, haec te sociat Angelis. Quin facile fiet, ut quis in illorum civitatem transferatur, in illorum viam & consortium, ad illorum honorem, nobilitatem, sapientiam & intelligentiam, qui per omnem vitam precibus ac oratione culti vacare studuerit. Proinde nequaquam aberratis à veris, si quis affirmet, deprecationem esse causam omnis virtutis & iustitiae, neque quidquam eorum, quae conferunt ad pietatem, venire posse in animum, cui non adsit deprecatio & oratio. Nam vere toties cum Deo colloquimur, quoties vacamus deprecationi, per quam simul & Angelis copulamur, & societatem, quam cum brutis animantibus habebamus, procul effugere videmur. Homo qui cum Deo loqui didicit, ut par est, erit demceps Angelus.

Siquidem cum Deo colloqui, non hominem tantum, sed & Christianum, sed & religiosum hominem, imò Angelum, imò Deum efficit. Singula demonstramus.

Oratio igitur humanam pecudem, sic loquar, quae ventri ac libidini se manciparat, in hominem reformat, jubetque vivere. Ecclesiastes Graecus id affirmans: Quisquis, ait, non orat Deum, nec divino alloquio cupit assidue frui, is mortuus est, & vitam carens, expertusque sanae mentis. Nam hoc ipsum evidentiissimum est argumētum amenitiae, non intelligere magnitudinem huius honoris, nec amare deprecandi studium, nec hoc habere persuasum, quod anima mors sit, non prolevari ad Dei gremia. Ora igitur, ut vivas, & homo sis.

Ora etiam, ut sis Christianus, talem te certe faciet oratio. Praclare Augustinus: Hec est, inquit, Christiani pugna gloriosissima, non in suis viribus presumere, sed semper Dei auxilium implorare. Ergo & tu, si vis vincere, audi Apostolum dicentem: Orationi insistentes, & vigilantes in ea. Christianus est fide noscitur; atqui fidei firmitatem in petrat oratio. Quod idem Augustinus disertissime confirmans: Si, ait, fides deficit, oratio perit. Quis enim orat, quod non credit? Ergo ut oremus, credamus; & ut ipsa non deficiat fides, quae oramus, oremus. Fides fundit orationem,

tionem, fusa oratio etiam ipsi fidei impetrat firmitatem. Etenim ne in tentationibus deficeret fides, propterea Dominus ait: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Quid est in tentationem intrare, nisi à fide exire? In tantum enim tentatio proficit, in quantum fides deficit.

Tertullianus rectè nominat Christianos caelestis regni candidatos. Atqui candidatorum est preflare, & obvium quemvis rogare, suae causae favere. Hoc orando facimus, caelites preflamus, & eorum nobis benevolentiam imploramus. Orando litteras ad Deum mittimus tanto crebriores, quanto saepius oramus. His litteris divinos nobis favores conciliamus, ut quod millies iterumque millies petivimus, adveniat regnum tuum, tandem impetremus. Ora igitur ut Christianus sis.

Sed ora etiam ut bonus ac religiosus sis Christianus, quem profectò talem efficit oratio. Chrysothomus pro mille testibus allurgens: Quemadmodum, inquit, ubi regina quapiam ingreditur civitatem, necesse est ut omnis opulentia pariter consequatur: sic videlicet, posteaquam deprecatio venit in animam, omnes virtutes simul ingrediuntur. Nam quod in domo est fundamentum, hoc in anima est deprecatio. Animam non munitam precibus, diabolus facile in suam redigit ditionem, nec multo negotio, omni genere scelerum implet. ad animam precibus communitam non audeat propius accedere, metuens robur ac fortitudinem, quam illi deprecatio subministrat. Vides, quantum vim habeat precatio & obsecratio? Ex hominibus facit templum Christi. Et quemadmodum aurum, lapides pretiosi ac marmora constitunt domos regum, sic deprecatio templum Christi, ut inhabitet Christus in cordibus vestris. Nulla profectò res est, quae possit aequari deprecationi. Ora igitur ut non solum Christianus, sed ut probus ac pius Christianus fias.

Sed ora etiam ut fias Angelus. In Angeli naturam migrat, qui orat. Hoc Chrysothomo credemus, qui aperte: Moses, inquit, orando meruit Dei conspectu frui, aliaque innumera bona consecutus est, non alia re quam orando. Nam deprecatio & hoc illi prestitit, ut vitam ageret ad similem eis, qui caelum inhabitant. Angelorum primum ac princeps munus, & assiduus sine labore labor est, Deum nunquam non laudare, & semper orare: ille hominum in Angelum transit, qui Angelos, quantum humana fert imbecillitas, imitatur assiduitate orandi.

Quid si ab Angelo in Deum transeat homo qui orat? Oratio certe non solum ut homo sis, sed ut Christianus ex alle bonus, ut Angelus, imò, ut Deus sis, efficit. Exponimus hoc arcanum. In oratione homo & Deus arcanissimo commercio commutantur corda: alter in alterius pectus se transfundit. Quod caelestis sponsa in apertum proferens: Ego, inquit, dormio, & cor meum vigilat. Perinde si dicat: Ego de me nihil sollicita sum, sed in oratione suaviter conquiesco; at inkerim Deas, qui cor meum est, in meam tutelam excubat, dum ego dormio. Est enim oratio, ut Bernardus loquitur, quaedam dormitio, quae tamen sensum non sopiat, sed abducatur.

Quod autem ille qui orat, in Dei pectore vicem cordis obtineat, Genesios scriptor de Noëmi sacrificio differens: Odonatusque est Dominus, inquit, odorem suavitatis: & (ut Hebraea phrasit est) ait ad cor suum. Ita Noënum Deus sacrificio & orationi operantem, cor suum appellat. Haec Paulus confirmans: Nos omnes, inquit, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini spiritu. Ita Dei hominisque corda in oratione ultrò citroque commeant, & mutatis gaudent hospitibus, humanum Deus, homo cor divinum amplectitur: ex homine fit Deus.

§. II.

Hinc est quod Deus toties in gentem humanam ob eius scelera saviturus, sacris carminibus & oratione velut sopitus, & quodammodo excantatus, fulmina jam parata posuerit. Talis olim incantator Moses, à Deo quasi rogatur: *Dimitte me, ut irascatur furor meus.* Hanc orationis vim obstupescens Bernardus: *Ferendi, ait, licentiam querit à Mose, qui Mo-*

Encl. c. 32. v. 10. Bern. ser. de Magd. pag. mibi pag. 246. Gen. c. 19. v. 22. Josue c. 7. v. 10. 1. Reg. c. 16. v. 11. Vi legit Theodosius 15a c. 3. v. 3. Hier. c. 7. v. 17. Chrysolog. serm. 43. Ambros. ser. 88. de barbaris non timendis. 2. Paral. c. 30. v. 21. & seqq. Aug. 10. s. l. 5. de Civit. c. 26. mibi pag. 62. Tertul. in Apolog. c. 5. & l. adversus Scapulam c. 4. Encl. 1. 5. h. h. Euseb. c. 5.

Hinc est etiam, quod Deus merita supplicia illaturus, oratores ejulcenti modo sive incitatores prevertat, ne suis se precibus sopiant & excantent. Sodomæos civis puniturus, Lotho secessionem impetrans: *Festina, inquit, & salutare ibi: quia non potero facere quidquam, donec pervenias illuc.* Puniturus sacrilegium Achani, militiæ ducem Iosue precibus abstinere jubens: *Surge, inquit, cur jaces pronus in terra? Puniturus Saulis contumaciam, Samuelem orare prohibens: *Vsquequo, ait, tu leges Saul? Puniturus Hierosolymam, auferit prius ab illa prudentem eloquii mysticis, seu, prudentem incantatorem. Puniturus filios Judæ, præcepit Hieremias: *Tu noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem & orationem, & me obstitas mihi.* Cur obsecro, prohibet orari? Licet dicere, quia timet excantari. Hinc præmonet orationes effundi, ac si effusas repudiare non possit. Quanta efficacitas, quantaque vis precum, superari, quando Deus se his ad resistendum velut imparem fatetur?**

Pugnat qui orat, & expugnat validissimè. Vt enim Iosue Amalecitas subigeret pugnando, prius Moses expugnavit Deum orando. Occulta hæc fuit pugna, sed manifesta victoria. Hinc illæ Chrysologi voces: *Per orationem Moses fit Deus, & ad triumphos suos militare sibi omnia mandat elementa.* Eliseus hostes suos, ut Ambrosius loquitur, non armis superabat, sed oratione vincebat. Oratio enim longius vulnerat, quam sagitta. Cùm Salymæus Rex David ob affectam senectutem suos milites juvare non posset pugnando, plus juvit absens precando. Pientissimus Rex Iosaphat adversus triplicem exercitum progressus, non tela jaculando, sed psalmodicando, ita labefecit hostes, ut ad unum omnes cæderentur, & ne cladis quidem nuntius superesset; ita suos servavit milites, ut ex omnibus nec unus quidem interiret.

De Theodosio Augusto dixit Augustinus: Contra robustissimum exercitum magis orando, quam feriendo pugnavit. Summus Hebræorum sacerdos Iadudus Alexandrum Macedonem precibus expugnavit. Basilius Valentem Imperatorem sacrificiis terrefecit; Leo Pontifex Hunnorum regem, Dei flagellum Attilam, oratione solâ domuit; Marci Aurelii Cæsaris Christiana fulminatrix legio, non sibi solum largissimos imbres in siti, sed in hostes fulmina præcand evocavit è caelo. Franciscus Xaverius solus & inermis innumeram barbarorum multitudinem precationibus ac lacrymis in fugam avertit. Carolus V. immortali gloriâ dignus Imperator, tot prælia inivit, tot bella confecit, tot victorias obtinuit, cælestis Rhetoricæ potius quam castrensium Bellonæ viribus. Per omnem namque vitam divinæ rei quotidie interfuit, quotidie duarum horarum precibus primum manè Deo consecravit; preces insuper Canonicas quotidie recitavit. A cenâ duas iterum horas orationi dedit, plerumque flexis genibus precari solitus. Ita meliorem diei partem orando duxit. Hinc illa in rebus gerendis felicitas, hinc tot bella tam feliciter gesta, hinc tam insignes partæ victoriae, ut Galli eum Herculi, Carolo Magno Germani, Itali Davidi, Scipioni Africano Siculi, Alexandro Magno Hispani, Turcæ Julio Cæsari, Afri Hannibali equipararint. Multi cum animæ

Chrysolog. serm. 43. Ambros. ser. 88. de barbaris non timendis. 2. Paral. c. 30. v. 21. & seqq. Aug. 10. s. l. 5. de Civit. c. 26. mibi pag. 62. Tertul. in Apolog. c. 5. & l. adversus Scapulam c. 4. Encl. 1. 5. h. h. Euseb. c. 5.

In Law. Surtus ad Ann. 1559.

adverterent eum tam domi quàm militiæ prolixum æquè ac continuum in precibus esse, dicere solebant: Carolus cum Deo sæpius quàm cum hominibus loquitur. In singulas bellicarum Expeditiones, novas sibi preces & componebat, & suâ ipse manu describebat, quæ prolixitate septem penitentiarum psalmos æquabant. Has prius celsendas dabat, approbatas quotidie vel etiam in acie recitabat. Hic addo, quod recentissimis testimoniis vim orationis affirmet.

Dùm hæc scribo, Parthenopolis seu Magdeburgum urbs Saxonie longè minutissima est expugnata, Anno Christiano millesimo sexcentesimo trigesimo primo, die Maii vigesimo: superioribus sæculis ter gravi ac diuturnâ obsidione cincta, expugnari nunquam potuit. Inde urbs hæc ingens animi, seipsam velut ab omni hoste tutam & protus inexpugnabilem circumspicere, se virginem jactare, pericula ride-re, secura sibi omnia polliceri. Venit demum fatalis dies, quo Christianus Iosue Ioannes Tillius Comes, Serenissimi Bavarie Principis & Electoris, Maximiliani supremus in Bello dux, urbem illam post obsidionem non omnino bimestrem, factâ undique impressione cepit. Factum æternis annalibus dignissimum. Sed victoriæ hujus principium ab oratione ductum est auspiciousissimum. Nam Tillius Catholici exercitus caput, proxima præ nocte vix horulam, dum incommodè sedit, somno concessit, mox elapsò noctis medio rei divinæ interfuit. Hic submissis genibus, pails brachiis, ut alter Moses, crebris suspiriis ardentissimè oravit. Dein operi, moliendo ipse omnia sedulo curare, animare milites, suam cuique stationem & laboris partem assignare, unaque providum Ducem & laboriosum militem agere. Iamque septimâ diei hora imminebat, cùm Tillius subsidium è caelo imploravit, Deum posse adjutorem, mox undique impressionem facere. Post Ducis preces tam serias, tam feliciter hic insultus cecidit, ut ante meridiem circa decimam ejus diei horam, Magdeburgum omnibus retrò sæculis inexpugnabile, incredibili successu fuerit expugnatum. Hic modestissimus Dux assidue illud volutare: Non nobis, Domine, sed nomini tuo da gloriam: Nos scalas applicavimus, & intus ascendimus; tu Deus expugnasti: Quidquid hoc operis est aut victoriæ, Tibi debetur. Tu triumphas solus, nec socium habes in gloriâ.

Magdeburgum, ann. 1631 die 20. Maii à Ioanne Tillio est expugnatum.

Et reverà plus possunt preces submissæ, quàm elatæ vires vel maximæ. Illæ Deum in vota facilem flexant; Deus est orantium clypeus.

§. III.

Oratione quoties numerosissimi exercitus sunt profligati?

Orationis virtus & efficacia.

Oratione Iacobus Nisibites urbem Nisibin contra Saporem regem protegens, omnes illius molitiones irritas fecit.

Oratione Zachæus pestem Cæsareâ eiecit.

Oratione Macharius Ægyptius alique plurimi, cæcoda mores ex humanis corporibus expulerunt.

Oratione Simeon Stylites, & plures alii, salientes fontes impetrarunt.

Oratione Abbas Theonas latrones vinxit, & velut statuas immobiles consistere cœgit.

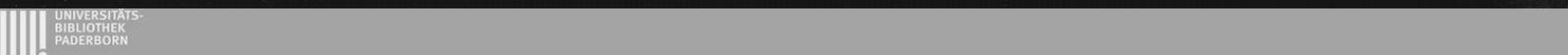
Oratione Abbas Belarion salissimæ maris aquæ dulcedinem impertivit.

Oratione Gregorius Neocæsariensis Thaumaturgus montem loco movit & transposuit, paludes siccavit, fluvium fixis terminis cœrcuit, scipionem aridissimum virere, & in arborem assurgere iussit.

Oratione quot morbi è vitiatissimis corporibus pulsi?

Oratione quot mortui ad vitam revocati?

Neque hæc tantam Orationis efficacitatem negare

Chryl. 10. 2. tomil. 17. pag. 1038. Aug. 10. 2. epist. 121. ad Probam de orando Des. mihi pag. 1238. 1. Reg. c. 1. v. 15. & 16.

Aug. in Manual. c. 10.

Orationis hanc omnia suavitissima est quando vox cogitatur colorare.

Prov. c. 5. v. 1. & 2.

Cassian. l. 10. fac. collat. c. 19.

Basil. in quass. bre. v. 1. q. 279.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

Ah quoties ea cogitationum mole obruimur, ut potius in foro nundinari, quam in cubiculo precari videamur! Quid Chrysofostomus dixit: *Labiolum modo movetur, & mens sine fructu est.* Multum loquimur, parum aut nihil oramus; grandis verborum strepitus, exiguus aut nullus mentis affectus. Hic Augustinus orationem prolixam & multiloquium exactissime discriminans: *Neque enim inquit, ut nonnulli putant, hoc est orare in multiloquio, si diutius oratur; aliud est, sermo multus; aliud diuturnus affectus: hoc autem negotium plus gemitibus quam sermonibus agitur, plus fletu quam assatu.*

Cum Heli Sacerdos Annam ardentissime precantem suspicatur tenulentam, respondit illa: *Ne repentes ancillam tuam, quasum am de filiabus Bethlial, quia ex multitudine doloris & meroris mei locuta sum usque in presens; effudi animam meam in conspectu Domini.* Dum Anna omnem animam in Deum transfunderet orando, visa est non sane mentis velut ebria insanire. Neque illa penitus se negavit ebriam, sed ebriam vino: uti Petrus ceteros Apostolos non ex toto negavit ebrios, sed ebrios multo. Certè divini Spiritus fervor, quo pleni loquebantur, sobria fuit ebrietas. Sic ardor animi, quo Anna in oratione aestuabat, ebrietas quaedam erat, quæ mentem illius non in dementia laxabat, sed ad sapientiam veram conformabat: *Effudi, ait, animam meam in conspectu Domini; toto animo, totoque affectu Dominum rogavi.* Hoc fit, ait Augustinus, cum mens quodammodo se sibi furatur, imò rapitur atque elabatur a seipso, ut Deo fruatur.

De oratione tam intentà & vigili Laurentius Iulianianus: *Talis, inquit, oratio cordis est: non laborum; nec enim precantur verba intendit Deus; sed orantis cor respicit. Quid oratio prodest strepitui laborum, si cor est mutum? Sicut enim vox sine modulatione humani auribus onerosa, sic oratio absque devotione divinis est inexcusable. Illa est suavitissima orationis harmonia, quando vox cognoscitur animo consonare. Nam si hæc due res discrepabili sibi varietate dissentiant, nequaquam possunt gratam Deo facere cantilenam.*

Sapientissimus morum magister: *Fili mi, ait, attende ad sapientiam meam, & prudentiam meam inclina aures tuas, ut custodias cogitationes.* Et quænam hæc cogitationum custodia est? Difficilis & operosa, sed utilis & honorifica. Qui cogitationes custodire nescit, nec orare scit. Eruditè dixit Cassianus & verè: *Perperam orat quisquis illo tantum tempore, quo genia flectuntur, orare consuevit. Nunquam orat, quisquis etiam flexis genibus evagatione cordis qualicunque distrabitur.* Sua culpa & desidia distractus, unâ manu supplicem libellum Deo porrigit, alterâ eundem retrahit, & velut facti poenitentis conscindit. Quotiescumque oramus, plurimum imperamus, modò sibi consistet animus, & quod agit, hoc agat.

Plumbeus aquæ tubus effracto foramine non transmittit aquam, sed effundit in viâ: Oratio gratiæ canalalis est; hunc autem perforat distractio, & omnem perdit gratiam. Babilus Magnus orationem vagam & attentione vacuum cibo comparat, qui nec sale, nec adipe, nec aromate ullo conditus, nil habet saporis, canibus potius quam convivis apponendus. Oratio atenta feraculum est cælesti mensa dignum. Et sanè melior multo est oratio brevis & attentâ, quam prolixior & vaga. Christus Birgittæ viduæ dixisse fertur: *Dico tibi filia: Quicumque fide & voluntate perfectè dicit hæc verba: IESU miserere mei; magis mihi acceptus est, quam qui mille versus sine attentione pronuntiat.* Adde in gratiam Sacerdotum.

Mechthildis virgo, quod Ludovicus Blossius narrat,

crebrius precari solita est pro illo, qui horarias preces, minus quam volebat attentus, dicere consueverat. Mechthildis vox arcana respondit: *Ille pro quo rogas, post solitas preces hæc verba suscipiat: Deus propitius esto mihi peccatori. Si publicano veniam, cur non & aliis hæc voces impetrent? Misericordia divina nihilo quam olim contractior est.*

Neque verò est, quod hic cacodæmonis insidiosos impetus formidemus: Suadere potest cogere non potest: *Gravis nobis est, inquit Bernardus, inimici tentatio, sed longe gravior illi nostra oratio.*

Franciscum Borgiam Gandiæ Ducem orantem interpellare dæmoni saepe studium fuit, nunc hanc, nunc gigantis speciem, nunc terrificis spectris, nunc formâ lupra humanam majore. Pintæ cubiculo digressus, salubri signo se muniens: Videtne, inquit, Marce frater, formidandum visum dæmonem passim obambulantem? Quo dicto acquievit Franciscus, animoque non nihil sedato erubuit, quod metum præ se tulisset ejus spiritus, qui homini ne capillum quidem queat subducere, Deo non aruente. Interrogatus quandoque, a socio, num timuisset visum dæmonem per conclave obambulante? Ille submissis modestè oculis. Hoc, inquit, satis constat, Deo permittente, diabolos sub aspectum se dare improbis quidem, ut à flagitiis absterreantur, probis, ut ad pietatem magis exercentur.

§ VI.

Hæc orationem Hieronymus diu noctuque gravissimè cum laborantem, tum orantem, à diabolis tamen vexatum memorans: *Quoties, inquit, jacenti fæminæ, quoties esurienti dapes lautissime apparere? Nonnunquam orantem lupo ululans, aut vulpes ganniens transfiliit. Pallenti spectaculum præbuit gladiatorum pugna, & unus veluti jugulatus, ad pedes ejus corruens rogavit sepulturam. Die quodam vir sanctus fixo in terram capite oravit, mens interim, ut natura hominum fert, abducta ab oratione, nescio quid aliud volebat. Mox ejus tergo gladiator insiliens, & latera calcibus cervicem flagello verberans, nec sine cachinnis: Eja, clamat, cur dormitas mæstigia? Vis hordeum reparandis viribus? Ita nemini parcat veterator. Quocirca Christi voces identidem ingeminandæ nos expergefiant: *Vigilate, & orate.* Oratio vigilans adversus hunc hostem tutissima Panoplia est. Omnem cacodæmon lapidem movet, ut orationem turbet. Hinc inter orandum illatas injurias refricat, calumnias obiectas ingerit, tædium parit, impatientiam provocat, iracundiam extimulat, absurdis somniis fatigat, strepitus importunos excitat, corporis molestias sic aggravat, ut stomachus ructet, caput doleat, tussis, vexet, lassitudo avocet, debilitas dejiciat. Hæc omnia eò dirigit vaserrimè, ut orationem impediât, aut interturbet. Hinc Agathon Abbas dicere solebat: *Oratio illa est excellentior, quæ difficilior, nam omnes cum dæmones impugnant.**

Non tamen ideo abruptenda, aut non incipientia oratio. Vigilemus & oremus. Beatus Aegidius interrogatus, cui similem existimaret eum, qui distractionibus irruentibus oratione delisteret: *Fugienti è prælio, respondit. Addidit: Si gratiam in precibus sentis, ut augetur, ora: Si non sentis, non ideo cessas. Gratos habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ad præceptum legis præceptum offerrebantur.*

Hieronymus de seipso: *Solus, inquit, deserti penetram: sicubi concava vallium, aspera montium, rupium prærupta cernebam; ibi mea orationis locus, ibi illud miserimæ carnis ergastulum; & ut ipse mihi testis est Dominus, post multas lacrymas, post celo inhaerentes oculos nonnunquam videbar mihi interesse agminibus Angelorum: & letus gaudens que cantabam: Post te in odorem tuorum unguentorum curram.*

Bern. ser. 3. de Dedicat. Eccl. 1. v. 11. pag. 342.

den. & An. ar. Schottus in ejus vita l. 4. c. 4.

Hieron. in vita Hieron. c. 4.

Mat. c. 26. v. 41. Diabolus omni industria conatur turbare orationem.

Hieron. ep. 22. ad Ev. Bochium.

Vigilemus, & oremus.

Querimus subinde, nobis orandi gratiam deesse; ah quantum iustius quereremur, nos deesse gratiae!

Frequentissime male oramus, quia mentem ad orationem non disponimus. Eius rei fidelis monitor Gregorius: Semper, inquit, ante orationis tempora debet sollicitate conspici, quidquid potest in oratione reprobari.

Greg. I. 10. d. 10. c. 16.

Ex Navar. ro de Orat. Ioan. My. rani An. Episc. in c. rati. anno 1608. ha. bita. feria 2. majoris hebdom. s. Matth. c. 26. v. 36. b. Job. c. 38. v. 11. c. Virg. l. 3. Aeneid. post. missum.

Clarevallensis Abbas Bernardus templum ingressurus, primam manum sic alloqui solobat: Ceteras meas curas tibi committo, donec orandi cura me liberavero. Christus discipulis: Sedete hic, inquit, donec vadim illuc & orem. Ita quilibet suarum cogitationum Euripo imperet: b. Vsq. huc venies, & non procedes amplius: & hic confringes tamentes fluctus tuos.

Harpyias aves rapacissimas Troiani ad mensam gramineam comellantes, non stabro sed ferro abigere conati,

— Nova praetia tenant,

Obscuras pelago ferro sedare volucres.

Cogitationes inter orandum tam importunae, sunt Harpyiae voraces & immundae, quae suave cum Deo convivium interurbant, dapes polluunt, omniaque ce nactu cedant. Has non abigere solum, sed & interficere cœnemur, vigilandum & orandum.

5. VII.

Exod. c. 32. v. 18.

Utm olim omnis Hebraeorum exercitus ad pedem montis ululatu castrensi baccharetur. Moses in rupis cacumine cum Deo collocutus nihil audiit, in descensu montis audire cepit. Nec mirum; totam animam suam in illud cum Deo colloquium effundebat. Non satis est orare, nisi attentè, nisi seriè & intentè oremus. Quid mihi cum gladio, si acies eius hebescat? Quid mihi cum arcu, si nervo careat? Quid mihi cum libro, quem nemo intelligat? Aliquid armorum olim Hebraeis permittebant Philistaei; sed quorum acies retusa erat, ab his enim nihil periculi sibi metuebant. Ita planè daemones non formidant orationis arma, si ea sint retusa: orans, sed sub oratione aut dormitans, ut garricus, aut circumspiciens, aut aliena cogitans, stygias larvas non terret; illae gladios tam hebetes, preces tam frigidas & exarimatas non fugiunt. Hoc Chrysothomus planissime affirmans: Magna, inquit, sum arma preces; modo sobrii, & undequaque mente nostrae collectae Dominum uideamus, totique nitamur ita loqui, ut non solum verba, sed & mens verborum comes ad Deum accedat.

Chrysothom. 30. in Gen.

Veteris metri non quidem adeò venusti, sed certè pii & quod nostri nos officii ingenuè monet, nequam non memores simus:

Ante Deum stantes ne sitis corde vagantes; Si cor non orat, incassum lingua laborat.

1. Cor. c. 14. v. 15.

Ita profus est. Etiam si mille verborum plaustra in caelum os mittat, labor est irritus, si cordis desit comitatus. Orandum spiritu, orandum & mente; psallendum spiritu, psallendum & mente. Solius linguae strepitus, labor inanis & vanus. Si cor obmutescit, nemo caelium soli linguae credit.

Cic. pro Milone.

Quid igitur nos ipsos pueriliter circumspicimus, quid inanissime gloriamur tot aut tot orationes è libro recitasse? Inspice quid dixeris, & vix quidquam specioso orationis nomine dignum reperies. Quid enim? Oratio tam incustodita & inambulans, tam vaga & tumultuans, tam mixta & impura, tam praecipue & cursim festina, tam impos sui; garrula potius & inanima declamatio censenda, quam oratio.

Romanus Orator Tullius olim ad Iudicum sub-

A cellia concitatius exclamans: Vbi, ait, peregrinantur aures vestrae? In homines tam vagae orationis hoc usurpandum; O Christiani, ubi peregrinantur mentes vestrae?

O Deus, quam nec te, quem adoraturus accedimus, nec tuos principes tibi adstantes attendimus! quando enim nec te, nec illos cernimus, nec tuam, nec illorum praesentiam movemur. Angelos attentè orantibus adfesse, luculentè tradens Chrysothomus: Tunc adstant Angeli, ait, magno audientes cum silentio, & postquam cessaverit, ei applaudentes, laudantes, admirantes. Addit: Quando ad Deum accedimus, id esse existimemus theatrum, sed ex univervo orbe terrarum, vel potius ex supremis populis caelestibus collectum, & regem in medio sedere, qui vult nostram audire orationem. Nullus sit citharodus, nullus lyricen, qui ita se exercere at scenam ingressurus, timens, ne quid insuave & inconcinnum canat, ut nos ingressuri theatrum Angelorum. Hinc illa caelestis sponsi exhortatio: Quae habitas in hortis, amici, auscultant te; fac me audire vocem tuam. Attende quid dicas, quid canas; adfunt Angeli tuae orationis arbitri, adfunt & auscultant. Tu igitur orationem signam, quae à me audiatur prome: Innumerum habes auditores, qui omnes auscultant attentissime, quomodo tuam ipse causam coram me acturus sis. Vsurpemus igitur officium, inquit Bernardus, quorum sortimur consortium.

B auscultant te; fac me audire vocem tuam. Attende quid dicas, quid canas; adfunt Angeli tuae orationis arbitri, adfunt & auscultant. Tu igitur orationem signam, quae à me audiatur prome: Innumerum habes auditores, qui omnes auscultant attentissime, quomodo tuam ipse causam coram me acturus sis. Vsurpemus igitur officium, inquit Bernardus, quorum sortimur consortium.

Cave quisquis oras, ne vclut temulentus rusticus voce inconcinna & absona cantes; amici auscultant, audiunt Angeli, & de tua oratione iudicant. Tu ergo attentione quantà potes maximà precare; ante Deum Angelorum medius consistis.

Sed ut orandi norma & exemplum quam absoluteffimum semper in oculis sit, videre Christiani Christum Dominum, ideam precandi & formam exactissimam intuemini. En Dominus Iesus in horto Gethsemani hac vocis, hac gestuum, hac totius corporis compositione oravit: Postis genibus, prociat super terram in faciem suam, & orabat, ut, si fieri posset, transiret ab eo hora; & dixit: Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem huic à me, sed non quod ego volo, sed quod tu. Et oravit tertio eundem sermonem dicens.

De Rhetorica caelesti, de attentè & seriè oratione huc usque egimus; hic summam rem complectimur. Docuit nos ante hac Servator, quibus verbis orandum; hic autem docet, quo sensu, quibus gestibus, quanto affectu instituenda oratio. Videte & audite, quibuscumque animus est orandi artem discere. Oravit Dominus Iesus:

- 1. Postis genibus: Prono & supplici gestu, ad instar rei.
- 2. Prociat in terram: Reverentià in Patrem maximam.
- 3. In faciem suam: Submissioe ac humilitate summam.
- 4. Orabat, ut si fieri posset: Oblatione sui, & resignatione paratissima.
- 5. Abba Pater: Affectu in cum, quem orabat ardentissimo.
- 6. Omnia tibi possibilia sunt: Ingenti in divinam potentiam fiducia.
- 7. Non quod ego volo, sed quod tu: Conformatione ad Patris voluntatem integerrimam.

Demum, Oravit tertio eundem sermonem dicens: Eri perseverantiam in orando perfectissimam. Quapropter optime dixit Climacus: Ad omnem quidem virtutem, praecipue tamen ad orationem, summo cordis sensu & affectu semper exerceri debemus.